

40

T. 144606
C. 120 6239

PRAXIS
ECCLESIASTICAE
ET SECVLARIS, 584

Cum actionū formulis, & actis processuum

Hispano sermone compositis.

TOMI TRES.

Auctore Gonçalo Suarez de Paz Salmatino, vtriusque Iuris Doctore,
& insignis Collegij Beate Mariz Magdalene Collega, Iurisque Pontifi-
cij Cathedram Primariam publico stipendio in florentissimo

Salmanticensi Gymnasio olim regente, ac postea

Regio Senatore Gallicie.

Quibus accessere quàm plures additiones eiusdem auctoris.

Ad D. Franciscum Marquez de Gazeta Regi Vallisoletani Praesory
Presidem meritissimum.

Editio nouissima.

Anno

1622.

CVM PRIVILEGIO,
Vallisoleti, apud Ioannem de Rueda Typographum.

Expensis Antonij Lopez Bibliopole.

En el tallado à tres maravedis y medio el pliego.

Aprouacion.

Y

O heruisto este libro intitulado Praxis Ecclesiastica. y se-
culari, partiéndolo en tres libros, que ha compuesto el Doctor Go-
falo Suarez de Paz del Collegio de Santa Maria Magdale-
na de la ciudad de Salamanca, y Corredor de la Vniuersidad
de la dicha ciudad: en el qual con mucha erudición ha resuelto las
dichas Practicas, y aprobadolas, y sacado las del derecho Cano-
nico, Civil, y Real, disponiéndolas, y resolviendo muchas cuestiones dudosas, y en ellas
se ofrecen, y las materias de los actos que en los juyzios se proueen, y guardan, y
son necesarios poniendo la Theorica, y practica de todos ellos, y la orden en cada
cosa, con los libellos, y peticiones de las partes autos, y sentencias de los juezes en
Romance, explicandolos, y prouandolos por derecho. La qual obra será de mucho
aprouechamiento, y será de mucho trabajo a los Leuados que salen de los es-
tudios, y comienzan a abogar, y a los juezes modernos, y a los que no han sido muy
versados en la practica de los juyzios. Y para modernos, y antiguos ay en el mu-
chas y muy buenas resoluciones en diferentes materias bien resueltas, y trabaja-
das. Y así parece que siendo vuestra Magestad seruido le podrá hazer merced
de le dar licencia, y privilegio para que lo imprima.

El Doctor Escudero.

onnA

EL REY.

POR quãto por parte de vos doña Isabel de Oftegrinda, muger que fuytes del Doror Gonçalo Suarez de Paz, Alcalde mayor que fue de la nuestra Audiencia del Reyno de Galicia, nos fue fecha relacion, que el dicho vuestro marido auia escrito un libro intitulado Praxis Ecclesiastica, & Secularis, y por nos se auia dado licencia para lo poder imprimir, y vender, por tiempo de diez años, y despues se os auia prorrogado por otros diez, y vltimamete à vuestro pedimiento se os auian prorrogado otros quatro años mas: y à causa de aueros quedado muchos hijos, y estar con grande necesidad, como era notorio, y à que el dicho libro era tan vil, y provechoso, y estar tambien recibido entre todos los hombres de letras: y el tiempo que vltimamente se os auia dado, era muy breue para hazerse las impresiones, y venderse tan poco el dicho libro, y ser menester mucho espacio de vna impresion à otra: y para remediar vuestras necesidades, y pobreza, y de los dichos vuestros hijos, no teniades otro remedio, sino era prorrogando os la dicha licencia por otros diez años mas, y nos suplicastes así lo mandassemos hazer, ò como la nuestra merced fuese. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, fue acordado, que deniamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha rzedra. Y nos tuuimoslo por bien: por lo qual vos prorrogamos, y alargamos la dicha licencia, y prouilegio, y prorrogacion della que de suso se haze mencion, por otros quatro años mas, los quales corran y se quentén desde cumplidos y acabados los que vltimamente os dimos y prorrogamos: durante los quales podays imprimir y vender el dicho libro por la orden y forma contenida y declarada en la dicha licencia y prouilegio, y guardando en todo su tenor y forma, sin exceder en cosa alguna: y cumplidos y acabados los dichos quatro años, no se imprima, ni venda mas el dicho libro sin nuestra licencia y mandado, so las penas en que caen e incurrten las personas que lo hazen sin tenerla. Fecha en Valladolid à 16 dias del mes de Julio, de 1604. años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor. *Don Juan de Amézquita*

Con nueva prorrogacion por quatro años concedida en 9. de Julio 620.

TAS.

YO Christoual de Leon Secretario del Consejo de su Magestad, doy fee que aniendo se presentado ante los Señores del Consejo, por el Doctor Gonçalo Suarez de Pazo, Cathedratico de Canones en la Vniuersidad de Salamanca, un libro, que compuso intitulado Praxis Ecclesiastica, & Secularis, que con su licencia se imprimio, le dieron licencia para que pueda vender el dicho libro à tres maravedis y medio cada pliego en papel en que le tassa 60, y mandaron, que esta tassa se ponga al principio de cada libro, para que se le pague en lo que está tassado, y que no se venda sin ella. Y para que dello se cumpla, se mandamien to de los dichos Señores del Consejo, y pedimien to del dicho Doctor Gonçalo Suarez de Pazo, di esta fee, q es fecha en Madrid à veyndias del mes de Mayo de 1583 años.

Errata Emendata.

Fol. 4. pag. 2. col. 1. lin. 17. ducta fol. 5. p. 1. col. 1. lin. 1. fol. 10. simel. lin. 16. si sursum. col. 2. lin. 3. qui fol. 10. p. 1. col. 2. lin. 6. Azonem, fo. 13. p. 1. col. 1. lib. 29. Audientis, fol. 20. p. 2. col. 2. lin. 1. illius, fol. 31. p. 2. col. 1. lin. 7. con sonum lin. 27. Alberic fol. 24. p. 1. fol. 8. opponenda, fol. 45. pag. 2. col. 1. lin. 20. constituit, fol. 51. pag. 1. col. 1. lin. 28. confectio, fo. 56. p. 1. col. 2. lin. 40. viii. fo. 68. p. 1. col. 1. lin. 24. declarationis, fo. 75. p. 2. col. 1. lin. 37. actum, col. 2. lin. 15. procedere, fol. 79. p. 2. col. 2. lin. 10. con. fol. 82. p. 1. col. 1. lin. 18. adire, col. 2. lin. 6. quit, p. 2. col. 1. lin. 37. bonis, fol. 85. p. 1. col. 1. lin. 8. sententia, fol. 86. p. 1. col. 1. lin. 28. sententia, li. 27. com. p. 2. col. 2. lin. 45. Gysentigiam, fo. 87. p. 1. col. 1. lin. 40. mandari, fo. 89. p. 2. col. 2. lin. 40. in iustitiam, fol. 92. p. 1. col. 1. lin. 3. contractum, col. 2. lin. 8. quz fo. 88. p. 2. col. 1. lin. 19. sententia, fol. 99. p. 1. col. 2. lin. 14. debent, lin. 28. fuerunt, fol. 106. p. 1. col. 2. lin. 24. donec, fo. 102. p. 2. col. 1. lin. 9. quin, fol. 118. p. 1. col. 2. lin. 27. magis, fol. 123. p. 10. lin. 20. captos, fol. 136. p. 2. col. 1. lin. 9. libus, lin. 17. atrox, lin. 29. consuetudinem, lin. 41. civilis, col. 2. lin. 33. quens, fol. 127. p. 1. col. 2. lin. 8. Ecclesia, lin. 16. confocium, lin. 31. proditione, fo. 128. p. 1. col. 1. lin. 1. fautor, p. 2. col. 1. lin. 13. ratiocinia, fol. 129. p. 1. col. 1. lin. 9. quoad, lin. 24. cogniti, fol. 136. p. 2. col. 1. lin. 29. Ecclesia, fol. 139. p. 1. col. 1. lin. 4. mandari, lin. 5. iustitiam, col. 2. lin. 3. et profectus, fol. 177. p. 2. col. 1. lin. 5. assignare, fol. 187. p. 1. col. 1. lin. 2. quoad, fol. 193. p. 2. col. 1. lin. 40. con.

Errata correpta in secundo Tomo.

¶ Fol. 14. p. 1. col. 1. lin. 17. iudicium, fol. 13. p. 1. col. 1. lin. 28. assignant, fo. 32. p. 2. col. 1. lin. 16. per. fo. 18. p. 1. col. 1. lin. 10. conditio. Con estas emendas esta Praxis de Pazo, que con su original, fecha en Valladolid à diez y seys de Nouiembre 1581.

El Doctor Vergara

PAROLA.

tiene este libro 152. pliegos, que conforme à su tassa importa diez y ocho reales y diez y nueue maravedis en papel.

A DON.

A DON FRANCISCO MARQUEZ DE GAZETA PRESIDENTE DE LA REAL CHANCILLERIA DE VALLADOLID.

FIENDOME Entregado de imprimir por mi cuenta la Practica del Doctor Gonçalo Soarez de Paz, que ta bien recibida ha sido en estos Reynos y fuera dellos, y con rrazon: propuse muy en los principios deste intento, dirigir lo à V. S. cumpliendo con esto con la reputacion y buena memoria del autor, y dando juntamente de mi parte, una pequeña muestra del reconocimiento que tengo de mis obligaciones. Este sentimiento es, y muy grãde: pero disculpele la costumbre tan antigua, recibida de todas las naciones que se han preciado de politicas, y que por tradition ha llegado hasta nuestros tiempos, de procurar los hombres doctos, y personas de letras, zelosos del bien publico, y deseosos de por este camino eternizar sus nombres: toda las vezes que sacan a luz alguna obra, ò libro, à que por la mayor parte como à parto de su ingenio, se aficionan, poner los ojos en algun Principe, ò persona poderosa, à quien dirigirlo, pareciendoles que con tal defension y amparo se libraràn de la rigurosa censura de los maldixientes, à quien ninguna cosa agena, por buena que sea, contenta ni satisface. Y aunque esta rrazon parece que cessa en el caso presente, pues ni yo soy el autor, ni corre por mi cuenta el dalla de la doctrina del libro, ni satisfacer à los censores: con todo esso, dandole una nueva vida cõ esta ultima impressiõ, y renaciendo con ella su dueño para los nuevos profesores desta facultad, es fuerza buscarle nuevo amparo y patrocinio: para q̃ viendo en el principio del, el nombre de V. S. le estimen y respeten como à cosa que merecio dedicarse à tales manos, y no pierda de sus quilates por auer venido à las mias. A ninguna persona con mas justo titulo se deuia la direcciõ deste libro, que à V. S. como à Padre y Principe de la Jurisprudencia, y q̃ rã bien sabe jutar à la practica la theorica; y à quiẽ en tierro modo parece q̃ rasi le podemos llamar Nuestro Legislador, y Sol dela justicia: pues rãto se desueta en el entendimiento Verdadero de las leyes, y obseruancia dellas; y procura q̃ la Verdad y justicia se entiendan con mas claridad que la que tiene el Sol à medio dia; administrandola à todos con suma igualdad; castigando los vicios, premiando y honrando las virtudes en los sujetos que las conoce; mirando por los pobres; amparando à las viudas, huérfanos, y personas miserables: acciones en que mas campea y respaldace la imitaciõ de la bondad diuina; y que esta, junta con sus muchas y grandes partes de V. S. de virtud y nobleza (que por ser tan notorias las dexo

A 2

te han

le han hecho mercedor de los grandes lugares que meritisimamente ha ocupa-
do, y de mucho mayores premios que el que oyiene, presidiendo en esta Real
Chancilleria, con tan gran satisfacion de todo el Reyno. Suplico à V.S. admira
este pequeño ofrecimiento, y còme à su cargo la defensa deste autor, conociendo
en este humilde criado de V.S. un animo y voluntad muy cierta de poner à
sus pies todas las grandexas del mundo. Guarde Nuestro Senor à V.S. infinitos
años con los acrecentamientos que tan justamente merece.

De V.S.

Humilde criado

Gregorio Rodríguez

PRAXIS

PRAXIS ECCLE-

SIASTICAE, ET

SECULARIS

INITIVM.

Ex Inirio.

SUMMARIA.

1. **A**utor utriusque iuris theoricam Salmantica docuit prius octo annis, quam ad hanc praxim legendam appullerit.
2. Autor praxim per leges, ut iuri operam dantes praxi post theoricam imbuti aduocare, et iudicare possent, et num. 16. et 22.
3. Qui vel theoricam, vel praxim ignorat claudicat, nec ius reddere, neque aduocare poterit.
4. Legibus consuetudinibus, et stylo iudicandum est.
5. Per styllum, longeuum causarum casum lites ordinari, et cause decideri possunt.
6. Stylo leges saepe derogantur.
7. Iudex contra fori consuetudinem iudicans inique agit.

8. Stylus ex nimia pericia procedit, quae artem facit.
9. Stylus succedit lege deficiente.
10. Iudex contra styllum iudicans licentiam suam facit.
11. Sententia contra notorium styllum lata nulla est.
12. Aduocatus falsum styllum citans sicut qui falsam legem citauit, puniendus.
13. L. 1. tit. 7. par. 2. qualiter amplianda?
14. Leges per styllum interpretantur.
15. Theorica absque praxi parum prodest iis, qui officijs et causarum strepitibus se inferere cupiunt.
16. Autor quare praxim Salmantica docuerit, exponit.
17. Autor magna audientium copia circumstante et applaudente, Salmantica anno 1572 hanc praxim per leges.

Tom. I.

18 Au-

Praxis Ecclesiast. & secular.

- 18 *Author ratione reddit quare typis
p. al. Etam praxim mandauerit.*
- 19 *Author quare partim Latino sermo
ne, partim vulgari idiomate con
scripserit ostendit.*
- 20 *Rudis stylus, & nudus in causis pro
cedendi modus, & unde emana
uerit hoc opere edocetur, & ubi
opus est non nihil disputationi relin
quit.*
- 21 *Civitas unaque qua suo sensu abun
dare solet.*
- 22 *Authoris mens fuit in hoc opere con
dendo instruere iuvenes, ut cau
sas agere, & inchoare valeant abs
que tabellionum, & procuratorum
ducatur.*
- 23 *Vera praxis quotidiano usu forensi
acquiritur.*
- 24 *Spes sic ei qui praesens opus evoluerit,
& in eo ceterorum meminerit, &
patrocinium prestare, & publice
rei, ubi sibi committatur, curam
gerere posse.*
- 25 *Opus in tres tomos diuiditur, &
quid in quolibet eorum contineatur
ostenditur.*

Totius operis.

Initium.

VM Per curriculum
annorum octo, vtrin
que iuris theoricam, stu
dentibus in Salmanti
censi Academia expo
nere insudauerim, ve
nit mihi in mentem quā
tum ex usu eiusdem esset, praxim, & stylum
etiam ostendere, ut sic theoricā, praxi, &

communi procedendi stylo instructi, & fo
ro aduocare, & in iudicio mortalibus ius suū
tribuere possent. Quod minime eis liceret, si
eorum altero careret, claudicaret enim sicut
aliquo pede orbi, nam non solum legibus,
& consuetudinibus, veram etiam stylo & vsu
tata praxi indicandum est, & stylus, qui lon
geus est vsus causarum, potest & que vt ius
allegari, cum ad litium ordinationem, tum
ad earum decisionem, vt probat Cardin. in
Clem. sap. 6. & quia, num. 2. de verbor. sig
nifica. & alij relati per Matien. in tract. dia
logi relatorum, 3. par. cap. 9. num. 7. quia sty
lus facit ius, l. more, vbi Lancelo. ff. de iurisd.
omn. iudi. refert, & alia congerit Sylua nup.
lib. 2. num. 32. Didac. Perez in l. 28. tit. 4. lib.
2. Ordin. ver. Segun el stylo, colum. 4. 1. Ab
ex ea in Rub. de consuetum. 181. & per sty
lum non semel legibus derogatur, vt probat
Aymon Sabylia, cons. 201. num. 21. Ideo iu
dex contra fori consuetudinem iudicans ini
que agere dicitur in l. vlt. ff. de testa. Bart. in
Authen. qui semel, num. 14. in fin. C. quomo
do & quando index, nam stylus ex nimia pe
ritia proceditque facit artem, vt ait philosoph.
1. metaphi. caputem 1. & vbi de esset lex, sty
lus succederet, vt per Bellouif. in sua praefat.
Rubri de fuga reorum, num. 39. Vnde adeo
quod index contra eum decernens, suam li
tem facit, & si stylus notorius sit, erit senten
tia nulla vt assentit l. fin. in Authen. l. ubemus n.
3. C. de iud. sequitur Sylua Nupt. vbi supra,
optimē Guido quæstion. 192. numer. 2.
Hinc aduocatus qui falso vtitur stylo alle
gauerit, sicut qui legem, punietur ex l. fin. ff.
de falsis, l. 1. tit. 7. par. 7. quæ sic amplianda &
accipienda est. Et merito quia vera legum
interpretatio, à praxi, & cōmuni stylo sumit
ur, vt ex Baldo, & Decio reassumpfit, Hyp.
polytan. pract. crim. §. principium, num. 3.
Vbi ou. 4. conscripsit, parum profdesse hūbe
re theoricā absque praxi, & peritia styli, ma
ximē tyronibus qui in officijs se exercere cu
piunt. Quæ omnia & alia, quæ passim de sty
lo, & praxi occurrunt, attente perpendens præ
lectæ theoricæ exercendæ modum, praxim
& fori stylum, quo ad eius varia mutatio pat
iebatur, edocere decreui, & tandem præteri
to anno 1571. magno astantium applausu, &
aula studentium plena, quos præ eorum mul
titudine non capiebat publice edocui. Vnde
tam temporis progressu ipsa practica praxis
præf. tulisset, quantum emolumenti iudici
bus, & tyronibus causarum patronis attulis
set, & in dies allatura esset, eorum instantissi
mis

his precibus debitis coactus fui eam etiam
 19 prelo mandare. Quā tamen sic mandari par-
 tum Latino sermone, partim nostro Castellę
 communi idioma, quia tractus ipse qui
 hoc in Regno modum procedēdi, & stylum
 20 per tractat, aliud non patiebatur. Nam in eo
 non iuris subtilitates, non eius apices, sed nu-
 dam rademque stylum utroque in foro agē-
 di, tam iudicibus, quā aduocatis demonstrā-
 mus, in similes fontes, unde ille styli riuus,
 emanauerit, ostendemus, & interim non nul-
 lus etiam locus, ubi opus fuerit, & res suas serie
 21 disputationi relinquatur. Nos tamen non fu-
 git, nostrum humile typis mandatum opus
 vniuersę praxi cinitatum, & locorum Castellę
 22 hanc salutem satis, quia vnaqueque ciui-
 tas suo solet abundare sensu, sed nobis scierit
 ad ea quę frequentius accidunt praxim adap-
 tare, & sic componere iuuenes, tyronesque
 iudices, & aduocatos, ut nullo tabellione, aut
 23 procuratore magistro, ius reddere, & causas
 agere incipere valeant, ut inde veram praxim
 quę quotidiano forensi vsu, & exercitio pa-
 ratur, facilius sibi quærant. Quidquid tandē

illud fuerit, gratiose susceptum, curiose
 perfectum, & fructuose memorię commen-
 24 datum velim, & quid suscepit, per legerit,
 & memorie commendauerit, spēs eum pul-
 cherrima foueat, suo patrocinio clientulos
 defendere, & rem publicam in partibus, sibi
 25 credendis posse gubernare, ut promissis
 Iustiniā in proœmio. Institui suā. Quę ut
 pergant præfens opus in tres partes, seu to-
 mos partiri institui, & in primo seorim pro
 cedendi quā iudices, & aduocati secularis in
 suo foro vtuntur compono, in Secundo sty-
 lum & modum procedendi in tribunalibus
 Ecclesiasticis conscribo, in Tertio praxim
 & exercitium actionum, & aliorum ceme-
 diorum, quę in iure diuersis in locis dis-
 persę sunt edoceo. Qui quidem tomi sub se
 plures rubricellas, capita & paragraphos
 continebunt, ut ex eorum fractione quid-
 quid vnicuique studendum vult sit, facilius
 memorię manderetur, & tenacius inhzreat.
 Ante omnia tamen quādam Annotationes
 vniuerso operi deservientes præmitto, quę
 incipiant.

PRAXIS ECCLES.

ET SECVL. ANNOTATIONES.

EX. I. Annotatione.

SVMMARIA.

- 1 Iudicium plures significationes ha-
bet.
- 2 Iudicium significat discussionē cau-
se, vel processum iudiciale.
- 3 Iudicium figurare, & per transla-
tionem plures acceptiones habet; nō
verō secundum propriam eius
significationem.
- 4 Iudicium proprie, & originaliter sig-
nificat dictionem iuris, id est, actum
iudicis.
- 5 Iudiciū magis proprie significat exi-
stimationem, opinionem, seu actum

quo aliquid determinatur a iudice.

- 6 Iudicium pro processu sumptum vni-
muniter a Doctoribus definitur.
- 7 Definitio iudicij, a Curtio tradita
impugnatur.
- 8 Inquisitio generalis non est iudiciū,
sed preparatoria.
- 9 Decreta iudicis super prædictis mino-
rum, vel ecclesiarum distrahendis
non sunt actus iudicij.
- 10 Diffinitio communis iudicij defen-
ditur a Nauarro quibusdam expo-
sitionibus additis quas auctor resu-
tat.
- 11 Alia diffinitio iudicij traditur ab
Auctore.

- 12 Inquisitio contra certam personā facta iudicium est.
- 13 Iudicium diuiditur in ordinariū, & extraordinarium.
- 14 Ordinarium iudicium quale sit docetur.
- 15 Extraordinarium iudicium quid sit explicatur.
- 16 Alia definitio ordinarij, & extra ordinarij iudicij traditur à Navarro
- 17 Inquisitionem remedium extraordinarium esse, descendit cum communi, contra Innocētiū, & alios.
- 18 Inquisitio de omni crimine permissa est ab utroq; iure præcedeti infamia, vel sufficiens præsumptione.
- 19 Iudicium diuiditur in civile criminale, & mixtum.
- 20 Iudicium civile quid sit, traditur, & elucet quando aliquid petitur, absque origine criminis.
- 21 Iudicium civile, dicitur etiā quando pena pecuniaria applicatur parti, licet ex delicto descendat.
- 22 Intellectus verus assignatur ad capit. per tuas, 1. de simonia.
- 23 Iudicium criminale est quādo de crimine agitur principaliter ad utilitatem publicam.
- 24 Iudicium criminale etiā dicitur iam de iure communi, quā Regio, quando pena pecuniaria applicatur fisco.
- 25 Iudicium criminale non est quādo pena pecuniaria applicatur fisco, ex contrarij partem.
- 26 Iudicium mixtum dicitur quando nec mere civiliter, nec mere criminaliter agitur.
- 27 Mixtum iudicium etiā est quādo pena pecuniaria applicatur fisco simul & parti.
- 28 Intellectus verus legis Caius, ff. ad Sen. Con. Sillan.
- 29 Crimen licet morte delinquentis extingatur, quoad alias penas non tamen quod penam pecuniariam.
- 30 Iudicium aliud est ordinarium, & aliud summarium.
- 31 Summarium iudicium est in quo proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & etiā alijs modis dicitur remissiuē
- 32 Iudicium aliud est ecclesiasticum & aliud seculare.
- 33 Iudicij alias plures diuisiones esse, traditur remissiuē.
- 34 Iudicia omnia originem trahunt à iure diuino modum, & formam à iure positiuo.
- 35 Iudicium à qua parte litis incipiat traditur.
- 36 Iudicium incipere à litis contestatione dicitur secundum communē Doctōrum.
- 37 Litis contestatio est fundamentū & lapis angularis totius iudicij.
- 38 Iudicium à citationes inciperedicitur secundum quorundam opinionem.
- 39 Iudicium proprie dicitur incipere à litis contestatione: improprie vero à citatione inchoari dicitur secundum veriorē opinionem.
- 40 Iurisdictio perpetuatur per solum citationem, iam de iure communi, quam de iure Regio, quidquid contrarium teneat Didacus Perez.

Prima Annotatio.

De Iudicio.

Iudicaturus de praxi, & modo circa causas in iudicio expediendas, non ubi re erit, aliqua de ipso iudicio prenotare, hæc enim vox iudicium, plures acceptiones habet, quas cōgert, glos. in 6. preterea. Institui, quibus non est permittum fac. tellam. q. 5. cōmendat Ioan. Monach. in Rub. de iudicijs, lib. 6. l. 1. in Rubric. de iudicijs, Decia. in Rubric. extra de iudicijs, le Garz. a. n. 7. & easdem significationes recepit glos. in Rub. de iudic. in extra gātibz communibus, quas explicat Roben. Marat. de ordi. iudicior. i. p. a. n. 1. Afinius in praxi iudicā. p. m. Menoch. libr. 1. de arbit. q. 8. num. 1. 4. Didac. Perez in Rubric. tit. 1. lib. 3. Ordinamen. Nauar. in Rubric. de iudic. q. 14. In nostro tamen proposito iudiciū significat discussionem causæ, vel processum iudiciāle, vt in c. forus extra de verb. obligat. & tradunt Doct. Nauar. & reliqui, vbi supra. Bene verū est, nullam ex prædictis significationibus (a glos. in d. 6. p. cetera congestis) habere secundū suā propriissimā, & originariā significationē, sed figuratē per translationem, vt optimē aduertit Nauar. vbi supra, n. 39. Propriē enim & originaliter significat dictionē iuris, id est, actū iudicis, quatenus est iudex, & ius inter litigantes dicit, seu decernit, vt de dicitur ex d. c. forus, & docet Sāctus Thomas 2. 2. q. 50. arc. 1. Quo fit, iudiciū magis propriē significare omnem existimationē, opinionē, seu actū, quo aliquid determinatur, à quocunque etiā non iudice, secundū Nauar. in dicta Rubric. numer. 39. quā significatione agnoscit Ambr. Cal. in suo dictionario, verbo, iudicium.

At verò Iudicium pro discussione, vel processu sumptū variē à Doctōribz definitur, crebrior tamē definitio est, q. est actus trium personarū, Iudicis, Actoris, & Rei in iudicio contententū, secundū Gofred. in summa, tit. de iudicijs. Hostien. in summa, eodem tit. §. 1. Cardin. Panormi. Deca. & Ripa, n. 2. 4. & Mantua in Rubric. extra de iudic. & tanquā cōmunem, defendit Didac. Perez; vbi supra, Quam tamen defini-

tionē improbat Cagnol. in Tomo 1. de definitione, n. 37. de regulis. Curt. in Rubric. ff. de iudic. num. 7. Iacob. in Rubric. C. eodē tit. num. 1. Alcia. lib. 6. Pereg. cap. 9. & Marat. de ordine iudicio. 2. par. 2. n. 1. Vnde Curt. vbi supra in dicta Rubric. ff. de iudicialiter definitiō, scilicet, quod iudiciū est actus à iudice factus ad finem condemnādi, absolutū, & vel exequendi. Quæ tamen definitio mihi displicet, cū conueniat inquisitioni generalique fieri potest aduersus in certas personas, secundū Innocentiū in c. Bone, de electio. nu. 3. communiter receptum, vt ex illa generali inquisitione cōdenatro sequi valeat, testibus post modū reproductis in iudicio plenario, parte audita, quæ quidē inquisitio generalis non est iudicium, sed potius præparatoria appellatur, secundū Bart. & Doctōr. in l. vltim. ff. de quaestioibz, & Alexand. c. 1. §. 183. lib. 2. Rursus prædicta definitio Cortij corrigit ex eo, quod conuenit decretis iudicium super prædictis minorū, vel ecclesiārum distrahendis, ad exequēdas sentētiās aduersus eos datas quæ decretāctus iudicij non sunt, secundum Decia. in Rub. extra de iudic. l. testu. i. n. 4. & l. testu. n. 3. Quāobrem Nauar. vbi supra, n. 15. contendit defendere cōmunem, definitiōnem, quasdam expositiones adiungendo, nē pē quod iudicium est actus trium personarū iudicis, Actoris, & Rei in discutēdo cōtendentium, vel contendere parantiū, quas expositiones ibi eleganter explicat, aliter verbum, actus, stare indiffinitē collectiue, vt explicat Bart. in l. si pluribus, ff. de legat. 2. & ita vniuersaliter cōprehendit actus iudicis, actoris, & rei, nā vnicus actus itū nō constituit iudicium iuxta tex. in c. quoniā cōtra de proba. rursus intelligit verbum, triū debere exponi, id est, triū generum personarum, scilicet, iudicis, actoris & rei, quam expositionē prius assignauerunt, glos. 2. in c. 1. 4. quæst. 4. Ripa, num. 2. & Mantua, nu. 1. 4. in dict. Rubric. de iudic. nō enim congruit, quod singula generū intelligantur, sed genera singulorū, cū bene possint esse plures litis consortes, nempe plures actores, vel plures rei, vt in l. c. de consortibus eiusdem litis, & notat glos. 1. in cap. cū M. de consuetu. & etiam plures iudices delegati in eadē causa, vt in cap. pastoralis de receptis. Insuper intelligit verbum personarū, comprehendere, veras, & fides personas, nā in iudicio inquisitionē, quod ex iudicis officio fit, fama, vel notorietas, accusatoris loco habetur, vt in cap. super hijs, capitul. Inqui-

inquisitionis de accusa. Præterea intelligit
verbum in discutendo positum fuisse loco ver-
bi in iudicio positi in definitione comuni;
ut evitaretur illud inconueniens, quod idē
per idē definirebatur, de quo intelligit, ver-
bū contendere paratū, additū fuisse, ut
cōprehenderetur principium iudicii, quod
est citatio, ut si in l. de pōna temeritatis
sed prædicta definitio Nauar. conuincitur
ex verbo, contendentiū, in ea posito, quod
verbum actorē & reū tantū referri oportet
non vero ad iudicē qui non contendit, sed
æquus & benignis auribus actorē, & reū au-
dit, ut in c. foras de verborum significatiōe.
& tamē cū sit vna determinatio respiciēs plu-
ra determinabilia, pari formiter debet de-
terminari, iuxta regulā de b. ex prædicta re-
glā de Vulgari, ac ideo cū verbum, cōcedentiū,
respicit iudicem, actorē, & reū, ad omnes
tres personas referri debet, ex prædicta re-
glā, ex qua etiā currit interpretatio Deci
in dict. Rubr. de iudi. l. 2. nu. 3. & alia
Mantur in dict. Rub. num. 3. in fin. cōfū-
ditur etiā definitio Nauar. ex eo quod
verba illa contendere paratū, in perfluo-
fuerunt addita, cum citatio cōprehendat
sub illo, verbo, act. Quo circa Cuius
imparati, C. lib. 3. tit. 1. aliter definit. nēpe, q
iudicium est disceptatio quæ fit ex parte
actoris, & rei apud iudicē litis finitē de grā-
tia. Vt tot aptius definire poteris, scilicet
quod iudiciū est discussio causæ, quæ corā
iudice fit, iuris ordine seruato, cū legitimo
cōtradictore. Et quod sit discussio causæ corā
iudice, probatur in d. c. foras. Quodque
fieri debeat iuris ordine seruato, patet, alio-
quin esset quid extraordinarium, argumē-
to tex. in l. prolatum, C. de sentent. & inter-
loquē. & in l. 1. C. de execut. rei iudi. iūta
l. 1. cū nulla, ff. de re iudi. Debet etiā fieri
legitimo cōtradictore, quia de natura iu-
dicij est, ut legitimus aduersarius, iuxta
tex. in l. inter stipulantes. §. Stichum, ff. de
verb. si enim cuius non interest, audiri nō
solet iuxta tex. in cap. non solet, 2. quæst. 6.
& hinc est, pro cessum cū falso procurato-
re gestum, nullū esse, ut in l. licet, C. de pro-
curator.

Ex qua definitione cōsequitur, inquisitio
nē contra certā personā factā, iudiciū esse,
cū capitula inquisitionis inquisito, sint ex-
hibenda, & sama loco accusatoris habeatur,
iux. tex. in c. qualiter, & quādo, el. segūdo,
extra de accusatiōe, at vero inquisitio gene-
ralis iudiciū nō est, sed potius quædā prepa-
ratio, ut supra diximus, & firmant Deci. &

Beroia. 24. in Rubric. extra iudici, & Di-
dac. Perez vbi supra.

Quod iudiciū sic diffinitū, multis modis
dimiditur, primō enim in ordinariū, & ex-
traordinariū, iuxta tex. in c. quoniam contra
extra, de probatio. ordinariū enim est, quo
iuris cōcurrit tres illæ peritæ, scilicet, la-
dex, Actor, & Reus, ut in c. for. de verbo-
rū, tradit l. 1. Ignis in repetitiōe, l. 1. C.
qui admittit, vel quomodo, & vñ accusatio-
nis, aut petitiōis inuentur, ut in l. nihil
aliud, ff. de actio. & obligat. vel quomodo
ceditur iuris ordine seruato, præcedētibz
citatiōe, libelli oblatiōe, litis contestatio-
ne, publicatiōe, & delusione, & hys solem-
nitatibus, vt eleganter resoluit Dishouder, in
praxi resū cinnifit. 1. 1. Extraordinariū vē-
rō dicitur, quoties non seruato iuris ordine
proceditur, & alij modis, vt resoluit Ma-
rant. de ord. iudicio 4. p. 10. diff. Nauar. ve-
rō in Rubrica extra, de iudi. n. 17. existimat
difficile esse mēbra huius diffinitionis iudiciū
definire, ita vt aliquid scrupuli non reman-
eat arbitratore iudiciū ordinariū sic
posse defini, scilicet, qd est iudiciū, in quo
proceditur mediāte actione, vel accusatio-
ne verā loco enim generis ponitur iudicē
& pro differētijs reliqua verba ponuntur,
nēpe, cū actione, ad cōprehēdēda omnia
iura ciuilia ordinaria. Cū accusatiōe, dicitur
ad cōprehēda ordinaria criminalia: cū
actio & accusatiō ita differant, ut glo. recep-
tā in principio l. inf. de actio. & in Rubr.
ff. & C. de actio. iūta Rubr. ff. & C. de ac-
cusatiōe. Iudiciū autē extraordinariū, opo-
nitur, sic desimendū esse nēpe, quod est iu-
diciū, in quo line actione, vel accusatiōe
vera proceditur, posuit enim iudiciū, pro
genere, reliqua verba pro differentia: nā ex-
traordinariū dicitur illud, quod contra iu-
ris regulas fit, ut in l. in causis, 2. segūdo, in
principio ff. de minoribus dicitur etiā ex-
traordinariū, quo iudicis officio expedi-
tur, ut in l. 1. ff. de vanj. & extraord. cogni-
tio. & in l. pecunię verba, §. perferutiōis,
ff. de verborum significat. cum filius, ff. si
certū petatur.

Ex quibus infertur, iudiciū inquisitionis
se extraordinariū, & per cōsequēs cessare
adueniēte remedio ordinariæ accusatiōis
neque habere locū, vbi lex, vel statutū præ-
ceperit procedendum esse secundū remedia
ordinaria: nā inquisitio iudicis officio fit,
vt in dict. c. qualiter, el. 2. Deinde repugnat
iuris regulis, quia in ea proceditur absque
accusatore, vgro contra regulam iuris, in
l. res-

Legitimo, si quis, ff. de muneribus, de ho-
 nori in e. 2. in prin. ut ecclesiastica benefi-
 cia. Rursus repugnat regulæ iuris, quæ ha-
 bet, quod ante litem contestatam ad receptionem
 testium non procedatur, ut in tit. ut lice 9. 9. n.
 contestat. Et tamen in ea recipiuntur testes,
 licet non contestata, ut probatur in e. quoniam,
 §. siue, & alij, extra, ut lite non contestata, de
 notat gl. 1. an et de offi. ordi. Deinde per
 non extraordinaria iudicij arbitrio imponitur
 inquisitio, non autem per non ordinariā le-
 ge pro illo crimine indulta est, iuxta tex. in
 c. inquisitionis, in prin. & ibi Doctores, ex-
 tra, de accusatio. Et per prædicta fundamen-
 ta hoc corollarium tenuerunt glo. c. 90. n.
 1. in prin. verbo, extra ordinario, extra, de pro-
 batio, glo. in e. multi, verb. extraordinario,
 2. q. 1. Dec. in rubr. extra, de indi. 1. lect. 4. n.
 7. & in l. 1. n. 5. ibi Ripa n. 54. & Nauar. n.
 18. Arretin. c. qualiter, in c. 1. extra, de ac-
 cusatio. & Maran. de ordin. iudicij, 4. par. di-
 stin. 1. o. n. 1. & communiter omnes, sequen-
 dum plures, quos refert, & sequitur Iulius
 Clar. lib. 1. receptat. sentent. §. fin. q. 3. n. 3.
 Quicquid oppositum velint Innocent. in
 c. delecto, extra, de sentent. ex commun. Ar-
 etid. in cap. si quis, §. 6. distinctione, Specu-
 in tit. de inquisitione, §. v. ideo igitur, nou. 2. l.
 & Alciat. de cap. 1. nou. 1. p. extra, de offic. or-
 din. Alciat. hanc opinionem sibi veriores
 videtur contra communem. Quibus non
 suffragatur tex. in e. qualiter, & quando, 1. n.
 & 1. extra, de accusationibus, ubi præscribi-
 tur ordo servandus in inquisitione faciendâ, ergo
 videtur quod in inquisitio iudicij ordina-
 riâ sit, cû iure præscribatur ordo in ea pro-
 cedendi. Nam respondeo, quod non sequi-
 tur inde iudicij ordinarij esse, quia statui-
 tur ordo de iure procedendi: nam etiam omnia
 remedia extraordinaria habent suum ordinem
 à iure statutu, ut est in restitutione immo-
 rû, iuxta tex. in l. in e. aulæ, §. 2. ff. de minor.
 igitur non sequitur, ius statuit ordinem er-
 go concedit ordinarij remediâ, secundum
 Decium in d. rubr. in 1. lect. 4. nu. 7. in fin. Non
 etiam fuit Innocent. & sequacibus, quod
 de iure canonico, & civilis præcedenti infa-
 mia, vel sufficit: præsumptione de omni
 crimine permittitur inquisitio, iuxta text.
 in l. 1. c. de custodia reorum, & in l. iustissi-
 mus, C. de officio rectoris provincie, & iux-
 ta, quæ tradunt Arretin. 6. 7. Socin. n. 357.
 in d. cap. qualiter, & quando, §. 1. secundum
 & Alciat. ubi supra, nu. 12. Anto. Gom. 2.
 som. variar. c. 1. o. 49. vers. 9. Petrus Folet.
 in practica criminali, 1. par. 3. par. n. 9. Bo-

nus in practica criminali, de inquisitio,
 n. 1. & Nauar. in e. inter verba, 1. q. 3.
 Corol. 62. Nam respondeo, quod licet in-
 quisitio ab utroque iure permittatur, non
 tamen inde sequitur esse in de iure ordina-
 riâ, quia respondet Ripa in d. rubric. n. 17.
 Verum ex alio tamen.
 Secundo iudicij dicitur in civile, cri-
 minale, & mixtum, civile est quando aliquid
 petitur ab his origine criminis veluti ex cau-
 sa emptoris, venditoris, locationis, vel ex
 similibus, ut probat text. in l. 1. prope ad finem,
 in prin. C. de iudic. & in e. 1. c. 1. extra, de ex-
 tra, de iudic. & in l. 9. tit. 2. par. 3. tradit Specu-
 culat. de contumacia, §. sequitur videtur,
 & Bald. in rubr. C. de iudic. col. 1. Et tamen
 civile dicitur, quando principaliter agitur
 ad vtilitatem privatorum, licet ex delicto delec-
 dat, ut patet quoniam per non pecuniaria vicia
 fit applicanda parti secundum glo. in l. 3. vers.
 bo, aureorum, ff. de sepulchro violato, recte
 per communiter ex l. 1. in rubr. C. de iudic.
 Decian. in rubr. extra eod. nu. 9. per tex. in l.
 vnic. C. quando civilis actio iunct. l. fin. ff.
 de iustis & rebus, de procurat. ita colligitur
 ex Ripa, Deci. Nauar. nu. 31. & ex alijs
 in d. rubr. extra, de iudic. Cui tamē resolu-
 tionis ob stare videtur tex. in c. per iur. col. 1.
 extra, de simonia, ubi sed civiliter, ut ad ad-
 ministratioe amoveretur, quibus verbis
 constat, iudicij civile esse, quoniam pecunia
 delicti non veniret applicanda parti. Nec sa-
 tis facit interpretatio per non in rubr. extra,
 de iudi. in fin. & ibi Nauar. 31. nec alia Ar-
 etin. ibid. n. 2. quas optime improbat Deci.
 lectus. 1. in fin. & Berol. n. 37. in d. rubr. ex-
 tra, de iudic. ubi text. illud alter interpretan-
 tur, scilicet, procedere quando per viâ de-
 nuntiationis agitur, quo casu cû de sola cor-
 rectione agatur, iuxta tex. in e. novit, de ius-
 die iudicij semper civile dicitur. Quæ tam-
 men interpretatio confunditur ex verbis
 præcedentibus eiusdem text. ibi ageretur
 non criminaliter, ut deponeretur ab ordine,
 quibus manifeste apparet, per viâ denuntia-
 tionis criminaliter posse procedi ad dispo-
 sitionem ordinis, & prædicta parva potuerit
 necessaria esse ad correctionem. Vnde verum
 dicendum erit cû Ripa, in rubr. extra, de ius-
 die n. 94. scilicet in illo tex. iudicij civile
 fuisse: nam monasterium agebat ad suum
 interesse, ut evitaretur damnum, quod sibi
 imminabat ex male administratione dam-
 norum perlati & idcirco per non remotionis ab
 administratione applicatur parti, cû suum
 interesse in hoc consistat, ob idque iudicij
 civile,

- simile, ibi dicitur, quis agebatur principaliter ad volutatem privatum, non verò de vindicta delicti, cui tamē interpretationi obstat, qd ibi ad privatam volutatem non aliter agitur, nihil omnibus tamen cessetur voluntas publicae iurisdictionis in sacris, & sacerdotij veretur, iuxta text. in h. huiusmodi, ff. de iust. & iur. & in l. si quis in hoc gen. C. de Episc. & ceteris dicitur, quod licet sit voluntas publica, tamen quia de crimine non agebatur principaliter de vindicta delicti, causa civilis dicitur, ut in simili dicitur quādo fisco agitur ex aliquo contractu, vel ex aliqua actione civilis ad aliquam pecuniam applicandam: in specie l. 1. de ferre, ff. de iure fisci, nam tunc iudicium dicitur civile, & si agitur ad voluntatem publicam, secundum Ripā, in v. 3. & Nauar. in l. 1. in d. Rubric. de iudic. & in l. si quis fisco fuisse intellectus Ioannis Baptista de Cacia super in rubric. C. de iudic. quoniam quāvis minus periculosum, sequitur Mantua in d. l. rubric. extra de iudic. numero 18.
33. Criminale autē iudicium dicitur quando principaliter agitur de crimine principaliterque ad voluntatem publicam, ut probat text. in l. i. de f. C. ad l. iul. de vi, & in l. vbi, C. de falsis, in l. 1. ff. de publicis iudi. & in l. 9. tit. p. 3. Similiter criminale appellatur quādo poena pecuniaria venit applicanda fisco, ex gl. in l. 3. verbo paretur, ff. de sepulchro violato, gl. in §. summa, verb. extraordinaria in l. de in iur. gl. in l. aut dānū, ff. de poenis, Pasior. & communiter omnes ex Ripā, in rub. extra de iudic. n. 91. Marant. de ordi. iudic. 4. par. d. 1. n. 2. & Iul. Char. libr. 5. recepti. sentent. §. in praxi criminali, q. 1. & alii in praxi iudicio, c. 1. n. 14. Idque verū esse tam de iure cōmuni quā in regio cōtra Auend. contendit Didac. Perez in rubric. tit. 1. libr. 3. Ordin. col. 743. Quod tamen intellige verū, quādo principaliter de crimine ageretur, & poena pecuniaria veniret applicanda fisco: alioquin si ageretur ad poenam, ex cōtractu partiu, vel alia de causa applicandam fisco, tunc iudicium criminale non esset, ita dicit gl. in l. 3. de sepulchro violato, intelligi Nauar. in rub. extra de iudic. n. 91. post Bart. in d. l. 3. numer. 2. per text. in l. 1. & de ferre, ff. de iure fisci, & post Ripam in d. l. rubric. extra de iudic. numero 93.
36. Mistū verò iudicium est, quādo nec mere civiliter, nec mere criminaliter agitur, sed inter civiles, & criminale, iuxta text. in c. tunc de procur. de cuius intellectu agūt Beron.
33. & Rip. n. 99. in rubric. extra de iud. Pari modo mistū est, quādo poena venit applicanda fisco, simul, & parti, ut in specie lege Cornelia, §. fin. ff. ad Silianam, quā notat Deo. & Nauar. in l. 3. in rubric. extra de iudic. probat etiam text. in l. 1. tit. 10. lib. 3. recopila. quem optime explicat Covar. libr. 1. varia. c. 1. in c. Nec prae dictis obstat text. in l. Causas, ff. ad Silianam, causam, in qua poena applicatur fisco appellatur pecuniaria, nam respondet, quod aliud est dicere, causam pecuniariam morte delinquentis non extingui, ut ibi dicitur aliud verò est dicere causam non esse criminalem. Quāvis enim criminis morte extinguantur, quod alias poenas, non tamen quoad poenam pecuniariam censentur extingui, ut ex l. ex iudiciorū, ff. de accusa, & glo. in l. C. ne ex delictis defuncti colligant.
37. Tertiū iudicium distinguitur in ordinariū, & summarium. De ordinario iam supra diximus, summarium autem dicitur quādo in eo proceditur summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicii, ut in Clement. 6. p. 2. de verbo. dicitur, alij modis, quos congerit Maranta de ordine iudicio, 4. par. distinct. 9. & nos inferius suo loco dicemus.
38. Quāto iudicium diuiditur in seculare, & in ecclesiasticū: seculare dicitur quod est iudicium seculari fide de quo erit agendum in 1. tom. huius operis Ecclesiasticū verò est, quod coram Ecclesiastico iudice agitur de quo agemus in 2. huius operis tom. Et de hac distinctione tractat Marant. de ordine iudicio 4. par. distinct. 1. Et plures alias distinctiones iudiciorum, idem Maranta congerit in d. l. 4. par. quae ad nostrum institutum non multum pertinent.
39. Nunc videndū est, quo nam iure hoc iudicium inuenta fuerit. Quia in re glo. in princ. instit. de obligat. firmat, omnia iudicia iure civili inuenta fuisse, quā notat l. in §. superest, nou. 14. instit. de actio. & alii in praxi iudicio, c. 1. Cui tamen opinio obstat illud Deuteronomi. c. 17. & 15. & habetur in c. per venerabilem, vers. rationibus, extra, qui filij sunt legiti, & in c. nonne, de iudi. vbi probari videtur, iudicia iure diuino inuenta fuisse. Quod expresse firmat Ange. in princ. instit. de exceptio. idque verū esse testatur Gomez in d. §. superest, n. 34. Quas tamen opiniones contrarias componi posse existimo si dixerimus, iudicia iure diuino suum originem trahere, & iure civili formam, & praxim traditam fuisse.

Oppor-

31. Opportune ultimo videndum erit, a qua nam parte iudicii, prout hic semitur, incipiat, & glossa in l. si in qui Rom. 2. verbo iudicii, & glossa in l. si in iudicio, ff. de iudic. firmat a huius contestatione iudicii incipere: nam iudicium a discussione causae de nominibus, ut probat textus in capite forus de verborum significatu, dicitur iudicium, sique discussio inter actorem & reum a huius contestatione incipit ergo principium iudicii huius contestatio est, & sed quoniam ante hanc contestationem, ante iudicium fieri dicitur, iuxta textum in l. si qui se obtulit, ff. de rei vendit. in l. amplius non peti, ff. rem rata hab. & in l. 1. C. de his qui testantur. Quo fit ut sit doctrinam Baldi in c. extra de iudic. confessa. oppositione 1. assertentis huius contestationem fundamentum esse, & ipsam angulare totius iudicii, quoniam glossa super opatio ne sequuntur Decius & Aleazar in Rubric. C. de iudic. voc. & communiter omnes ex Curt. in rub. ff. de iudic. 12. Cui tamen communi resolutioni obstat textus in l. vbi coepit, iuxta l. si quis postea, ff. de iudi. & textus in §. fin. Instit. de poena temer. sic. & textus in c. pen. de foro compet. vbi probatur iudicium a citatione inchoari, ergo non aliter contestatione. Quae difficultas augetur ex textu in princip. Instit. de actio. d. vbi dicitur, iudicium consistere vbi primum actio intenditur, & sic antequam reus respondeat, idque satis vult Bartolus in l. si de for. & subscribitur Alex. in rubric. ff. de in ius vocand. consentitque Marant. de ordi. iud. 6. par. in princip. h. 2. Cui difficultati non satisfacit Ripa in rubric. extra de iudic. n. 47 & 48. d. vbi praedicta iura intelligit de iudicio coepto & inchoato: ac verò praedicta communem resolutionem, intelligit, de iudicio integro & formato, & sic quod iudicium coeptum dicatur a citatione, iudicium integrum & formatum a contestatione. Contra enim haec interpretatio ex textu in c. grati de offic. de leg. ibi citatione facta negotium sit quasi coeptum, ergo iudicium coeptum dicitur proprie ab ipsa citatione. Quod obrem dicendum erit iudicium proprie dici a huius contestatione: & in hunc sensum est accipienda praedicta communis resolutio, improprie vero iudicium dici a citatione: quomodo sunt intelligenda supra dicta iura in contrarium adducta, & glo. in rubric. C. de edend. & glossa in Clem. 1. de iudic. verbo: citationi, & glo. in c. dudum, el segundo, verbo: responsionem, de electio. Quam interpretationem assignat Paul. in l. 1. n. 4. C. de iudic. & communiter omnes ex Curtio
36. de verborum significatu, dicitur iudicium, sique discussio inter actorem & reum a huius contestatione incipit ergo principium iudicii huius contestatio est, & sed quoniam ante hanc contestationem, ante iudicium fieri dicitur, iuxta textum in l. si qui se obtulit, ff. de rei vendit. in l. amplius non peti, ff. rem rata hab. & in l. 1. C. de his qui testantur. Quo fit ut sit doctrinam Baldi in c. extra de iudic. confessa. oppositione 1. assertentis huius contestationem fundamentum esse, & ipsam angulare totius iudicii, quoniam glossa super opatio ne sequuntur Decius & Aleazar in Rubric. C. de iudic. voc. & communiter omnes ex Curt. in rub. ff. de iudic. 12. Cui tamen communi resolutioni obstat textus in l. vbi coepit, iuxta l. si quis postea, ff. de iudi. & textus in §. fin. Instit. de poena temer. sic. & textus in c. pen. de foro compet. vbi probatur iudicium a citatione inchoari, ergo non aliter contestatione. Quae difficultas augetur ex textu in princip. Instit. de actio. d. vbi dicitur, iudicium consistere vbi primum actio intenditur, & sic antequam reus respondeat, idque satis vult Bartolus in l. si de for. & subscribitur Alex. in rubric. ff. de in ius vocand. consentitque Marant. de ordi. iud. 6. par. in princip. h. 2. Cui difficultati non satisfacit Ripa in rubric. extra de iudic. n. 47 & 48. d. vbi praedicta iura intelligit de iudicio coepto & inchoato: ac verò praedicta communem resolutionem, intelligit, de iudicio integro & formato, & sic quod iudicium coeptum dicatur a citatione, iudicium integrum & formatum a contestatione. Contra enim haec interpretatio ex textu in c. grati de offic. de leg. ibi citatione facta negotium sit quasi coeptum, ergo iudicium coeptum dicitur proprie ab ipsa citatione. Quod obrem dicendum erit iudicium proprie dici a huius contestatione: & in hunc sensum est accipienda praedicta communis resolutio, improprie vero iudicium dici a citatione: quomodo sunt intelligenda supra dicta iura in contrarium adducta, & glo. in rubric. C. de edend. & glossa in Clem. 1. de iudic. verbo: citationi, & glo. in c. dudum, el segundo, verbo: responsionem, de electio. Quam interpretationem assignat Paul. in l. 1. n. 4. C. de iudic. & communiter omnes ex Curtio
37. a citatione inchoari, ergo non aliter contestatione. Quae difficultas augetur ex textu in princip. Instit. de actio. d. vbi dicitur, iudicium consistere vbi primum actio intenditur, & sic antequam reus respondeat, idque satis vult Bartolus in l. si de for. & subscribitur Alex. in rubric. ff. de in ius vocand. consentitque Marant. de ordi. iud. 6. par. in princip. h. 2. Cui difficultati non satisfacit Ripa in rubric. extra de iudic. n. 47 & 48. d. vbi praedicta iura intelligit de iudicio coepto & inchoato: ac verò praedicta communem resolutionem, intelligit, de iudicio integro & formato, & sic quod iudicium coeptum dicatur a citatione, iudicium integrum & formatum a contestatione. Contra enim haec interpretatio ex textu in c. grati de offic. de leg. ibi citatione facta negotium sit quasi coeptum, ergo iudicium coeptum dicitur proprie ab ipsa citatione. Quod obrem dicendum erit iudicium proprie dici a huius contestatione: & in hunc sensum est accipienda praedicta communis resolutio, improprie vero iudicium dici a citatione: quomodo sunt intelligenda supra dicta iura in contrarium adducta, & glo. in rubric. C. de edend. & glossa in Clem. 1. de iudic. verbo: citationi, & glo. in c. dudum, el segundo, verbo: responsionem, de electio. Quam interpretationem assignat Paul. in l. 1. n. 4. C. de iudic. & communiter omnes ex Curtio

in rubric. ff. de iudic. n. 1. Decia. in rubric. extra cod. lectu. 2. n. 1. & Didac. Perez in rubric. tit. 1. lib. 2. Ordin. quaz. 7. Ac ideo in dict. cap. gratum, iudicium dicitur quasi coeptum a citatione, quod sufficit ad petendum iurisdictionem iudicis delegati, ut probat textus ille, & textus in c. si subdelegato, de off. deleg. lib. 6. & tradit Bartolus in more, ff. de iurisdic. omni. iud. & communis legistarum, & canonistarum, secundum Alex. nu. 20. Decia. 46. & l. si. num. 35. in d. l. more. Panon. & Decia. num. 2. in cap. relatum de off. delegat. & Didac. Perez vbi sup. vbi subdit de iure huius regni iurisdictionem perpetuari per solam huius contestationem non tamen per citationem, per textum in l. 19. & 21. tit. 4. p. 3. Sed quicquid ipse vir aliquando doctus dicit, contrarius verius esse existimo, nam per solam citationem, etiam de iure huius regni, iurisdictionem delegati perpetuari, ut expresse probat textus in l. 35. tit. 8. part. 3. Cui non obstat textus in d. l. 19. & 21. nam illa iura eo praedicta l. 35. sunt coponenda, & intelligenda, sicuti intelligitur textus in dict. cap. gratum, cum textus in dict. cap. reatum.

Ex 2. Annotatione.

SVMARIA.

1. Iudicium, causa lis, controversia, & instantia inter se differunt, & si aliquam quando confundantur.
2. Causa multis modis sumitur, & remissive traditur.
3. Causa sumitur pro ipso iure deducto iudicio, & dicitur ante & post licentiam contestatam.
4. Lis proprie est causa ipsa deducta in iudicium ante licentiam contestatam, improprie sumitur pro instantia.
5. Controversia dicitur tam iudicio quam extra iudicium, & etiam ante licentiam non contestatam.

6. In-

- 6 Instancia quid sit reiectis alijs diffinitionibus traditur.
- 7 Instancia quadruplex reperitur in iure.
- 8 Princeps ex plenitudine potestatis potest concedere alicui, ut possit tertio appellare.
- 9 Prima instancia de iure civili & regio in causis civilibus triennio terminatur in criminalibus biennio.
- 10 De consuetudine in regno non observantur, ut instancia spiritus biennio vel triennio totius tamen erit intra dicta tempore concludere in negotio fatalia protestando.
- 11 De iure canonico prima instancia nullo tempore perit.
- 12 Iure nouissimo Concilij Tridencini prima instancia foro canonico biennio erit terminanda.
- 13 Secunda instancia appellationis omnino in uno anno terminari debet, & ex iusta causa conceditur biennium.
- 14 Biennium ex iusta causa ad prosequendam appellationem ipso iure conceditur.
- 15 Triennium & longius tempus ad prosequendam appellationem ex iusta causa per viam restitutionis conceditur.
- 16 De iure regio instancia appellationis uno anno est terminanda, tamen hoc in consuetudinem abiit, & nullo tempore perit.
- 17 Biennium, & triennium, & aliud tempus dantur de stylo curie Romanae absque aliquo impedimento, dummodo ultra annum appellatio

nis aliquis actus fiat in curia Romana.

- 18 In consilio supremo Regis Philippi II. biennium, triennium, & longius tempus conceditur ad prosequendam appellationem nullo dato impedimento.
- 19 Instancia appellationis reusarum civilium non excedentium quantitatem decem millium marapezinorum, terminari debet per decuriones ciuitatum intra 45 dies.
- 20 Sententia lata a decurionibus ciuitatum elapsis 45 diebus est nulla.
- 21 Instancia perempta transcurso tempore, anius paris peracta remissive traditur.

Secunda Annotatiō.

De instancia.

- N' iure nostro reperitur huiusmodi terminatio iudicij, Causa, Lis, Controuersia, & instantia, qui licet inter se differant, aliquando tamen confunduntur, & unus pro alio accipitur, de iudicio enim ita in præcedenti Annotatiōe diximus.
- 1 Causa vero multifariam accipitur, ut notat A sin. in præxi iudicio cap. 1. in nostra tamen specie sumitur pro ipso iure deducto in iudicium, ut probat text. in l. properatū in princip. C. de iudi. & in dict. c. forum, de verbo, & ita causa dicitur ante & post litem contestatam, secundū Bar. in l. causis, C. de transact. quæ sequitur ibi Riminald. & l. c. n. 11. Maran. de ordi. iudic. 7. pa. num. 66. & A sin. ubi supra num. 11. contra glof. dict. l. si causis, & comprehendit tam civilem, quā criminalem causam, secundū Card. in Clement. 1. q. 18. de offic. vicarij per text. in cap. 1. §. nos itaque de iuram. calum.
 - 2 Lis autem proprie dicitur causa ipsa deducta

du. Et in iudicio ante litem contestationem, iuxta tex. in l. huius nomen, ff. de verbo. signifi. sic. improprie vero sumitur pro instantia, iuxta tex. in l. properandum, in principio, C. de iudic. & resolut. Affia. in dict. l. huius nomen, receptus ab Affia. vbi supra, num. 11. verificaturque etiam in contentione extrajudiciali, secundum Panormit. & Deci. num. 7. in cap. sepe, de appel.

5. Controversia fit in iudicio, & extra iudiciū tam agēdo, quam excipiendo, diciturque etiam ante litem contestatam secundum Bald. & communiter omnes in d. l. causas, resolut. Marant. vbi supra, §. par. num. 68.

6. Instantia autem nihil aliud est, quam exercitatio actionis, à litem contestatione. vique ad sententiam definitivam certa tempore constituta, secundum Alcia. in l. si diversa, num. 164. C. de tractatu. quæ sequitur Affia. in sua praxi cap. 3. no. 7. & Didac. Perez in rub. tit. 1. lib. 3. Ordina. vers. Dubitatur ulterius, reiecta distinctione Marantz. de ordin. iudicio. tam. §. part. num. 1. omni quæ alia distinctione.

7. Nec Carui in l. postquam litem, C. de pactis. Quæ instantia de iure reperitur quadruplex, prima quæ instituitur coram iudicibus ordinariis, secunda, & tertia quæ fit coram iudicibus appellatiōnum in eadem causa semel, & iterum dictæ vocis quæ appellare, vt in l. vnica. C. de licetis tertio promovere, & l. 3. tit. 2. 32. par. 3. l. 1. tit. 17. lib. 4. Recop. & Innocent. in c. directus, & in casu nobis appellata. Quarta est supplicationis, quando scilicet primas duas sententias confirmatorias iudex infirmasset, nam tunc ab eius sententia tertio supplicari poterit, vt in l. si quis, C. de precib. impetra. offiend. & in l. 1. ff. de offi. prae. fecit. prator. & hinc gloss. in d. l. vnica, verbo, retractare, & in dict. l. 25. tit. 23. part. 3. alioquin enim non liceret tertio appellare, vt probatur per dicta iura, in l. hinc Specul. in tit. de appellatione 4. quociens, & Panormit. in dict. cap. directus, Bald. & Imol. in dict. c. sua nobis. Vbi dicunt, Principem ex plenitudine potestatis posse alicui concedere facultatem tertio appellandi, quod expresse probatur tex. in l. 2. tit. 24. par. 1. & notat Gregor. Lupus in d. l. 25. in gloss. 1. De iure autem regio reperitur & alia instantia, quæ supplicationis dicitur, vt puta quando regis audiores sententias infirmant, vel aliquam ex eis reuocauerint, tunc enim à tali sententia reuocatoria pars gregis supplere poterit. Idemque observandum erit quoad litem summam excepta fuerit coram auditoribus regis, nam ab eorum sententia supplicari poterit, vt probatur in l. 2. tit. 17.

lib. 4. Recopila. in quo titulus agitur de prima supplicatione, & plura de ea conueniunt Didac. Perez in l. 8. tit. 4. lib. 2. ordi. & Auen. in tractatu, de secunda supplicatione. Reperiturque eodem iure regio alia instantia, quæ secundæ supplicationis dicitur, cum poena mille quingentarum Duplarum, de qua agitur in titulo, 20. lib. 4. Recopila. & apud Auen. vbi supra, & nos infra suo loco dicemus.

9. Opportune erit videndum, quanto tempore Instantia durare, & finire debeat. Quia in re constituitur regula generalis, quod prima instantia in causis civilibus finiri, & terminari debet triennio iuxta tex. in l. properandum, in principio, C. de iudic. & ibi notat Dostotus, & conuenit 27. tit. 4. part. 3. & l. 9. tit. 6. part. 6. in causis vero criminalibus, huiusmodi terminari debet, iuxta tex. in dict. l. properandum, & in l. 3. C. vt intra certum tempus criminalis questio terminetur, & conuenit, l. 9. tit. 6. part. 6. & l. 7. tit. 19. part. 7. not. las. in l. 1. ff. solut. matrim. num. 20. Beron. in cap. venerabilis, extra, de iudic. Marant. de ordi. iudic. §. part. numer. 5. vbi prædictam regulam sex ampliationibus, & viginti limitationibus ornatur, quam etiam regulam notat Paul. Paris. conf. 158. column. 1. lib. 4. Ceterum Gregor. Lupus, in l. 9. tit. 6. part. 6. in gloss. verbo. Tres años, & in l. 7. tit. 19. part. 6. verbo, Dos años, inquit, hoc iam in consuetudinem huius nostris regnis abiisse, & instantiam minime biennio, vel triennio spirare, sibi quæ placeat, ego verò exilimo, totius esse intra prædicta tempora in negotio concludere protestandi, inquirere quoque iudicem, vt sententiam debito tempore proferat.

11. Supradicta vero regula procedit de iure civili, & regione de iure canonico prima instantia nullo tempore perit, sed est perpetua, vt in capite venerabilis, vbi Panormit. & alij, extra, de iudic. & in cap. fin. de probatio. & tex. in cap. cum olim, de priuileg. docet gloss. in cap. final. de dolo & contum. & gloss. in cap. anteriorum, §. sed hæc, 2. quæ l. 6. & gloss. in dicta l. properandum, verbo, T-iz nio. & hanc opinionem testatur communiter Felin. in dict. c. venerabilis, las. in dict. l. properandum, numer. 27. Alexander. consil. 23. lib. 3. au. 2. & ad utramque partem eam disputat Melchior Kerling. in dict. cap. venerabilis, concludens, ab ea non esse recedendum, & defendit Affia. in praxi, ap. §. num. 22. Et hæc opinio nem praxi, receptam esse testatur Consarrui. in cap. quamvis prædictum, §. 1. 2. part. num. 4. & si ipse ibi conuenit, dicimus non

Secunda Annotatio.

- non esse inter vtrunque ius imo Instantiam iure pontificio per lapsum triennij petere, ad eius opinionem citans Fulgos. & Ias. in d. l. properandum, in principio. col. fin. & Rom. in cons. 220. Hodie veto iure notissimo statutu est in Concilio Trident. sess. 24. de reformatio. c. 30. omnes causas ad forum ecclesiasticu pertinentes, etiam beneficiales in prima Instantia coram ordinarijs locorum infra biennium à die motz litu terminandas esse, alioquin vnique ex litigantibus licere superiorem adire, quæ omnia supradicta de prima instantia sunt intelligenda.
13. Cæterum instantia appellacionis vno anno terminari debet tam de iure canonico, & ciuili, quam de iure regio, iuxta text. in Authent. ei qui, C. de temporibus & reparat. appell. & in l. 1. titulo. 18. lib. 4. Recopil. Ex causis tamen impediementi inenitabilibus bienniu cõceditur, vt supradicta iura probant, & tunc ipso iure absque aliqua restitutione conceditur, secundum gloss. in dict. Authent. Ei, qui verbo, Indulgetur, & verbo, Manet, imò ex iuxta causa tricanom, & longius tempus datur, iuxta text. in cap. ex ratione, extra de appella. Quod tamen triennium, vel longius tẽpus nõ ipso iure indulgetur, vt perperã voluit gloss. ibi, sed per viã restitutionis, ex clausula generali, Si qua mihi alia iusta causa, &c. vt in l. 7. ff. ex quibus caus. maio. & in specie firmat gloss. in d. Authent. Ei, qui verbo, Mandet, recepta communiter ex Panorm. num. 3. & 9. Braxof. num. 33. Deci. num. 12. & Perus. n. 45. in dict. cap. ex ratione, & Gregor. Lopez in l. 24. tit. 23. part. 3. in gloss. fin. & si Decius & Perusinus vbi supra, opinionem gloss. in dict. cap. ex ratione teneat. Quæ causa impediementi ab appellante probari debet, vt comuni calculo scribeotiu receptu est in d. cap. cum sit Romana, ne statuitur iudici ad quẽ asserenti se impeditum fuisse, secundu Decium in dict. cap. cum sit Romana, numer. 3. Et satis intendit Ias. in l. 1. in princip. num. 60. ff. de offic. eius, cui est mand. iur. & Decius in cap. quæ in ecclesiarum, numer. 27. de cõstit. & probatur ratione, quia vbi vertitur notabile preiudiciu partium, non creditur iudici, nisi quatenus exactis processibus constaret, iuxta text. in cap. quoniam in fine, de probatio. iuncto c. cum à nobis, de testibus, & resoluit Menochius de recuperand. poss. l. 1. c. 26. numer. 372. De iure autẽ regio, bẽ dispositum sit, Instantiam appellacionis terminandam esse intra annum per text. in l. 11. tit. 18. lib. 4. Recopil. ad eum in defectu

- dinem abijt, secundum Greg. Lopez in locis supra citatis. Cautius tamen erit, quod in audientijs regalibus processibus intra annum cõcludatur: talia protestetur, & auditores Regis cum processu requiratur, vt fentenciaproferant. De stylo curiæ Romanæ nullo dato impedimento, biennium, & aliud tempus cõceditur, dummodo, intra annum aliquis actus fiat, secundum Calsiodorum, de decisione. c. n. 8 in tit. de appellatio. idem obseruatur in summo Consilio nostri Regis inuicissim. Et quod ita in consistorio Principis obseruetur firmat Marant. de ordi. iud. 5. par. num. 25. & Afon. cum alijs cum pluribus in praxi iudicio in princ. cap. 3. num. 28. & 31. Circa supradicta aduertendum erit, Instantiam appellacionis causarum ciuiliu, non excedentiũ quãtãtatem decem millium marapetinorum (de quibus per viã appellacionis in isto Regno decuriones ciuitatum & locorũ cognoscuntur) terminari debere spatio quadraginta quinque dierum à die late sententiz per inferiorẽ iuxta text. in l. 7. tit. 18. lib. 4. Recopil. quo tempore elapso, appellatio remanent deferretur, neque aliud tempus, etiam ex iustissimã causa concedi poterit, & licet de facto post illud tẽpus decuriones proferat sententiã, sententiã erit nulla, vt eleganter resoluit Didac. Perez in l. 6. tit. 16. lib. 3. Ordin. vers. vtrũ antẽ contra plures, quos ibi refert, & contra Panorm. in c. de causis in priu. n. 10. de offic. deleg. Et à instantia perempta lapsu tẽporis ius partis pereat: resoluit Thom. Grammat. in voto 31. num. 4. & Didac. Perez in Rub. tit. 1. lib. 3. Ordin. vers. inquirendum est, & plures alias questiones de Instantia congerunt Marant. de ordin. iudic. 5. par. & Afonius in praxi iudici, capit. 3.

Ex 3. Annotatione.

S V M M A R I A.

1. *Index, Actor, & Reus de substantia cuiuscunque iudicij sunt necessarii.*
2. *Testes de necessitate precisa iudicij non sunt necessarii.*
3. *Iudicium, & sententia absque testibus & probationibus valent.*

- 4 Intellectus verus ad text. in cap. 1. 4. quest. 4. traditur.
- 5 Testes in iudicio debent esse distincte persone à iudice, & ab accusatore, nec iudex, vel accusator suppleant vicem testium.
- 6 Actoris officium quid sit, traditur.
- 7 Actor in omnibus causarum discussionibus, prior habetur, & in iure proponitur.
- 8 Actor que attendere debeat antequam actiones moueat traditur remissive.
- 9 Officium Rei quid sit explicatur, & quid sit iudicis officium.
- 10 Officium testium quid sit, demonstratur.

Tertia Annotatio.

De personis necessarijs in iudicio.

N Quocumque iudicio, siue agitur per viam actionis, siue accusationis, siue denuntiationis, siue inquisitionis, siue per officium iudicis, tres personae de substantia eius interueni-
re debent, nempe Actor, vel accusator verus, vel fictus, Reus, & Iudex, vt ex definitione iudicij supra in prima annotatione tradita constat. Cui resolutioni non obstat, text. in c. 1. 4. quest. 4. & text. in c. forus, de verb. q. rum signification. quibus probatur, an omni negotio quatuor personas interuenire debere, nempe Iudicem, Actorem, Reum, & Testes, nam respondet primo, ad essentiam iudicij necessitate praecisa tres personas tantum necessarias esse, scilicet Iudicem, Actorem, & Reum, at vero necessitate causativa quatuor personas necessarias esse, nempe, iudicem Actorem, Reum, & Testes in qua specie intelliguntur iura contraria. Testes enim non sunt necessarii praecise, sed ad effectum actoris

obtineat, nam actore non probante Reus ab solui debet. Actor, C. de probatio. cap. vni co, vt ecclesiastica beneficia, & in cap. si. do iure iurand. siue testibus enim ex probationibus iudicium & sententia tenent, secundum Azorē in summa, C. de iudicij, & Bart. in l. prolata definitur. C. de sentent. & interlo-
gatorio, & in l. per hanc, C. de tēponbus ap-
pella. Alexand. in cons. 105. num. 4. lib. 5. Pa-
porm. in cap. asserre de praesumpt. Decius in
cons. 294. volum. 1. num. 1. 1. & 12. & Felin.
in cap. ecclesia. n. 24 de constitutio. Et hanc
interpretationem ad praedicta iura, tradit De-
ci. in Rubric. extra, de iudicij, 2. lectura, nu-
mer. 3. vbi Berol. num. 27. & nemine relato
eam sibi vendicit Didac. Perez in Rubric. ti-
tulo 1. lib. 3. Ordinant. Quae tamen inter-
pretatio ad text. in dict. cap. 1. 4. quest. 4. sub
fineri nequit, confunditur enim ex verbo. No-
cesse, ibi positum, quod respicit omnes per-
sonas ibi descriptas sub vna determinatione,
& sic pariformiter terminari debet, in l. iam
hoc iure, ff. de vulg. Ideoque sicut Iudex, actor
& Reus sunt necessarij necessitate praecisa, ita
& eodem modo Testes. Quia obrem aliter pre-
dicta difficultas potest intelligi, scilicet, quod
quauis Iudicium sit actus trium persona-
rum in iudicio contententium, non tamen
inde sequitur, testes non contententes adesse
non posse in iudicio, secundum Balañā
in Rubric. de iudic. colum. 2. relatum à Ri-
pa, ibi num. 42. quae tamen interpretatio dis-
ciplet Ripa, quia arguit praedictam definitio-
nem defectuam esse, vt optime punit Ripa
vbi supra. Vade verius intelligi potest text.
in dict. cap. 1. questione 4. nempe quod ibi
non designatur Iudicium à Fabiano Summo
Pontifice, sed solummodo improbetur qui-
dam abusus, quo utebantur Orientales, scilicet,
quod accusator, & aliquando iudex fun-
gebantur munere testium in probandis tri-
ginibus, cum tamen deberent necessario tes-
tes esse distinctae personae, ab accusatore, &
iudice. Quo circa Summus Pontifex ibi
praecipit, quod si testes fuerint producenti
in iudicio, vel accusator vicem testium sup-
plere non possint, sed quatuor personae
distinctae debent adesse. Quae intel-
lectus deprehenditur ex Archipio, in 2.
Epistola Fabiani ad Episcopos Orientales,
columna 6. pagin. 115. idemque ob-
seruandum erit in iudicio civilis, quan-
do Actor probare debuerit, quod afferet
raverit, iuxta text. in dict. l. Actor. Ex
quo intellectu deducitur tres personas de
substantia iudicij necessarias esse Iudi-
cem, Actorem, Reum, & Testes.

dicem, A. ſtorē, & Retū, vt ſupra reſolui-
mus, ceterum teſtes non eſſe de ſubſtantia,
ſed ex accidenti, quando producēdi fuerint
quo caſu ea dem neceſſitate præciſa debent
eſſe diſtincti à iudice, & ab aſtore, & in hunc
ſenſum eſt accipiendus, tex. in diſt. cap. 1. 4.
quæſt. 4. & in d. c. forus, & ita communiter
præceptoris vniuerſitatis Salmantiæ inter-
pretantur, quæ interpretatio planè deprehen-
ditur, ex capitulo nullus introducatur, 4. quæſt.
ne 4.

- 9 Officium aſtoris eſt, intendere, obijcere,
& expetere, qui in omnibus cauſarū diſcuſio-
nibus prior habetur, & in iure præponitur,
cū ipſe ſit qui cauſam moueat, vt in d. ca-
pit. 1. 4. quæſt. 4. & in diſt. cap. forus, §. omni
iurque officium voluntarium eſt, vt in ru-
bro, & nigro, C. vt nemo inuitus agere, & no-
tat Dominus Franciſcus à Sarmiento, libro
Selectarum, cap. 2. num. 1. Et regulariter om-
nis poteſt eſſe aſtor, qui prohibitus non re-
periatur, vt tradit Speculator in tit. de aſto-
re n. um. 1. Qui ante litem mouendam actū de-
re debet ea, quæ cōtinentur in principio, tit.
2. par. 3. vt laboribus partium & expenſis par-
catur, & ſuz conſcientiæ conſulatur.
- 9 Officium Rei eſt, intentata reſellere, & pe-
tita negare, & officiū eius explicatur in pro-
cemio tit. 3. par. 3. & eſt videnda regula, cū
ſunt partium iuncta ſua gloſſ. de regul. iur. in
6. & in l. fauorabiliore, ff. de regul. iur. & no-
tat Sarmiento, vbi ſupra. Et ad hos duos colli-
tigantes accedit iudex inter medius, cuius of-
ficium eſt, vtrumque Aſtorē, & Reū, & quis
& benignis auribus audire, alteri damnum,
alteri verò iuſtitiam adiudicans, iuxta tex. in
linter litigantes, ff. de iudicijs.

- 10 Teſtium officium eſt, intentionem partiū
probare & proceſſus inſtruere, de quibus
diſſerendum erit infra in octauo tēpore viz
ordinariæ in l. part. 1. Tomi. Dant. & aliz per-
ſonæ, quæ in iudicio interueniunt ad inſtruen-
dos proceſſus, & lites vt procurator, adno-
tatus, & tabellio, de quibus in ſequentibus
erit agendum.

Ex 4. Annotatione.

SUMMARIA.

D Eſinitio procuratoris poni-

itur.
Abſolutum
13 Man-

2 Procurator dicitur, qui aliena nego-
ria de mandato domini admini-
ſtrat.

3 Procurator in rem propriam impro-
prie dicitur procurator.

4 Diſpoſita in procuratore ad lites nō
procedūt in procuratore in rem pro-
prium.

5 Procurator qui negotia aliena de
mandato domini gerit, duplex eſt
vñus ad lites, & aliter ad nego-
ria.

6 Procurator ad lites ante litem cōn-
teſtatam, non poteſt alium ſubſti-
tuere, niſi mandatum habeat cum
clauſula de ſubſtituendo.

7 Procurator datus poſt litem conte-
ſtatam à domino, nō poteſt, alium
ſubſtituere, niſi ſpecialiter hoc in
mandato contineatur.

8 Procurator ad lites tenetur compa-
rere in iudicio cum mandato domi-
ni ſufficienter inſtructus, alias pro-
ceſſus reddetur nullus, nec domino
pretudicabit.

9 Iudex compellere poteſt procurato-
rē, vt mandatum oſtendat, etiam
parte non perente.

10 Procurator hodie in iudicio non eſt
audiendus prius quam exhibeat ſuf-
ficiens mandatum, à tergo manu
aduocati ſubſcriptum.

11 Iudex debet eſſe multum cauſus,
vt in primis ſacias ſibi oſtendi mā-
datum in ſcriptis redactum.

12 Mandatum procuratoriū de iure
probari ſufficiet per teſtes tamē de
cōmuni praxi, & ſtylo iudiciorum
probari poteſt per inſtrumentum.

- 12 Mandatum non probatur presumptiue ex allegatione diuturni interporis.
- 13 Instrumentum mandati in iudicio produci debet, nec sufficit, quod tabellio de eo fidem faciat improceptu.
- 14 Iudex ante omnia inspicere debet an mandatum sit sufficiens.
- 15 Mandatum speciale in quibus casibus requiratur, traditur remissiuè.
- 16 Processus gestus cum procuratore generali in causis requiruntur speciale mandatum, nullus est, etiam si procurator datus sit generaliter ad omnia, quæ speciale mandatum exigant.
- 17 Procurator datus cum libera administratione expedire potest omnia quæ speciale mandatum requirunt, nisi in his, quæ solent afferre graue damnum domino.
- 18 Clausula cum libera administratione in mandatis potius ex abuso, et stylo notariorum, quam ex voluntate domini solet apponi.
- 19 Mandatum specialiter concessum ad aliquas lites, vel negotia non comprehendit maiora, vel grauiora expressis quauis adiecta sit clausula. Y para en todos mis negocios, y pleytos q̄ tengo y espero tener, &c.
- 20 Syndicus constitutus ad certa negotia mandatum speciale requiritur et generaliter ad omnia, donare, vel renuntiare non potest.
- 21 Procurator constitutus contra certam personam in certa causa, et in omni alia intelligitur contra eundem, et non alium.
- 22 Mandatum contra unum, et contra alios non includit illo digniores.
- 23 Mandatum concessum cum clausula. Y para en todos mis negocios, y pleytos que he, y tengo, y espero auer, y tener. Solummodo includit lites presentes, et ex iure de presenti ortas, non tamen futuras, nisi dependentes ex libris de presenti.
- 24 Spes, et sperare proprie dicitur, quando est spes probabilis ex aliqua causa de presenti.
- 25 Mandatum contra Titium cum clausula generali: Contra qualescunque personas, &c. non comprehendit Vniuersitatem, Ciuitatem, aut Collegium, nisi specialiter exprimantur.
- 26 Procurator ad lites constituendus debet esse maior 25. annis, nec minor potest.
- 27 Mueus surdus omnino, exul. ban-nitus procuratores constitui non possunt.
- 28 Criminosus de crimine accusatus procurator constitui non potest.
- 29 Plures accentur à munere procuratorio remissiuè.
- 30 Procuratores esse prohibentur clericis, et monachi.
- 31 Procurator in audientijs Regij nemo potest esse, nisi prius examine-tur, et sic ex numero illius audientie.
- 32 Procurator nemo potest esse in illo tribunali, in quo certus numerus procuratorum deputatus fuerit, nisi ex eis sit.

- 33 Procuratores plura hodie tenentur
obseruare remissione.
- 34 Prelatus Ecclesie absque mandato
capituli causas Ecclesie agere potest,
nisi essent ardue.
- 35 Vicarius perpetuus Ecclesie pro sua
vicaria agere potest, absque manda-
to Rectoris.
- 36 Prelatus Ecclesie in casibus in qui-
bus potest agere causas ecclesie, sine
mandato Capituli, potest ipse solus
procuratorem constituere.
- 37 Quae personae in iudicio pro alijs co-
parere possint, sine eorum mandato
remissione.
- 38 Iude ex cuius primu videtur processum
gestum, absque mandato, non debet
illum illusorij iudicare, sed in qui
re prius de illo mandato.
- 39 Mandatum ad validitatem pro-
cessus sufficit, offerri etiam post con-
clusum in causa.
- 40 Procurator datus ad preparatoria
teneatur dominum defendere in pre-
paratis.
- 41 Procurator prius Instantie non re-
netur dominum defendere in secu-
da instantia, quamuis a sententia
ata in prima instantia teneatur
appellare.
- 42 Procurator ne dum debeaturare in
animum sui domini, verum etiam
in animam sui ipsius.
- 43 Procuratoris officium de iure civili
utile est, non vero de iure canonico.
- 44 Procurator officium aduocari exer-
cere non potest.
- 45 Procuratoris officium a Principe

concessum nobile est.

- 46 Procuratoris officium hodie in tri-
bunalibus ubi certus numerus de-
putatus est, nobile censetur, cum a
Principe concedatur.
- 47 Procuratoris officium de iure canonico
nobile est, nec infamis potest illud
exercere.
- 48 Nobilis exiens officio procuratoris
etiam non concessa a Principe priuilegia
nobilitatis non admittit.

Quarta Annotatio.

De Procuratore.

LITIGANTES

aliquando in iudicio com-
parent personaliter, spon-
te, vel inuito, vt puta quan-
do citati sunt, vt in pro-
pria persona compareant,
aliquando vero in iudicio

- per alios compareant, vt per procuratorem,
ob idque aliqua de procuratore erant adno-
tanda, & in primis quod procurator dicitur
ille, qui aliena negotia mandato domini ad-
ministrat, iuxta text. in l. i. ff. de procurator.
2 & l. i. tit. 5. part. 3. Vnde constat Procura-
torem in rem suam in propriis dici Procura-
torem, cum potius rem propriam quam alie-
nam agat, vt in l. qui stipendia, C. de procu-
rat. & ibi Bald. nu. 1. Quo sit disposita in pro-
curatore ad lites, non habere locum, in procu-
ratore in rem propriam, vt resoluit Aluizus
in praxi iudic. §. 28. c. 4. Et procurator, qui
negotia aliena mandato domini administrat,
duplex est, vnus ad lites, alter ad negotia, iux-
ta text. in c. 1. §. licet, & §. si de procurator. in
6. procurator enim ad lites, de quo in nostro
proposito, apte litis contestationem nequit
alium substituere, nisi mandatum habeat cum
speciali clausula substituendi, vt in l. quod
quis iuncta gl. i. ibi, & in l. neque utroque, C.
de procurato. & in dict. cap. 1. §. licet eodem
tit. in 6. & in l. 19. tit. 5. part. 3. & Petrus
Roch. in praxi causarum civilium, cap. 5.
numero 11. Est tamen aduertendum, quod
sit dominus prius facit litem contestatus,
& deinde procuratorem constituit,
quod tunc procurator non poterit alium
sub-

substituere, nisi specialiter hoc in mandato continetur, iuxta gloss. in cap. 1. §. 1. verbo, ab eo, de procurator. in 6. & firmiter Bart. & Angel. in l. nihilo, C. eod. Gregor. Lup. in l. 19. tit. 5. par. 3. ubi prædicta opinio probari videtur, & si oppositam teneant plures relati- vi à Gregor. ibi, verbo. Si primum.

7 Et iste Procurator ad lites nomine alieno in iudicio comparere, tenetur cum mandato domini sufficiens instruat comparere, alioquin processus erit nullus, nec procurator poterit domino præiudicium inferre, ut probat tex. in l. si procurator. C. de procuratoribus, in cap. 1. extra eod. tit. & in cap. venerabilis, de dolo & contumacia, & ibi notat

8 Card. & est l. 1. tit. 5. p. 3. Idemque recep- tum est iudicium ex suo officio procuratorē compellere posse, ut mandatum ostendat, ne postea iudicium illud in iudicio reddatur,

secundum gloss. in cap. 1. verbo, Absentia, de electio, in 6. & eam tamquam notabilem, & sin- gularem sequuntur Bald. in l. exceptionem, num. 7. C. de probationibus. Panor. in cap. causamque, 1. num. 3. de iudic. & Alex- and. in l. licet, num. 6. & 7. C. de procura- tor. Quam opinionem testatur magis com- muni Dec. in cap. causamque 1. de iudic. nu- mer. 2. ubi Barb. colum. 7. Quamvis contra

istam tenent Imol. in cap. cum in iure perit- us, de officio delegat. cuius opinionem com- muni tenet Felix in dist. cap. causamque, col. 2. Sed prior communis, iam hodie com- probata est iure nouissimo huius Regni in l. 3. tit. 2. lib. 4. Recop. & l. 5. tit. 2. lib. 3. Reco- pil. ubi statuitur, quod quando procurator in iudicio comparuerit nomine alterius, prius quam audiatur, debeat ostendere & produ- cere sufficiens mandatum, & a tergo manu adnotati subscriptum, ut si postmodum in suf- ficiens apparuerit, & ex eo processus annulla- dus venerit. Aduocatus teneatur soluere ex- pensas in lite factas.

9 Ideoque iudex debet esse, multū cautus, ut in primis faciat sibi ostendi mandatum in- scriptis redactum, licet enim de iure commu- ni sufficeret mandatum procuratorum per

11 testes proban, secundum gloss. in cap. 1. verbo, Portionibus, extra, de procuratoribus, quam ibi commendat Ioan. de mol. num. 4. idem tenet gloss. fin. in l. Maritus, C. de procuratoribus, Doctores in Leon solum, & qui aliena, ff. de procuratoribus, & omnes comuni- ter ex l. asan l. 1. n. 6. & 7. C. eod. tit. & Boer- in decis. 281. num. 1. In proximo tenet recep- tum est, in mandatum probari per instrumen- tum, & non per testes, secundum Ioan. An-

dræam, in Additionibus ad Speculato. tit. de procuratore, §. ratione, nu. 1. super litera A. Et ita stylo iudiciorum obseruari testatur Gre- gor. Lup. in l. 21. tit. 5. par. 3. in gloss. 1. & Di- daz. Perez, in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. col. mih. 893. in fin. & Petrus Rochz in sua praxi canonicæ ciuili, c. 5. n. 13. idque satis aperte disponitur in d. l. 3. tit. 2. lib. 4. Recop. Quo

12 fit nō sufficere diuturnitatem temporis allegare ad probandum præsumptiue mandatū secundū Bald. in l. 2. num. 2. ver. quæro quid si dominas, C. si ex falsis instrumentis, & Bal. in l. 1. C. de rebus alienis non alienandis. Aymon Cruxeta de antiquitate temporis 2. par. num. 46. & omnes communiter ex Balbo de præscript. 1. part. 3. partis, quæst. 10. numer. 30. & ex decisione Pædemonian. 175. nu- mer. 4.

13 Quinimo non sufficeret, si Tabellio fidei in processu faceret, procuratorem mandatū habere, imò requiritur, quod instrumentum ipsius mandati in iudicio producat, secun- dum Angel. in l. si donatione, C. de donatio. & in l. 2. C. de testament. & in l. sciendum, ff. de verborum, & Alexand. in cons. 6. num. 8. lib. 4. In tantum quod nō sufficeret. Si Ta- bellio diceret, pro ut apparet in mado pro- curatorio coram me aucte confesso, de quo fidem facio, secundum Ange. ubi supra, quæ sequitur l. as. per tex. ibi in Authentic. si quis in aliquo, numer. 7. C. de edendo, & Boerius in decisione 281. num. 3. & Aules in cc. præ- tori, cap. 1. §. n. m. p. 2.3. & ita in praxi obserua- dum est iudicetis Fulgosi in consilio 181. contrarium tenent, & eam sequatur l. as. sibi pignarius. Et probatio huiusmodi mandati inebit procuratori assenti, & mandatum habere, secundum Panor. in cap. eod. num. 6. & 9. Felin. num. 8. de offi. deleg. & Panor. in c. 1. num. 7. de procuratoribus.

14 Itaque iudex in primis inspicere debet an mandatū sit sufficiens ad expeditionem illius causæ, & an in ea speciale mandatum re- quiratur, & quæ negotia mandatum spe- ciale exigant, tradit gloss. in cap. quæ ad agendum de procurator, in 6. gloss. in cap. eod. de in integrum restitutione, verbo, Mandatum, & notat Couarr. lib. 1. tanar. pap. 6. numer. 2. gloss. in l. illud, §. fin. ff. de mi- norib. gloss. in l. si quis mihi bona, §. sed vtrū, verbo, Specialiter, ff. de acquir. hær. gloss. in 6. præteata, in dist. de his per quos op. pos. & regina, & p. 10. causas mandata speciale exigentes, congruè Philip. Franc. in dist. cap. quid ad agendum, & 71. cum mulat Firmianus in suo Repertorio, verbo, Man-

- Mandatum in quibus causis mandatum generale non sufficit, alioquin processus gestus cum procuratore generali nullus erit, ideoque procurator generaliter constitutus ad omnia, quae speciale mandatum exigant, non poterit pacifice transigere, iuramentum deferre, in integrum restitutionem petere, neque alia, quae speciale mandatum exstant, per tex. in d. c. qui ad agendum, quem explicat Covarr. lib. 2. variarum, cap. 5. numer. 8. ad idem est tex. in l. mandato generali, ff. de procurat. & l. 19. tit. 5. part. 2. nisi mandatum concessum sit cum libera administratione, nam procurator cum libera administratione expedire poterit omnia, quae speciale mandatum exigant, ut in dict. c. qui ad agendum, & in l. transactio, C. de transactio. & in l. procurator cui generaliter, ff. de procurato. & in l. 19. tit. 5. part. 3. notat Bald. in l. illud, ff. de minoribus, & l. 1. in l. indebitum, ff. de cond. indebit. & Covarr. lib. 2. variar. c. 6. n. 3. vers. quinto. Quod tamen non procedit his, quae solent asserere graue damnum, & praedictum domino mandati, propter abusum notariorum, qui potius ex eorum stylo, quam ex mandato, & voluntate domini praedictam clausulam. Cum libera, & c. apponere solent, secundum Ange. in l. licet, colum. 1. C. de locato. Bald. in rubri. C. de his quae in fraudem creditorum. Panorm. in cap. 1. ut in lite non contestata, numer. 18. Mo. lineum in consuetudinibus Parisiensibus, tit. 2. p. 10. quaz. 1. & Gregor. Lup. in l. 19. tit. 5. p. 3. verbo, Quando, & verbo, Qualquier, Villalpandum in l. 21. tit. 1. par. 7. 3. p. quaz. 12. nu. 67. & Covarr. in Rubr. de testam. 2. p. numer. 14. & in lib. 1. variarum, cap. 9. nu. 3. vers. quinto.
- Præterea inspicere debet, an mandatum sit specialiter concessum ad aliquas lites, vel negotia: nam licet postmodum sequatur clausula conclusa apponit, scilicet, Y para en todos mis negocios, y pleytos que tengo, & c. non comprehendit maiora, vel grauiora, quae ipso mandato sint expressa, quia in quibuslibet quae dispositionibus receptum est, quod clausula generalis capiat restrictionem ab his, quae speciatim praecesserunt, secundum Barba. in cap. sedes, n. 158. & ibi Felin. colum. 7. vers. Quinta declaratio, post Anton. de Butrio, ibi extra de rescript. Quamvis contrarium sentiat gloss. ibi, verbo, Maiores, & late probant Imol. num. 6. Panorm. & Decius, nu. 7. post Innocent. Et quod id mandato procuratorio clausula generalis capiat restrictionem ab his, quae speciatim praecesserunt, efficaciter probat tex. in Clement. 2. de procurato. extra

tione ibidem praescripta, quae cum sit generalis non restringitur ad exemplum argumenti. Legum. 12. §. & licet, ff. de iuris & facti ignorantia, & ita in mandato procuratorio agnoscunt Decius, num. 8. & Felin. num. 3. in dict. cap. sedes quidquid ibi repugnauerint Panorm. & Imol.

- Ex quibus Alexan. in cons. 22. lib. 1. n. 8. & 9. consuluit, syndicum constitutum ad certa negotia, mandatum speciale requirentia, & generaliter ad reliqua omnia speciale mandatum exigentia non posse donare, vel renu- ciare, qui haec sunt grauiora expressis. Similiter procurator constitutus contra Titium, in tra causa, & in omni alia, intelligitur contra eundem, & non alium secundum Roma. in singularibus §. 5. & Decius cons. 502. numer. 9. par. 4.

Pari modo mandatum concessum contra Titium debitorem, & contra alios, non iaculat digniores, ut optime aduertit Anania in dict. cap. sedes, num. 3. contra Ancharr. in c. 2. de rescript. in 6. in quam rem facit gloss. ordinaria in c. fin. verbo, Speciali de procur. in 6. consequitur etiam mandatum concessum cum clausula. Y para en todos mis negocios y pleytos que yo tengo y espero auer y tener, & c. Solus comprehendere lites presentes, & ex iure de presenti ortas, non tamen lites futuras, quae ex iure de futuro post mandatum concessum oriuntur, secundum gloss. in l. damni infecti, §. si is qui, ff. de damno infecto, §. in omnium, verbo, Dantur, ff. de procuratoribus, ubi Bart. & alij. Ange. in §. preterea, n. 23. In fine de except. Felin. in cap. relatum, num. 8. de officio deleg. Quod verum est, nisi lites futurae dependant ex libris de presenti, secundum Ioan. de Andrea in addit. ad Speculatorem, tit. de procurat. §. ratione autem, n. 11 super litera. C. quae sequitur Gregorius Lupus in l. 14. tit. 5. par. 3. verbo, So bre tal mi pleyto, & c. Nec his obstat illa clausula. Que espero auer y tener, & c. nam redigenda est ad lites futuras dependentes ex iure de presenti, non vero de futuras, & in spem, ad quas nullum ius de presenti haberet. Spes enim sperare dicitur proprie quando est spes probabilis ex aliqua causa de presenti, iuxta tex. cum gloss. Lepem, C. de donatio. J. propter spem, ff. familiae hereticund. Bart. post emancipationem, §. 1. num. 2. & 3. ff. de liberatio. legat. Tiraquell. in l. conuicia. fol. 132. numer. 7.

Consequitur deinde, quod mandatum concessum contra Titium, & cum illa clausula generali. Y contra qualescunque personas, & c. non

- Consequitur deinde, quod mandatum concessum contra Titium, & cum illa clausula generali. Y contra qualescunque personas, & c. non

Consequitur deinde, quod mandatum concessum contra Titium, & cum illa clausula generali. Y contra qualescunque personas, & c. non

Consequitur deinde, quod mandatum concessum contra Titium, & cum illa clausula generali. Y contra qualescunque personas, & c. non

comprehendit Vniuersitatem, Ciuitatem, & Collegium, nec sufficiens erit ad litigandum cum illis, dum modo generaliter Vniuersitas Ciuitas, vel Collegium non exprimat procurator eorum datus contra omnes personas, non comprehendit Vniuersitatem, vel Collegium, secundum Archidia. in cap. 2. de rescript. in 6. vbi Ioan. Andr. & Dominicus, col. 3. Bald. in Auth. item quencunq; C. de epis. & cleci. & Felin. cap. eam te, num. 15. de rescript.

26 Insuper incipiendum erit, an procurator, ad lites constitutus maioris viginti quinque annis, quis nemo ante illa etate constitui debet, vt probat tex. in l. mior, ff. de procurato. C. qui generaliter, §. fin. de procurat. in 6. l. 5. tit. 5. p. 3. Nec etiam matus, & iudex in omnino, ex l. banauit constitui poterunt procuratores, iuxta tex. in l. 1. l. matus, ff. de procurato. nec criminoso, vt in l. lre, C. de procurato. dum modo de crimine capitali fuerit accusatus, vt in d. l. 5. tit. 5. par. 3. & ibi Gregor. Lap. nec alijs de quibus in l. nec fœmina, ff. de procurator. in l. placet, C. de epis. & cler. in l. quæ absente, & in l. militis, C. de proeurat. & in cap. post cessione de probatio. & in cap. 3. n. clerici, vel monachi, & in l. 5. tit. 5. par. 3. & in l. 7. tit. 5. lib. 4. recopil.

31 Nec hodie in audientis regalibus poterit quis fungi officio procuratoris prius quam examinetur à p̄siede, & auditoribus, & sit ex numero procuratorum illius audientis, vt inquit tex. in l. 1. tit. 4. lib. 2. recopil. nec in alijs tribunalibus inferioribus (vbi certus numerus procuratorum deputatus est) poterit vnus pro alio interuenire, iuxta provisiones Regias, quas habet illi qui ex numero sunt. Et plura quæ hodie teneantur obseruari pro procuratoribus, præscribuntur in p̄e 26. & 24 lib. 2. recopil.

34 Erit tamen aduertendum, quod prælati ecclesiæ absque mandato Capituli poterit causam ipsius ecclesiæ agere, vt sentit glof. in l. ait prætor, verbo, actiones, ff. de iure de liber. & firmat Innocentius in cap. edoceri, h. 4. de rescript. & hanc esse communem opinionem testantur Panorm. num. 6. & Felin. num. 1. in dict. cap. edoceri, & Augustinus in c. ex literis, num. 45. de probatio reiecta glof. 1. in cap. inter dilectos, de fide iurament. & glof. 1. in dict. edoceri, & glof. pen. in cap. de procurato. & glof. 1. in c. contingit, de transactio. & glof. in cap. causam quæ de iud. Quarum glossarum opinio saluari poterit in causa arduo in quo mandatum Capituli necessarium est, secundum Panormit. &

35 And. Barba num. 31. in d. cap. edoceri. Pars modo Vicarius, perpetuus cuiuslibet ecclesiæ pro sua vicaria agere poterit, sine mandato rectoris, secundum Panormit. in c. G. per petuus, num. 1. de fide instrum. & fin. glof. 1.

36 ibi contrariū velit. Imo in omnibus casibus in quibus solus prælati potest esse in iudicio pro sua ecclesiā absque mandato, Capituli poterit ipse solus procuratorem constituere, absque consensu Capituli, secundum communē ex Abbate in dict. cap. edoceri, & ibi

37 Barba n. 9. per tex. in dict. cap. petio, de procurato. Et quæ alię persone possunt pro alijs absque eorum mandato in iudicio cōparere traditur, in l. 10. tit. 5. p. 3. vbi eleganter Gregorius Lupus resoluit. Ceterum si iudex inl pexerit, processum gestum fuisse per procuratorem, nec de mandato domini in processu constituit, non debet statim sententiā

38 profectis declarando processum ex defectu procuratoris illusorium esse sed prius inuestigabit, an procurator ille mandatum sufficienti habuerit, & si inuenierit, quod habuerit debet ei præcipere, vt illud exhibeat, & in processu producat: nam ad validitatem processus sufficit mandatum quandoque off

39 ferri etiam post consensum in causa, secundum Rotam nonam. 147. numer. 3. in fin. & antiquam 247. & Felin. in cap. fultatus, numer. 15. de rescript. & Bantium in tractat. de nullitate sententiæ ex defectu mandati, no. 116. & Specul. tit. de procuratore, §. ratione igitur, num. 18. & 19. & probat l. 6. ff. li. Et ita in praxi meminisse cōse obseruari

40 in causa cuiusdā amici Rursus aduertendū erit, quod procurator constitutus ad præparatoria tenetur defendere dominum in præparatis, secundum Bart. per tex. ibi, in l. qui proprio, §. item queritur, ff. de procurato.

41 non tamen procurator primæ instantiæ tenetur defendere dominum in secundā instantiā, quamuis a sententiā lata in prima instantiā teneatur appellare, vt in l. inuitus C. de procurato. & tenet Bar. vbi supra, & Nauar. in rubric. extra de iudicijs, num. 5.

42 Denique aduerte, quod procurator nedū tenetur iurare in animam domini, verū etiam in animam sui ipsius, alias haberet locum poena, cap. fin. de iuramento calum. quia ipse ita calumniari potest sicut dominus, secundum Rotā antiq. 1. sub tit. de iuramento calum. & eod. tit. in nouis. decif. 1. glof. in Auth. principales, verbo, Migraverit, C. de iur. iur. propter calum. dam. glof. 2. §. 1. verbo, Ab ipso, de iuram. calum. io 6. Ange. §. nūc admonendi, colum. 1. num. 6. In sit. de poena teme

re litig. & Belam. incip. cum in causa, nu. 4. de iuram. calum. Et ita in fin. cuiuslibet portionis prejudicialis dicitur. (E. iuro co. forma de derecho, eo anima de parte y la mia).

43. Ultimo aduerte, officium procuratoris vi le esse, vt probat tex. in l. si quis procuratoriam, C. de decuria. lib. 10. & in §. fin. instit. de exceptio. ideoque procurator non potest officium aduocati exercere, secundum gloss. l. generali, C. de tabul. lib. 10. & tradit Bart. in l. 1. C. de prima. lib. 12. Bald. in l. Senatores, l. 1. ff. de senator. l. in Rub. C. de procurator. & Tirac. in Tract. de nobilitate, c. 29. n. 13. tamē si officium procuratoris à Principe esset concessum, nobile esset: vt resoluti Rebuffus in consil. Reg. Gall. Tract. de sen. sen. execut. gloss. 1. §. n. 5. pag. 422. & Boer. in quæst. 222. quia habens officium à Principe sicutur dignitatem habere, iuxta tex. in l. nemo, C. de dignit. lib. 12. Vnde cū hodie officium procuratoris à Rege, concedatur in tribus libus, vbi certus numerus deputatus est, existimo ibi officium nobile esse. De iure tamē canonico est officium nobile, & ita illud. nō potest exercere infamis, vt cap. 1. 3. quæst. 7. notat gloss. 2. in cap. cum deputati de iudi. & ibi Panor. n. 6. & latius in cap. Imperatores, n. 9. de iuram. calum. vbi aliter distinguit. Et ita est tenendū, & sic Petrus Rochz nouissime in sua praxi causarum civil. c. 5. n. 9. contendat, omni iure officium procuratoris, ad lites nobile esse. (Et vide Causaleuē in decisione 41. n. 3. cum sequentibus, vbi late agit de offi. procuratoris & tabellionis) Verū si esset hoc officium à Principe non esset concessum, & per consequens vile esset, nihilominus tamen si aliquis nobilis co utatur nō priuatur, nobilitatis privilegijs, quō ad contributionē tributorum, vt optime resoluit Cournar. in pract. quæst. cap. 2. §. num. 7. etiam additionator. Abb. in c. cum deputati, n. 6. de iud. coartatium teneat. Plura de procuratoribus videnda erunt in Speculat. tit. de procuratore, & apud Mansueti. in sua practica tit. de procuratore, & in toto tit. 1. §. part. 3. & in tit. 2. §. lib. 2. Recop. & apud Lusitanos, lib. 1. Ordinationum, tit. 88. & tit. 50.

Ex 5. Annotatione:

SUMMARIA

Aduocati in iure dicuntur postulant.

2 Postulare quid sit declaratur.

3 Aduocati officium laudabile est, & aduocatus quæ obseruare debeat, vt munere suo digne fungi dicatur traditur.

4 Aduocatus debet esse modestus in sermone.

5 Aduocato verboso, & procaciter loquenti pena suspensionis ab officio imponi potest.

6 Aduocatus debet esse veracissimus, tam in verbis, quā in scriptis.

7 Aduocati non possunt esse infideles, heretici, excommunicati, infames, procuratores.

8 Aduocati non possunt esse minores decem, & septem annis, nec famuli, nec alij.

9 Aduocatus priusquam officium aduocationis incipiat habere debet peritiam vtriusque iuris, & experientiam negotiorum, nec sufficiet, solā experientiam habere.

10 Aduocatus qui absque iuris peritia, & negotiorum experientia officio se ingerit, mortaliter peccat.

11 Aduocatum per spacium quinque, nisi operam iuris prudentia dedisset, necesse est.

12 Ad aduocationis officium admittendus debet esse hodie graduatus in iure canonico, vel civil.

13 Gradus bachelarii sacis per quinquennium, & aliud breuius spatium in nonnullis vniuersitatibus acquiritur.

14 Lex Regia Recopilationis salammodo requirit, vt quis possit esse aduocatus, quod graduatus sic in iure

- iure Pontificio, vel Casareo.
- 15 Aduocatus non debet esse qui prius
non fuerit examinatus, & approba-
tus à Præsidente, & ab auditoribus Re-
gijs in suis audiencijs, vel à iudici-
bus tribunali in inferiori, postiusque
in matricula aduocatorum.
- 16 Aduocatus in principio sui officij,
& quolibet anno iuramentum præ-
stare debet, quod bene exerceat suum
officium.
- 17 In tribunalibus inferioribus de con-
suetudine non obseruatur, quod ad-
uocatus examineatur, & iuramen-
tum præstet.
- 18 Aduocatus summe curare debet in
exordio litis, quod sua pars verita-
te facti narret, & quod narratione
facti in scriptis à parte recipiat, &
ibi quare id facere debet.
- 19 Aduocatus relatione facti sibi à
parte facta interrogare debet, an
probationes actionis, vel defensionis
habeat.
- 20 Victoria causa ex probationibus pē-
det.
- 21 Aduocatus semper studere debet,
ad decisionem, & defensionem sue
causæ.
- 22 Ius Regni Castellæ in decisionibus
causarum qualiter obseruari de-
beat.
- 23 Causæ in Regno prius decidi debet
per pragmaticas Regias post pro-
mulgationem legum nouæ Recopi-
lationis.
- 24 Pragmatica ante nouam Recopi-
lationem edita, sunt abrogata per le-
ges eiusdem Recopilationis.
- 25 Pragmaticis non existentibus cau-
sæ prius decidenda erunt per leges
nouæ Recopilationis.
- 26 Lex nedum corrigitur per legem po-
steriorem tempore, merum etiam
per posteriorem in ordine, quando
de die promulgationis non con-
stat.
- 27 Prior pars legis per posteriorem cor-
rigitur.
- 28 Quando aubitur de tempore pro-
mulgationis legis, & de loco situa-
tionis eius, quid sit obseruandum
remissive traditur.
- 29 Lex priori loco sita maiori equita-
te nitens præferri debet in obserua-
tione legi posteriori loco sitæ.
- 30 Causæ in Regno decidenda erunt
per leges Fori, vel styli deficienti-
bus pragmaticis, & legibus Recopi-
lationis, dummodo leges Fori, &
styli ratione nitantur, & in vsu,
& obseruantia sint.
- 31 Allegati pro se legem Fori, vel sty-
li incumbis onus probandi illam l.
in vsu esse.
- 32 Praxis, & forma articulandi, &
probandi leges styli in vsu esse, tra-
ditur remissive.
- 33 Scylus, & forus quid significant, &
in quo differat traditur remissive.
- 34 Foro legum generali derogatur per
municipale.
- 35 Leges partiarum indecidedis cau-
sis sunt obseruande in defectu prag-
maticarum legum Recopilationis,
& Fori, vel styli.
- 36 Deficiente iure Regio recurendum
erit ad ius canonicum, & non ad
ciuilem

ciuilem causis decidendis, & in foro Ecclesiastico deficiente iure canonico ad ius Regium erit recurrendum.

37 Aduocatus postquam ex alio intellexerit suum clientulum iustam causam habere, illam tuendam suscipiat.

38 Aduocatus nunquam debet clientulo victoriam cause repromittere.

39 Aduocatus nullo modo suscipere debet iniustam causam protegendam, alioquin si sciens suscepit, mortaliter peccat & ad restitutionem damni aduersarij, & resarcionem expensarum sui clientuli tenetur.

40 Aduocatus qui a principio litis intellexit, suum clientulum iustam causam habere, si ex post facto iniquam esse cognouerit, statim desistere debet, caute tamen absque periculo sui clientuli, alias ad damnum, & expensas tenetur, etiam si suus clientulus instet, ut eius causam iniustam defendat.

41 Aduocatus extra conscientiam non potest consulere suo clientulo, quod cum aduersario paciscatur, quando intelligit causam clientuli iniquam esse.

42 Aduocatus an in causa dubia patrocinari possit, remissum.

43 Aduocatus ad damni resarcionem tenetur aduersario, quando per calulationem, vel aliam fraudem iustam causam abstulit eidem, vel aliud grauamen intulit, & de iure Regio arbitrio iudicis est suspendendum ab officio.

44 Aduocatus propter negligentiam, vel imperitiam amittens causam iustam sui clientuli mortaliter peccat, & ad interese suo clientulo tenetur cum duplo, quando iactabat se peritum, cum non esset, & clientulus impericiam eius ignorabat: si vero eam sciret ex solo dolo, & lata culpa tenetur.

45 Aduocatus causam sui clientuli summa fidelitate defendere debet.

46 Aduocatus iura, & arcana sui clientuli reuelans parri aduersae, ad quid teneatur, docetur.

47 Aduocatus non debet fauere parri aduersae etiam in secunda instantia.

48 Aduocatus in stipendio, & mercede, debet esse equus, & honestus: nam licet possit vendere iustum patrocinium, non tamen plus debito exigere debet.

49 Aduocatus etiam si absque reuolutione librorum patrocinium praestet, illud videre potest.

50 Aduocatus pro modo litis, & laboris, & fori consuetudine mercedem exigere debet, alioquin plus debito exigens mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur.

51 Aduocatus rursus conscientia percipere potest gratis oblatum ultra salarium a lege taxatum, quod antehodie verum sit statet lege Regia declaratur auctor.

52 L. 19. tit. 16. lib. 2. Recop. prohibent aduocatis ultra salarium a lege taxatum aliquid etiam ultra oblatum percipere, non declaratur; quando

do tempore ministerij illud datum esset.

- 53 Aduocatus finito ministerio sponte datum ultra salarium taxatū recipere potest.
- 54 Circumstantia temporis facit presumi aliquid datum gratis esse, vel in fraudem prohibitionis simulatē.
- 55 Prohibitus dare vel accipere aliquid pro aliquare, non censetur prohibitus dare, seu gratis oblatū suscipere, quia cessant verba, & mens prohibitionis.
- 56 Circumstantia temporis, & quantitatis muneris dati, vel qualitatis personarū, arguit, sponte oblatum simulatē conceptum esse in fraudem prohibitionis.
- 57 Interpretatio vera, cap. si quis obiecerit, 1. quest. 3.
- 58 Interpretatio tex. in cap. fin. questio. 3.
- 59 Interpretatio tex. c. 1. de simonia, cap. statutu, §. insuper, de rescript. tit. 6. cap. statuentes de censib. in 6. decreti Cœcil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 1.
- 60 Leuitas muneris dati, suadet potius ex amicitia & beneuolentiā, quam pro ministerio gratis datum esse.
- 61 Circumstantia temporis, personarū & quantitatis muneris dati considerari debent ad iudicandum, an gratis, oblatum sit, an simulatē in fraudem prohibitionis.
- 62 Intellectus l. 8. tit. 9. lib. 3. Recopil. & l. 1. tit. 9. lib. 3. Recop. & l. 1. tit. 27. c. de los derechos, vers. Y mada mos que los dichos escriuianos,

lib. 4. Recopil.

- 63 Aduocatus olim cum clientulo non poterat pacisci de quot alii pro mercede sui laboris: hodie vero vigesimam partem percipere potest in consilio supremo Regio, & in audiētijs Regijs dummodo mōs excedat summam triginta mille viarapeinorum, & in tribunalibus inferioribus non debet excedere medietatem illius summe.
- 64 Aduocatus non potest aliquid percipere nomine palmarum, & victorie.
- 65 Aduocatus teneretur prestare gratis patrocinium pauperibus, ubi stipēdio publico non est constitutus aduocatus ad causas pauperum.
- 66 Aduocatus in libellis non debet citare iura & leges, sed solummodo narrare factum cum rationibus.
- 67 Aduocatus non debet patrocinari contra aliquam legem expressam huius regni.
- 68 Aduocatus inquirere debet à rebellionibus, procuratoribus, & à viris expertis de stylo audientie in qua patrocinatur.

Quinta Annotatio.

De Aduocato Aduocato.

De Aduocato

1 DVOCATI iniure dicuntur postulates, iuxta tex. in l. 1. §. postulare, ff. de postu. postulare enim nihil aliud est, quā ius aliqui & legitimā causam expressis demonstrationibus ostendere, firmis rationibus comprobare, statutis & legibus in iudicio tueri, atque defendere, quod omne proprium aduocatorū est, ut constat ex definitione

2

tionē

- 3 tione Iurisconsulti in l. 1. §. postulare, ff. de postulat. quorum officium laudabile est, iuxta tex. in l. laudabile, C. de advocatis diversorum iudicum, & in cap. quia episcopus, §. quæst. 3. tradit Cagnolus in repet. 2. ff. de origine iuris numer. 1. & qui dignè hoc munere fungi vult sequentia observare debet.
- 4 Primò ut bonis moribus præditus sit, ideoque debet esse modestus in sermone, iuxta illud ecclesi. 28. aurum & argentum tuum cõssa & verbis tuis fac stateram, & omni tuos fratres rectos, &c. alioquin advocato verboso, & præcæter loquenti imponi potest poena suspensionis ab officio, secundũ glo. in l. ex ea, ff. de postulat. comminatio datã pluribus relaxat Rebussum in repet. l. vnicæ, numer. 3. C. de sententijs, quæ pro eo quod interesset, sicut l. 7. & l. 1. tit. 6. part. 3. Veracissimæque debet esse, tam in verbis, quàm in scriptis, nec falsas leges aut correctas allegare debet, quia incidet in poenam falsi, iuxta l. fin. ff. ad l. Cornel. de fals. & l. 7. hunc igitur, C. de Iustitia no. Cod. consue. not. Bart. l. omnes populi, n. 68. de Iust. & iur. l. 7. tit. 7. part. 7. Et ob defectũ bonitatis plures accentur ab officio aduocationis, ut puta infideles, hæretici, excommunicati, infames, procuratores, & alij de quibus in l. cum suis, §. est de postulat. & in y. tit. 8. part. 3. Parius modo ob defectum naturalium, vel corporalem ab huiusmodi munere, prohibentur, nempe fœminæ, minores 17. anno rû cæci, & alij de quibus in d. l. 1. ff. de postuland. & in l. 1. §. 30. tit. 16. lib. 2. Recop. & l. 7. tit. 25. lib. 4. Recopilat. tradit Damhoude tius in sua praxi, cap. 96.
- 9 Secundo observet etiam advocatus, quod priusquam ad exercitiũ aduocationis, accedat, habeat peritiam vtriusque iuris, & experientiam negotiorũ, idque versimilibus cõiecturis cognoscat, nam non sufficit experientiam causarum habere, secundum Bart. in l. 1. §. postulare, ff. de postulat. quem sequitur Motaluus in reportat. de legum regni, verbo. Ad uocati, & si glo. in d. §. postulare, verbo. Exponere, contrariũ velis, alias enim si absque vlla iuris peritia, & negotiorum experientia se ingerat officio aduocationis à mortali culpa immunis nõ erit, ut eleganter docet docto lib. 5. de Iust. & iur. quæst. 3. art. 2. in fine, & Nauar. in Manuali Hispano, & Latino, c. 25. pu. 28. verb. primo. Quo circa spatio quinque annorum debet operam dare iuris prudentiæ, ex tex. in proœmio Digestorum, §. duobus, & in l. iuuenius, §. ne de cetero, & ibi glo. verbo. Per statuta, C. de aduo

- catis diuersorum iudicum, glo. in l. 1. §. aduocatus, verbo. Quoquo, ff. de varijs & extra ordinar. cognit. Bart. in 1. constitutione Codicis, colum. 1. & omnes docti, in l. 1. Tauri, & ita hodie debet esse graduatus in iure Canonico, vel civilis, iuxta tex. in l. 1. tit. 16. lib. 2. recopilat. Vnde cum gradus baccalaureatus per quinquennium in hac Vniuersitate Salmantica, & per aliud breuius tempus in nonnullis alijs acquiratur, non requiritur in aduocato studium decem annorum, prout requirebat pragmatica §. 8. folio 64. Regum catholicorum: quia hodie prædicta l. 1. recipi. solummodo requirit aduocatum graduatum esse.
- 14 Nec obstat dict. pragmat. §. 8. nã iam cũ alijs anterecopilatione conditis est abrogata, ut constat ex pragmatica posita in initio recopilationis. Quinimo aduocatus debet esse examinatus, & approbatus à præside, & ab auditoribus Regis, vel à iudicibus inferiorum tribunaliũ, ponique debet in matricula aduocatorũ aliter enim non poterit munus exercere, iuxta tex. in l. 1. tit. 16. lib. 2. recopilat. & antea de iure communi erat decisum in l. nemini licere, C. de advocatis diuersorum iudicum, cui cõuenit l. 13. tit. 6. par. 3. debetque in principio sui officij, & quolibet anno iuramentum præstare de bene exercendo suũ officium iuxta tex. in l. 2. tit. 16. lib. 2. recopilat. Sed licet hoc de iure verum sit, tamen de consuetudine apud tribunalia inferiora, hodie aduocatus nec examinatur, nec iuramentum præstat.
- 18 Tercio observet et deinde aduocatus, quod in exordio litis curet, quod sua pars facti veritatem narret, cum ex factis ius oriatur, ut in l. si ex plagijs, §. incliuo, ff. ad l. Aquil. l. 4. tit. 16. lib. 4. recopilat. relationemque facti in scriptis recipiat subscriptam manu propria clientuli, ne postmodum clientulus dicat, causam missam fuisse culpa sui aduocati: quia non allegauit iuxta narrationem facti, ita dispont l. 14. tit. 16. lib. 3. recopilation. Qua relatione sic suscepta, debet interrogare suũ clientulum, an probationes suæ actionis, vel defensionis habeat, ex quibus victorie cause pendet, iuxta tex. in l. duo sunt Titij, ff. de testam. tutel. deficiente enim probatione, & ipsam ius corrumpit, ut in cap. plerumque 2, quæst. 7. & si clientulus assueperit, suæ intentionis probationes habere, tunc aduocatus semper operã iuri dabit in rebus edis libris, & allegationibus prælegendis, ad decisum nemini, & defensionem causæ sui clientuli, ex mente glo. in cap. non licet, 1. quæst. 3. & in l. 3. tit. 16. lib. 2. recopilat. ibi. Y estudiando el derecho,

rebo, &c. iuxta ordinem prescriptum in l. i. Tauri, que habetur in l. 3. tit. 1. lib. 2. Recopil. & in pragmatica posita in initio Recopilationis. Et circa obseruationem iuris huius Regni aduocatus considerauit sequentia. Prius, quod cause debent prius decidi per regias constitutiones (quæ vulgo pragmaticas dicuntur) post nouam Recopilationem conditas: nam cum sint noniores preponuntur, iuxta text. in l. non est nouum, ff. de legib. & ibi Bartol. & Bald. in l. in pacta nonisima, n. 3. C. de pactis, & gl. recepta per Doctorem in cap. 1. de verborum iura de consuet. text. in cap. 1. de cognitione spiritus. Gregor. Lup. in l. 7. tit. 3. part. 1. & facit l. 3. tit. 1. lib. 2. recopil. ibi Y las de los Reyes que de nos vinieren, &c. Pragmaticæ enim ante prædictam Recopilationem conditæ iam sunt, abrogatæ per eadem, vt constat ex pragmatica posita in principio recopil. Si vero nulla pragmatica posita in initio Recopilationis, tunc causæ decidi debent per leges illius Recopilationis, vt dispositum est in dicta pragmatica posita in initio Recopilat. & in l. 3. tit. 1. lib. 2. Recopilat. Circa quod aduocatus confideret legem nedum corrigi per posteriorem tempore, vt diximus, verum etiā per posteriorem in ordine illius libri Recopilationis, si de die promulgationis non apparet, secundum ea quæ docet Cynus, receptus à Bartol. & Doct. in l. 2. C. de testam. tutel. Angelus in l. in ciuile, ff. de legib. Alex. & Imolus in l. si miles, ff. ad l. Falcid. Bartol. numer. 35. & Salomonius, numer. 58. in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. per text. in l. si certarū, §. si ff. de malit. testament. & in l. consueuantur, §. si miles, ff. de iure codicillorum. Consideret etiam aduocatus priorem partem legis per posteriorem corrigi, secundum glossam in l. si tibi, §. si cert. petat. quæ sequuntur Iass. & Decius ibi, & Bartol. in l. fides, ff. de positi, & Marius Salomonius, vbi supra, Bald. in l. non est nouum, C. de legib. & est text. in l. in ciuile, §. Sabini, ff. ad Senatusconsult. Trebell. cuius meminerunt Ias. & Angelus in l. si idem, §. vna, ff. de iurisd. omni. iudic. & Alexand. cons. 164. & communiter omnes in §. item precium, Instit. de emptio. & vendi. Et si forsitan aliquod dubitare de loco & tempore, tunc enim obseruandum quod resoluit Albericus, l. 2. C. de testam. tutel. & Salomonius vbi supra. Quod autem de posteriori loco dictum est, obtinebit nisi lex priori loco sit maiori æquitate nitatur, secundum Aretin. cons. 162. quem sequitur Ias. & Decius, in l. si tibi, §. si cert. petatur, &

in l. si idem, §. vna, ff. de iurisd. omni. iud. quantum ibi Decius sibi contrarius contrarium tenet, quem sequitur Curtius ibi: Ceterum si nec pragmaticis, nec legibus Recopilationis negotium decidatur, tunc causa terminanda erit per leges Fori, vel Styli, iuxta text. in l. 3. tit. 1. lib. 2. Recop. dummodo leges ille irrationabiles, vel iuribus Regni contrarie non sint, & in vsu & obseruantia constet eas leges esse in casibus in iudicio agitas, vt disponitur in dicta l. 3. & alleganti pro se leges Fori incumbit onus probandi talem legem esse in vsu receptam, secundum Rodericum Suarez in proemio Fori in principio Oroscius in l. de quibus, ff. de legib. Zafirus cons. 5. n. 109. lib. 1. Gregor. Lup. in l. 7. tit. 2. part. 1. A uiles in cap. pratorum, c. 19. & ita in praxi obseruari testatur Suarez vbi supra, quo in loco ponit modum & formam articulandi, & probandi legem illam Fori esse, in vsu & ibi limitat duobus modis hanc resolutionem. Idemque obseruandum est circa leges Styli resoluit Rodericus Suarez in l. 6. tit. 1. de las ganancias, lib. 3. Fori, in versu uloque vltimus quæro prope finem. Et quid significet forus, & stylus, & qualiter inter se differant, explicat Bart. num. 10. Oroscius numer. 33. in dict. l. de quibus, ff. de legibus, Rochus de Curte in Rubr. de consuetudine à numero 24. Gregorius Lupus in l. 1. tit. 3. part. 1. verbo, Fuero, & glossa in l. 1. tit. 1. lib. 1. Fori, Aduertendum tamen erit: foro generali derogari per municipale, vt notatur in cap. 1. de consuet. in 6. Et si aduocatus non inuenit negotium decidum præ dictis iuribus, vt supra dictum est, tunc recurrere debet ad leges Partiarum, quæ obseruandæ erunt in defensione supra dictorum iurium, iuxta text. in l. 3. tit. 1. lib. 2. Recopilat. & in dicta pragmatica sita in principio recopilationis. Deficiente autem iure regio, recurrendum erit ad ius canonicum, & non ad ius ciuile, & è conuerso in foro Ecclesiastico, deficiente iure canonico, incurrendum erit ad ius Regni, vt eleganter resoluit Palacios Rubius in l. 1. Tauri, numer. 9. & ibi Doctor. del Castillo, Villadiego in repetit. c. constitutum, de in integrum restitut. Cifuentes in l. 3. Tauri, numer. 3. Bernard. Diaz in practice criminali. cap. 60. & Aules in cap. pratorum, cap. 19. & Capitius in singulari. 69. per l. in C. de testibus, & Didac. Perez in quæst. 3. proemialis Ordinum. Si vero negotium sit extraordinarium, aduocatus requirit in reportarijs Doctorum, ante omnia attendendo ad ea quæ ponuntur in principio tituli 2. par. 3. & demum si exacte cognouerit,

rit, suum clientulum iustam causam fouere,
 38 tunc aduocatus obseruet, ut illam tuenda sus-
 cipiat, caueat tamen ne ei reprobemur victo-
 riam causam, vt docet Speculator tit. de aduo-
 cato, vers. nunc traitemus, num. 9. & est text.
 39 in l. fin. titu. 6. part. 3. Alioquin si intellexerit
 causam sui clientuli iniquam, & à iure, & ra-
 tione, remotam, & alienam esse, nullo modo
 protegendam suscipiat, iuxta tex. in l. 3. tit.
 6. part. 3. & in l. 2. tit. 2. lib. 2. Recop.
 Qui verò sciens & prudens in iustam causam
 defendit, mortaliter peccat, & ad restitutionem
 damni quod passus fuerit aduersarius, & res-
 titutionem expensarum, quas suus clientu-
 lus fecerit tenetur, quia qui ad malum coope-
 rat, eiusdem est iniquitatis, atque ipse qui fe-
 cit, iuxta illud Pauli ad Roma. 1. digni sunt
 morte non solum qui faciunt, sed etiam qui
 facientibus consentiunt, & cum illud peccatū
 sit contra iustitiam, nempe innocentium
 alterius partis ad restitutionem obligatur, nā
 qui causam damni dat, damnum dedisse vide-
 tur, vt in capit. fin. de iudicijs, & firmat An-
 ton. de Butrio in cap. breui, de iure iurand.
 & Augustinus, Boccius in Rubric. de appella-
 num. 97. Soto lib. 5. de Iust. & iur. quæst. 8.
 artic. 3. & Nauarr. in Manua. c. 5. in vers. se-
 cundo, n. 28. Quinimo si à principio crediderit
 causam iustam esse, & ex post facto cognoue-
 rit iniquam esse, statim debet illam desecere,
 40 tunc tamē absque periculo sui clientuli, aliā
 ad damnum referendam aduersario tenere
 tur, & ad expensas suo clientulo, secundum
 S. Thomā 1. 2. quæst. 71. artic. 3. probat l. 2.
 tit. 16. lib. 2. Recopil. Quod procedit etiam si
 suus clientulus inisset, vt eius causam iustā
 foueat, quia facit contra suam conscientiam
 ita contra Mathuram de Affilijs resoluit
 Burgos de Paz in proœmio legum Tauri,
 41 num. 27. 1. Imò aduocatus tuta conscientia nō
 poterit consiliare suo clientulo, vt faciat pa-
 ctum, vel transactionem cum aduersario, dan-
 do ei modum, vt aliquid habeat, si intellexe-
 rit, causam clientuli in iustam esse, ita elegan-
 ter probat Bartholomæus Socinus in l. quā-
 dam, num. u. ff. si certum petat. & Cacia in
 in tractat. de transact. quæst. 20. in fin. Et an
 42 in causa dubia aduocatus possit patrocinari,
 latē disputat Burgos de Paz, vbi supra, num.
 389. & Soto lib. 5. de Iust. & iur. quæst. 8.
 artic. 3. Pari modo aduocatus tenetur resar-
 43 cire damnum aduersario, super cassationem
 absolutam iustam causam, vel grauauerit eū,
 petendo dilationem superfluum, vel allegan-
 do falsum, vel faciendo cauiolosam positi-
 onem, aut insinuando falsum testem, vel con-

fulendo clientulo, vt veritatem nēget, sectum
 dum Hostien. in cap. calumniam, de poenis,
 communiter receptum ex Nauarro in Ma-
 nua. dist. cap. 25. numer. 26. & vltra poenas
 impositas à iure communi, de iure regio-
 tūc aduocatus erit suspēdendus ab officio ar-
 bitrio iudicis, per tex. in l. 3. tit. 16. libro 2. Re-
 44 copilat. Insuper si propter suam negligen-
 tiam, vel imperitiam, causa iusta sui clientuli
 fuerit amissa, aduocatus tenebitur ad interese
 suo clientulo, & mortaliter peccabit, arg.
 text. in l. idem iuris, §. 1. ff. ad l. Aquil. imò
 hoc casu cum duplo debet damnum, & inter-
 esse resarcire suo clientulo, vt in l. 6. titu. 16.
 lib. 2. Recop. Quod est verum, quando aduo-
 catus iactabat se peritum cum non esset, &
 clientulus ignorat eius imperitiam, secus
 tamen esset si clientulus eam cognoscebat,
 nam in hoc casu aduocatus non teneretur, ni-
 si ex dolo, & lata culpa ex mente Innocentij
 in cap. sicut dignum, de homicid. quæ sit
 45 Saluæst. in summa, verbo, Aduocatus,
 quæst. 24. & Nauarr. in dist. cap. 15. n. 29. ita
 intelligens text. in d. l. 9. titu. 16. lib. 2. Re-
 copilat.

Quarto obseruet insuper aduocatus, vt
 summa fidelitate clientuli causam defen-
 dat, iuxta tex. in c. qui religiosum, & ibi glof.
 46 pos. Non omni, 87. distinct. & Gregor. Lu-
 pum in proœmio, titu. 6. part. 3. alioquin si
 iura & arcana sui clientuli reuelauerit parti
 aduersæ mortaliter peccabit, & ad restitutionem
 damni tenebitur, vt probat glof. & l. fin. in l. si
 procurator, C. de procura. n. 15. & tex. in l. 9.
 tit. 6. p. 3. & resoluit Nauarr. d. c. 25. n. 39. & in
 eisdem in poenam falsi, iuxta tex. & ibi Bar. in l.
 si quis aliquid, la següda, §. instrumenta, ff. de
 poenis, & appellatur proditor, & efficitur in-
 famis, debetque puniri arbitrio iudicis, vt in
 d. l. 9. tit. 6. p. 3. Quinimo ipso iure priuatur of-
 ficio, & si defacto exerceat puniendus am-
 issione dimidietatis honorū sicuti applicande,
 siue ex tali reuelatione damnum suo clientu-
 lo in de sequatur, siue non: & ita esset opinio
 Cini, & Pauli. l. 1. C. de ordi. iud. & Gregor.
 Lup. in d. l. 9. verbo. Por el tal engño, & c.
 Nec debet vtrique parti sanere, aut cū aduer-
 sario colludere, quia prauaricator diceretur,
 vt in l. 1. ff. de prauaricat. & in l. Athletas §.
 prauaricator, ff. de postuland. & in c. si quem
 vers. Prauaricator. 2. quæst. 3. & in l. fin. titu.
 6. par. 3. quum optime explicat Auendañus
 in cap. pratorum, 1. part. cap. 2. à numer. 24.
 47 mo. neque in secunda instantia poterit aduo-
 catus alteri parti sanere in eodem negotio, se-
 cundum glof. fin. ff. de postuland. & ibi
 Paul.

- probat. l. 1. c. 16. lib. 2. recop. l. & aduocatus qui semel suscepit protegendam causam, non poterit illam deferere, & derelinquere.
- 48 Quinque obferuet praterea aduocatus, vt in supradicto, & mercede pro labore, sit equus, & honestus: nam licet possit vendere iustum patrocinium, vt in cap. non licet, l. 1. quæst. 3. etiam si absque reuolutione librorum præstet illud, secundum Ioan. Andr. ad Specular. tit. de salar. additione 1. Archid. dicit. c. non licet, Felin. in cap. per tuas, numer. 3. de simon. l. 1. § fed iste quidem, numer. 113. Institut. de actio. & Decium in capit. cum in cunctis, in princ. n. m. 15. de elect. reiecta gloss. quam intendit saluare Tiraquel. de nobilitate, cap. 29. numer. 32. tamen non debet plus debito exigere à clientalis, sed pro modo litis, fori consuetudine, & laboris: alioquin plus exigendo mortaliter peccaret, & ad restitutionem teneretur, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 71. Soto lib. 5. de iust. & iur. quæst. 8. artic. 4. Tiraquel. de nobilitate, cap. 29. n. m. 16. Couarr. in regula peccatum, 2. part. §. 3. n. 2. de regul. iur. in 6. Dida. Perez in l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. col. 664. vers. Aduocatus praterea non debet, vbi cum Abb. Ioan. Andr.
- 51 Tiraquel. & alij contra Sotum, & alios resoluunt aduocatum tunc conscientia posse percipere sibi sponte oblatum, vltra salarium à lege taxatum, hodie tamen opinio Soti verior videtur, & approbatur per l. 19. tit. 16. lib. 2. recop. vbi dispositum est, quod vltra salarii taxatum, aduocatus non possit aliquid percipere, etiam si vltro sit oblatum, quod tamen intellige verum quando tempore ministerij vltra salarium aliquid offerretur, etiam si diceretur quod gratis datur, quia ex circumstantia temporis præsumeretur illud datum fuisse in fraude prohibitionis, ac ideo standum erit prohibitioni, vt scilicet hæc gratuita oblatio prohibita censetur, argum. l. 1. & totum tit. C. plus valere quod agitur ceterum finito iam ministerio, vltra salarium aduocatus bene poterit oblatum suscipere, quia ex circumstantia temporis præsumitur, quod illud non datur, nec suscipitur pro illo ministerio: Imò ceteris omnimoda gratuita datio, prohibita enim datur, seu accipere aliquid pro aliqua re, non censetur prohibitus dare, seu gratis oblatum suscipere: quia eo casu cessant verba, & mens prohibitionis, nã qui gratis dat ex mera liberalitate absque villo respectu commutationis dati, siue oblatum recipit, argum. l. 1. ff. de donationibus, & in cap. 1. eod. tit. quod limitatur, nisi ex circumstantijs temporis, seu dati muneris, vero simi

liter appareret gratuitam donationem simul late conceptam fuisse in fraudem prohibitionis: vnde si finito ministerio aliquid gratis offeratur, cessat præsumptio simulationis, quod pro illo ministerio datur, argum. text. in cap. licet Episcopum, l. quæst. 2. & in c. si quæstiones, l. 2. de simon. quæ iura ita accipienda sunt. Nec huic veræ interpretationi obstat text. in c. si quis dñerit, l. quæst. 1. ibi (antea, nec possit) quibus verbis constat, quod prohibitus dare, vel suscipere aliquid pro aliqua re, nec tempore ministerij, nec finito ministerio possit dare, vel suscipere, nam respondeo, quod verbum (Soluit) in illo text. appositum, tollit difficultatem, nã significat debitum reddere, ex Ambrosio Calepino in suo Dictionario, verbo, Saluo, & ita significat text. ille quod qui finito ministerio, aliquid soluit pro re spirituali, censetur quod illud soluit, tanquam debitum pro illa re, quod tamen prohibitum est, qui vero gratis dat finito ministerio, non dicitur debitum soluere, non etiã oblat text. in cap. fin. l. 1. q. 3. ibi (ante vel post) nã respondeo quod verbum (Exigatur) de quo ibi difficultatem tollit, quia verbum, exigo, significat rem aliquam iure debitam petere, ex Laurentio Valla, lib. 5. Elegantiarum, cap. 24. & Ambrosio Calepino in suo Dictionario, verbo, Exigo, qui vero gratis oblatum recipit in nostra specie, non dicitur rem debita exigere. Non denique obstat text. in c. 1. de simonia, ibi, omnino dare, & in cap. statutum, § insuper, de rescript. lib. 6. & in c. 1. §. procuraciones, & in c. 2. §. statuentes, de censibus, lib. 6. & in Conc. Trident. sess. 21. de reformatione, c. 1. & quod notat glo. in Linuitus, §. ff. de regul. iur. quæ iura videtur excludere omnem dationem, etiam gratuitam, & spontaneam, nam respondeo, quod debeat intelligi quãdo tempore ministerij aliquid offerretur etiam gratis, nam licet verba dationis sonarent in dationem gratuitam, illa temporis circumstantia arguit ipsam dationem spontaneam simulatè conceptam esse, ad paleandam prohibitionem legis, ita intelligit Ripa in tractat. de peste, vltim. part. tit. de remedijs præseruationis contra pestem, numer. 114. Nos vero loquimur, quando finito ministerio gratis aliquid offerretur nam temporis circumstantia licet cessare suspensionem fraudis. Et idem dicendum erit, quando quantitas muneris oblata, suaderet illam dationem propter ex amicitia, vel beneuolentia, vt munusculum ad essum, aut potum. tunc enim licet daretur tempore ministerij, tamen

- ex leuitate muneris suspitio cessat, quod pro illo ministerio datur, argumen. text. in dict. cap. et si quæstiones, circumstantiæ enim temporis, personarum, & quantitatis muneris datæ considerandæ sunt ad inducendam cõiecturam, in gratia dictum sit, an verò simulatè in fraudem prohibitionis, vt probat tx. in dict. cap. et si quæstiones. Ex quibus constat, prædictu in effectũ ad textũ in dict. l. 1. 9. tit. 1. 6. lib. 2. recipi. verum esse, scilicet, quod procedat quando tempore ministerij, aliquid vltra salariũ aduocato offeratur, nam tũc illud recipere nõ poterit, secus tamen quando post finitũ ministerium, vel quando leuitas muneris suaderet, quod ex amicitia, aut beneuolentia datũ esse, nam tũc iure optimo, & tuta cõscientia suscipere poterit. Et quod in animæ iudicio tutus sit, ita quod ad restitutionẽ nõ teneatur, statuit Couarr. io cap. quamuis pactum, 2. par. 6. 3. a. 6. de pact. in 6. asserens in foro exteriori difficile contrariam opinionem defendi posse. Ex iuxta prædictã resolutionem erit intelligenda, l. 1. 6. tit. 5. lib. 2. re cop. l. 8. tit. 6. lib. 1. re cop. l. 5. tit. 9. lib. 3. re cop. prolabens iudicibus ne aliquid à litigantibus percipiant, & etiam l. 1. titu. 27. c. de los derechos en las causas criminales, versicu. Y mãdamos q los dichos eferuianos, &c. lib. 4. re copil. prohibens tabelliones, ne percipiant aliquid etiam sponte oblatum vltra taxationem ibi factam debeat enim illa iura intelligi, quando tempore ministerij, gratis offerretur, secus tamen si post finitum ministerium daretur, vel si leuitas muneris suaderet, quod ex beneuolentia, & amicitia, & nõ pro ipso ministerio illud munus datum esset.
- 63 Aduertẽdum tamen erit, quod & si olim aduocatus non posset pacisci de quota litis, iuxta tex. in l. si quis, C. de postulado, & in l. 14. tit. 6. par. 3. hodie tamen in Cõsilio Supremo Regis, & in alijs audiencijs Regis bene poterit percipere vigesimam partem litis, dummodo non excedat quantitatem triginta mille marapetinarũ, & in alijs tribuonibus iosephioribus dimidietatẽ dictæ quantitatis, & hoc tam in causis civilibus, quã in criminalibus, iuxta tex. in l. 18. cum duobus sequentib. tit. 1. 6. lib. 2. re cop. nõ tamen poterit aliquid nomine victoriæ, & palmarum percipere, vt in l. 2. 9. tit. 1. 6. lib. 2. re cop. (*) Et ad hanc resolutionem redigi debet resolutio Causarum in decisione 42. 3. n. 43. Et plura de modo percipiendi supradicta ab aduocatis, tradita sunt in l. 7. cum plurib. sequentib. tit. 1. 6. lib. 2. re copil. & per Dida Perez in l. 1. tit. 19. lib. 2. Ordin. versic. 14. versatur. Cæterum aduocatus

teneret gratis præstare patrocinium pauperibus, in locis in quibus non sunt aduocaci cõducti publico stipendio ad patrocinium pauperum, iuxta tex. in l. 16. tit. 1. 6. lib. 2. re copil. & resoluti Soto libr. 5. de iust. & iur. quæstio. 8. artic. 1. & Couarr. io prædict. quæstio. cap. 6. num. 4. & Didac. Perez in l. 1. tit. 19. lib. 2. Ordin. versic. sexto dubitatur, & Menoch. libr. 2. de arbitrar. casu 369. num. 3.

- 66 Sexto obseruet deniquẽ, quod in libellis processus non citet iura, & leges, sed tantũ narret factum cum suis rationibus, iuxta tex. in l. 4. tit. 1. 6. lib. 2. re copil. nec patrocinetur contra legem expressam huius Regni, iuxta tex. in l. 1. 6. tit. 1. 6. lib. 2. re copil. summaque diligentia inquirat à tabellionibus, procuratoribus, & ab alijs expertis, de stylo illius audientie, argum. tex. in l. 3. 6. testis, versic. quod ad testes, ff. de testib. & ibi Bart. & Doctores, Bald. & Alex. in l. 1. C. vt quæ defont aduocatis. Bantius in Rubr. de nullitate ex defectu processus, num. 86. pag. 314. & aduocatus qui superiora obseruauerit laudabiliter exercebit aduocationis officium.

Ex vltima Annotatione.

SVMARIA.

- 1 Definitio tabellionis.
- 2 Tabellio pluribus alijs nominibus nuncupatur.
- 3 Tabellio seruus publicus dicitur.
- 4 Officium tabellionatus quando sit vile, & quando non resoluitur.
- 5 Officiũ tabellionis de seruitutis Principi, vel alicui loco sub certo numero deputati, vile non est.
- 6 Officium tabellionis non est vile, quando eius nomen transit in speciale nomen maioris officij.
- 7 Tabellionis Regij simpliciter qui populariter Reales dicuntur, viles sunt.
- 8 Infamis infamia iuris vel facti nõ potest.

- potest etari tabellio ad deseruiendum Principi.
- 9 Nullus infamia notatus creandus est tabellio quia quilibet debet esse optime existimationis. & same.
- 10 Tabellio creandus debet esse Christianus, & non Iudeus, vel Agareus debet esse vicinus illius loci, in quo officio fungi debet.
- 11 Tabellio creandus debet esse laicus, & non in sacris ordinibus constitutus.
- 12 Tabellio impubes creari non debet, & de iure Regio debet esse maior 25 annis.
- 13 Solus Princeps, vel alius de speciali mandato Principis creare potest tabelliones.
- 14 Duces, Comites, Marchiones, Episcopi, & similes an possint creare tabelliones tractatur, & Gregorius Lupus, & Aucundanus componunt.
- 15 Iure Regio nouissimo nemo potest conficere, tanquam tabellio acta iudicialia, & extraiudicialia, nisi prius creatus fuerit Regius tabellio; vel saltem per habito prius examine consilij Regij.
- 16 Tabellionum creatio ex consuetudine introduci potest immemoriali, quoad proprietatem, & quadragenaria quo ad possessionem.
- 17 In tabellionum creatione que inuenire debeant traditur.
- 18 Vbi certus numerus tabellionum deputatus fuerit nulla fides tabellionibus simpliciter Regijs adhibenda est, nec ipsi poterunt ibi fungi suo mu-

- nere, nisi tempore pestis.
- 19 Tabelliones omnia acta, & instrumenta ad partis rogitum, & requisitionem conscribere tenentur, & per iudicem ad id inuiri compelluntur.
- 20 Tabellio non obtemperans mandato superioris circa eius officium priuari poterit, nisi nimis occupatus esset in alijs instrumentis conscribendis.
- 21 Tabellio non compellitur gratis seruire, nisi rogatus fuerit a paupere, & ecclesia, vel ciuitate.
- 22 Tabellio pro suo labore exigere potest mercedem consuetudine, vel lege taxatam.
- 23 Merces tabellionibus iure huius regni taxata est nouissime per Regiam pragmaticam.
- 24 Tabellio ultra mercedem iure Regio taxatam non potest aliquid percipere etiam sponte oblato, & qualiter intelligi debet traditur remissiuè.
- 25 Tabellio in fine instrumenti apponere debet mercedem receptam, vel si gratis ministerium prestatuit illud dicere debet.
- 26 Tabellio an teneatur apponere in instrumentis nomina contrahentium, causam annum, mensem diem, & quot testes explicatur.
- 27 Tabellio in actis iudicialibus testes apponere non debet, nisi ex stylo illius, audientia soleat apponi, & quid in actis que extrinsecus apud acta iudicialia celebrantur fieri debeat declaratur.

- 28 Tabelliones tenentur registrū, & protocolli actorū iudicialium, & extrajudicialium secum retinere, nec partibus debent exhibere, nisi ex iudicis precepto.
- 29 Tabellio protocollium partibus concedens mortaliter peccat, & perituri incurrat.
- 30 Tabellio potest committere cōfectionem protocolli alteri non tabellioni, dummodo ipse præsens sit rei gestæ, & se subscribat, & proprio signo signet, & idem erit quo ad translationem, dummodo trasumptum cum protocollo conferat.
- 31 Instrumentum qualiter traduci debeat, ex protocollo tabellionis mortui, traditur remissive.
- 32 Tabellio tenetur partibus, & testibus recitare instrumentum a se cōfectum.
- 33 Testi a se reciti eliter se deposuisse quā a tabellione suis scriptis in causis civilibus non est adhibenda fides, in criminalibus fides tabellionis vacillat.
- 34 Tabellioni potius quā testis credendum esse, apud Hispanos obtentum est, nisi testis probare possit duobus testibus de iure civili, vel quatuor de iure Regio eius assertionem.
- 35 Instrumentum quo aliter publicum quatuor testibus improbari potest.
- 36 Tabellioni testanti, & fidem facienti de commissione receptionis testium sibi facta, credendum non est, ac ideo talis commissio coram alio tabellione scribenda erit, quamuis de consuetudine oppositum obseruetur.
- 37 Tabellio ultra ea que tempore sua

- creationis iuravit, debet a pluribus alijs abstinere, de quibus remissive.
- 38 Lis tractari non debet coram tabellione fratre, vel patrueli actoris.
- 39 Tabellio precavere debet ne instrumentum falsum conscribas.
- 40 Signans aliquod instrumentum tanquam tabellio, cum tamen non esset, vel iam quod aliquando fuisset prius tamen esset, pena mortis est afficiendus.
- 41 Exercens officium tabellionatus que situm contra formā traditam a lege Regia, tanquam falsarius pena mortis erit afficiendus, nec unquam tabellio reputari debet.
- 42 Tabellio tanquam suspectus recusari potest, non tamen remouetur in totum, sed datur sibi adiunctus, quāvis de iure communi in totum remoueretur.
- 43 Tabellio absq; causæ expressione solo iuramento calumnia a recusatione prestare recusari potest.
- 44 Actus gestus per tabellionum recusatum absq; adiuncto est nullus.
- 45 Tabelliones pollere debent iuris pericia, & quales debeant esse explicatur, & ob quam rationem.

Vltima Annotatio.

De Tabellione.

TABELLIO est persona publica, habens officium scribendi instrumenta super contractibus, actis, & alijs rebus, ad fidem faciendam super eisdem

dem, vt colligitur ex authenticis, de tabellionibus, collat. 4. & ex principio, tit. 19. p. 3. & ex l. 1. tit. 8. lib. 2. Fori. Qui etiā alijs nominibus nuncupatur, vt constat ex l. precipimus, & in l. in offendentis, C. de appellationibus, & ex Rubro & Nigro, C. de tabular. lib. 10. & l. si liberos, ff. de regul. iur. & l. serarios, C. de testam. milit. & vbiq. glo. & Doctor. Quibus promiscue vtimur, secundum Plateam in Rubr. de tabularijs, lib. 10. in fin. Sebastianum Brant. in expositione titulum, tit. de tabularijs, libro 10. Qui etiam seruus publicus dicitur, vt in l. 2. C. de adoptionibus, & in l. non enim ff. de adoptionibus, & in l. 2. ff. rem pupilli saluam fore, & in cap. 2. de vsuris, lib. 6. & ibi gloss. verbo, Seruus, & tradit Romanus in singulari 350. & Didac. Perez in l. 1. tit. 5. lib. 2. Ordinamus in princ. Quo fit, quod cum tabellio seruus publicus appelletur, (cum seruire omnibus teneantur) eius officium vile sit, vt tradunt gloss. Bart. & Platea in l. vniuerso, C. de decurio, lib. 10. Montal. in l. 1. tit. 8. lib. 1. Fori, in gloss. verbo, Porque los jurados, & Palacios Rub. in repetitio. cap. per vestras, not. 3. §. 10. num. 7. Syluest. in summa, verbo, Tabellio, quest. 3. Gregor. Lup. in princip. tit. 19. part. 3. verbo, Eseruianos. Tametsi opposita sententiam teneat Couar. in practicis quest. cap. 19. §. numer. 5. & nouissime Petrus Rodericus in sua praxi causarum civilium, c. 5. n. 20. contendat officium cuiuslibet notarius nobile esse, nec iura in contrarium adducta aliud probare. Quibus non suffragatur, tex. in l. 1. C. de mandatis Principum, dū probat notarius, seu tabelliones obtinere dignitatem, & idē probat tex. in l. laudabile, C. de aduocatis diuersorum iudicum: Nam respō deo prædicta iura intelligenda esse de notarijs Principum, secundum Bart. Platea, Montal. vbi supra, & in l. 14. tit. 19. part. 3. & Gregor. Lup. vbi supra, & Zasius in scolijs ad l. 2. ff. de orig. iur. vers. postea cum Apius, verbo, Scriba. De iure autem Regio officium tabellionis, tam deferuentis Principi, quā & tabellionis deputati cuiusque Ciuitati vel loco, sub certo numero vile non est, iuxta tex. in d. l. 14. tit. 19. p. 3. & ibi Montal. & Gregor. Lup. in princ. tit. 19. p. 3. & probatur in l. 3. tit. 8. lib. 1. Fori ibi E. honorato, & c. Nec etiā est vile quando nomen tabellionis transtulit in speciale nomen maioris officij, vt in l. 1. & 2. C. de Primicerio & secundicerio, lib. 12. C. q. teri verō tabelliones, prout sint simpliciter tabelliones Regij, quos vulgo Eseruianos reales appellamus, nō obtinent dignitatē, neque

habent officium honorificū, etiā de iure Regio secundum Montalium in d. l. 14. quorum facultas conficiendi instrumenta limitata est per tex. in l. 1. tit. 25. lib. 4. Recop. nec eorū officium est estimabile cum sit personaliſſimum coherens personæ, nec in eo cadat venditio, vt notat Bal. l. vnica, C. de priuilegiis, & Auendanius in responſo 38. n. 1. Ex quibus conſequitur nō poſſe creari tabelliones ſue notarios, Principibus deferuentes eos, qui aliquam iuris, vel facti infamiam patiuntur, cum portæ dignitatum eis non pateant, iuxta tex. in c. infamibus, de reg. iur. in l. 6. & in l. 2. C. de dignitatibus lib. 1. & tradit Bartol. in l. 2. C. de mandatis Principum, & in l. eadē, §. hac lege, ff. ad l. l. ul. repetundarum, probat l. 2. ibi: Buena fama, tit. 19. p. 3. & ibi Gregor. Lup. & cōmonſter omnes ex Couar. vbi ſupra, verſ. Prima conſeſio. Quod verū eſt, in quibuscunque tabellionibus creandis, & dignitates nō habentibus, nam omnes optimæ exſtimationis, & famæ, & non infames creandi ſunt, vt optime reſoluit Couar. vbi ſupra, contra Bart. Armon, Plateam, Palatium Rob. & alios per ipſum citatos, & idem tenet Gregor. Lup. in l. 2. tit. 19. part. 3. verbo, Buena fama, & ſatis probat l. 1. tit. 25. lib. 4. Recopil. ibi: Buena fama. Debenque tabellionis creari Chriſtiani, & non Iudei, aut Agreni: debentque eſſe vicij illius loci, in quo fungi debent officio tabellionatus, & debent eſſe liberi, & non ſerui habereque alia requiſita, congeſta l. 1. tit. 19. part. 3. & l. 5. tit. 2. lib. 7. recopilat. vbi diſponitur, quod debent eſſe licij, & non in ſacris ordinibus conſtituti, vt probatur in diſt. 12. & ſignat Couar. vbi ſupra, num. 8. vbi probat hoc officium Monachis interdictum eſſe: & ibi inter clericos diſtinguit, & probatur in l. 10. tit. 3. lib. 1. Recopil. Item tabellio non debet creari impubes, vt in l. impuberum, in princip. & ibi Bartol. ff. de ſaliſ, & Decius in l. ſorminæ, §. impuberes, num. 2. & 8. ff. de regul. iur. & de iure Regio etas tabellionis debet eſſe viginti quinque annorum completorum, vt probatur in l. 30. tit. 25. lib. 4. Recopilatois. Et ſolus Princeps, ſeu Rex, vel alius de eius ſpeciali mandato tabelliones creare poteſt, iuxta tex. in l. 3. titulo decimonono, part. 3. & tradit Montalius in l. prima, titulo octauo, lib. 1. Fori, verbo, Eotro no. Oldſal in cōſi. 75. Alex. in l. nec ei, §. 1. ff. de adoptio. Auend. de exequen. mād. Principij, lib. 1. c. 10. in princip. Itē Duces, Comites, Marchiones, Vicecomites, Episcopij, & ſimiles in ſuis territorijs creare poſſunt

tabelliones ad hoc solum, ut testificentur de
 his, quæ sunt in iudicio, secundum Montaluum
 in d. l. i. Fori, verbo, Simoni per octo, & Gre-
 gor. Lup. in d. l. 3. part. 2. verbo, Iuzgado
 restamen per d. l. 3. part. 2. contrariis, & imò
 quod etiam extra iudicium tales tabelliones
 testificentur possint, desistat Auenda. vbi su-
 pra, num. 4. Quos ita componere poteris, ut
 Dux, Comes, Marchionis, & alij magna-
 tes, & quicunque domini vassallorum possint
 creare tabelliones, cum hoc discrimine, ut mag-
 nates domini eos creent cum potestate testi-
 ficando in iudicio, & extra, prout Principes
 & Reges: non de iure seu consuetudine id sibi
 licet tanquam sint rami dependentes ab eorū
 dominio. & in hac specie procedit opinio
 Auendani, & l. 1. tit. 1. p. 2. Caterū alij Do-
 mini vassallorum, qui solum id possunt, quod
 sibi conceditur, protegent illi de quibus in
 l. 3. tit. 1. part. 2. tabelliones creabunt, ut pos-
 sint duntaxat in iudicio testificari, & in hac
 specie procedit opinio Gregorij Lopez, &
 dist. l. 3. tit. 2. part. 3. quæ sic intelligenda est.
 Iuxta verò nouissimū existimā supradictā
 rescribere, ex l. 1. tit. 3. lib. 4. Recopil. quæ cau-
 tet, ut si de minimis posse conficere acta iudi-
 cialia, vel extrajudicialia in quibuscunque loco
 eis nisi prius creatus fuerit regibus tabellio,
 vel saltem præcio consilij regis examine præ-
 habito, ergo si prius quædam a Duce, Comite,
 vel alio quoniam talibus debeat nominari
 creatus est regibus tabellio, consequitur sibi co-
 cessam esse potestatem conficiendi quæcun-
 que, & qualescunque acta, & instrumenta. Pos-
 set etiam consuetudine introduci tabellionū
 constitutio, seu creatio, per tex. in l. actuator
 C. de numerariis, & actuariis, lib. 1. & ibi
 Ioan. Platea, quæ consuetudo, quantum ad
 proprietatem debet esse immemorialis, quan-
 tum vero ad possessionem quadraginta anno-
 rum subsistit, iuxta Regio atempto, ut resoluit
 Greg. Lup. in l. 3. tit. 19. par. 3. verbo, Otorga-
 ss. Cuius opinio plana est, post l. 5. tit. 2.
 lib. 7. Recopil. & sic cessant aduocata per Auē-
 da, vbi supra, num. 3. Et in tabellionū crea-
 tione præcedere debet examen, & esset talis
 tabellionus concedi iuxta formam l. 47. tit.
 4. lib. 3. Recopil. Qui tabelliones plura iu-
 rare tenerent iuxta tex. in l. 1. tit. 8. lib. 1. Fo-
 ri, vbi Montalius octo iuranda congerit, &
 in l. 4. tit. 9. par. 3. vbi idem Montalius, &
 Gregor. Lup. in l. 3. tit. 18. par. 3. verbo, De-
 ben iurar, & tradit Syluest. in Summa ver-
 bo, Tabellio, quæ sita ap. fine, & Nauar. in
 Manuali Latino, cap. 25. ponit 5. Nulla ta-
 men fides tabellionibus adhibenda erit, ne-

que ipso suo fungatur officio, vbi certus nu-
 merus tabellionum deputatus fuerit, iuxta
 tex. in l. 1. tit. 2. lib. 4. Recopil. etiam si sint
 in territoriis Ducum & similium domino-
 rum, si ibi certus numerus deputatus fuerit,
 secundum Auenda. vbi supra, num. 5. & 6.
 hoc in fine limitantem, nisi tempore pestis,
 quo casu regij tabelliones testamenta confi-
 cere poterunt. Qui tabelliones acta & instru-
 menta quæcunque an rogatum, & partis re-
 quisitionem conferbere tenentur, & ad id
 per iudicem in iudicio compelli poterunt, secun-
 dum Bart. in l. 1. C. de tabellio, lib. 1. & Pla-
 team in subbrallius tit. 1. & in §. cum autem,
 num. 2. de adptionibus Syluest. vbi su-
 pra, Gregor. Lup. in l. 4. tit. 19. part. 3. ver-
 bo, Fagau las cartas, &c. Auiles in capitulis
 pratorum, capit. 39. num. 3. & capit. 17. nu-
 mer. 2. & Rojas in Epitome successionum,
 capit. 10. numer. 30. vique adeo quod si mā-
 dato superioris non obtemperauerint officio
 priuandi erunt, secundum Bald. in l. prouide-
 dum in fine, C. de postulando, & sequi-
 tur Romanus in singulari 159. Additio Bar-
 toli in l. 1. §. serui verbo, Cogatur, ff. furti ad-
 uersus nauas Syluest. vbi supra quæst.
 5. Auiles vbi supra, cap. 39. numer. 7. & pro-
 batur in l. 3. tit. 8. lib. 1. Fori, & ibi Mon-
 talu. & Auenda. de exequendis mandatis
 Principum 1. part. cap. 17. numer. 14. Quod
 tamen fallit, quando tabellio nimis occupa-
 tus esset in aliorum instrumentorum con-
 scriptione, secundum Barto. in dist. l. 1. de
 tabularijs, & in d. §. serui, numero 3. Auiles,
 & Syluest. vbi supra, vel quando ex alia iux-
 ta causa se excusaret, secundum Motalium
 in Summa tit. 19. par. 3.
 Tabelliones tamen sic rogati non cōpel-
 luntur gratis seruire, nisi rogati fuerint a pau-
 pere, Ecclesia, vel ciuitate, iuxta tex. in l. sine
 post medium, C. de principibus agentium
 in rebus lib. 1. Platea in d. §. cum autem, & la-
 te Auiles, vbi supra, in d. c. 39. & in l. 3. tit. 8.
 lib. 4. Recopil. & in l. 8. tit. 1. lib. 4. Reco-
 pil. & in l. 30. tit. 6. lib. 3. Recopil. Qui tabel-
 liones exigere poterunt mercedē sui labo-
 ris consuetudine intro ductam, vel lege præ-
 taxatam, ut resoluit Couar. in regul. peccatū
 2. pae. §. 3. numer. 2. Quæ tamē merces de iu-
 re huius Regni prætaxata & per finita est in
 tit. 26. & 27. lib. 4. Recopil. & nouissime in
 quadam pragmatica Philippi II. Madri-
 die mensis Maij, Anno 1569. promulgata.
 Vitra quā mercedem & salarium consti-
 tutum nihil aliud petere, aut recipere pote-
 runt citra onus restitutionis, secundum
 Couar.

Cōtar. vbi supra, & Natar. in mōnuali, cap. 25. num. 5. 4. etiam si sponte & libere aliquid vltra præssetur, secundum Gregor. Lup. in l. 15. tit. 16. par. 3. verbo, Dezimos, &c. & Natar. vbi supra, & latissimo sermone. Aules vbi supra, cap. 1. verbo, Nulleuarian, fol. 51. & Couar. vbi supra, & probatur in dict. titu.

15 17. lib. 4. recopil. prope finem, ibi: Aunquo las partes lo den gracia fante, &c. Ideoque merito, & cum iudicio decretum fuit, mercede dem receptam à tabellionibus apponendam esse in quolibet instrumento, vt innotescat quantum tabellioni solum fuerit: & si gratis in instrumento confecerit subscribere debet se illud gratis conscripsisse, iuxta text. in l. 6. tit. 25. lib. 4. recopil. & in dict. titu. 27. in princ. verbi. Otro si, q̄i así en el registro, &c. Et plura in materia huius salarii, tradit Auenda, de exequendis mandatis, principium 1: par. cap. 27. 3. num. 14. Quam formam, & dif finitum salariū etiam notarij Apostolici obseruare teneantur, ex l. 27. tit. 25. lib. 4. recopil. quam tamen resolutionem circa recipiendū sponte oblatus intellige iuxta ea, quæ resoluimus supra in annotatione 5. 3. numero 12.

26 Teneantur præterea tabelliones in insinuatis à se conscribendis apponere nomina cōtrahentium, causam, annum, mensem, diem, & duos testes, qui sint notarij, aut tres testes viros probos præter quam in testamentis, vbi maior numerus testium exigitur, vt probat text. in authent. de tabellio. §. illud quoque, colla. 4. & in l. 54. titu. 18. par. 3. vbi idē notat Gregor. Lup. quo in loco idem Gregor. in glo. 6. firmat illud, quod in dict. l. 14. dicitur de duobus testibus notarijs adhibendis in praxi non obseruari, præter quā in ciuitate Hispanensi, & ibidem in glo. 7. idem Grego. testatur in quolibet instrumento duos testes ad minus per tabellionem apponendos fore, prout disponit l. 11. tit. 18. par. 3. In actis verò iudicialibus testes apponi non debere, probat text. in l. in donationibus, C. de dona. & firmat glo. in cap. quoniam contra, verbo, Viros, in fin. de probationibus, & sequuntur Bild. in Rubric. C. de fide instrumento. Panormit. colum. 4. & communiter omnes, ex Decio num. 19. in dict. cap. quoniam cōtra. Quod tamen supra dicti DD. intelligunt verum esse, nisi de stylo illius tribunalis aliud obseruaretur, & testes in actis iudicialibus apponi solerent, tū enim eorum omisio redederet processum nullum iuxta ea, quæ resoluunt Hipolyt. in singulari 118. Ceterum in actis quæ extrinsecus apud acta iudicialia fieri solent, testes apponuntur secundū præ-

Tom. 1.

dictos Doctores in dict. c. quoniam cōtra, præter Areti. cuius tamen doctrinam intelli-
 18 git ibidem Decius, n. 1. in fin. Teneanturque tabelliones, registrum, seu protocollū habere omnium instrumentorum, & actuum iudicialium, & extraiudicialium, idque retinere secum debent, nec partibus concedendum, nisi ex indicis præcepto, iuxta text. in aulib. de tabellionibus, §. fin. & in l. 6. tit. 19. par. 3. & in l. 1. tit. 8. lib. 1. Fori. & in l. 1. z. & 13. tit. 25. lib. 4. recopil. & vbiq̄e glo. & Adad. P. o. rez in l. 1. titu. 5. lib. 2. Ordinamentis, & res. Est sexta alia dubitatio, vbi plura de probatōe l. 7. cum enulatur, & Amiles vbi supra, c. 56. m. 1. & fin. & quid sit protocolum, probat text. in l. 8. tit. 19. par. 3. & tradit Couar. in practicijs, quæstio. cap. 19. num. 1. eum duobus sequentibus. Et tabellio qui protocolum tradit partibus, & illud secum non retinet, mortaliter peccat: quia incurrit periculum conuicti reuocans præstito iuramento de eo retinendo, secundum Natar. vbi supra, cap. 25. num. 3.

29 Cuius protocoli, seu cuiusvis instrumenti confectiōem alteri etiā non tabellioni cōmitte re tabellio poterit, siue impeditus sit, siue nō dūmodo ipse presens sit rei gestæ, & se subscribat ipsi instrumento, & proprio signo signet, & idem quo ad traditionem alicuius instrumenti ex eiusdem tabellionis protocollo (modo scripturam, & instrumentum cum eo cōferat) obseruandum esse, & apud Hispanos consuetudine receptum testatur Couar. in practicijs quæstionibus, cap. 21. num. 1. quidquid alij, contradicant, & contrarium teneat Auenda. in responso 38. num. 1. Et qualiter autem possit traduci aliquod instrumentum ex protocollo tabellionis mortui, vel impediti, per aliu tabellionem, & verā huius rei praxim, resolut Couar. in practicijs quæstionibus, in dict. c. 21. num. 3. & probatur in l. 4. tit. 8. lib. 1. Fori. & in l. 5. titu. 18. par. 3. & ibi Gregor. Lup. in verbo, Que fino, & Guido Papa in decif. 3. num. 2. & Aules vbi supra, cap. 19. verbo, Tradide, ad nō. 1. & probatur in l. 14. tit. 25. lib. 4. recopil. Teneantur etiam tabellio legere, & recitare partibus, & testibus instrumentum à se scriptum, ne alijs eidem fides debita detrahatur, & id magis communiter receptū esse, firmat Couar. in cap. relatum, 1. num. 1. de testamentis, & Montal. in l. 5. tit. 8. lib. 1. Fori. in princ. Ad-

33 uerte tamen quod testis asserenti, aliter se præstare testimonium quam à tabellione scriptū fuit, non est credendum in causis ciuilibus, sed potius tabellioni adhibenda est fides, pro quo præsumitur, vt cum pluribus resolu-

C 4 uit

- nit Couar. lib. 2. var. cap. 1. 3. nu. 19. in cau-
fis vero criminalibus ex inrata testis assertio-
ne, fides tabellionis vacillabit, argum. text. in
l. fin. C. de probationibus. (Vide Iuliu Cla-
rum, lib. 5. sentent. 6. fallum, num. 15. & in 6.
fin. quæst. 13. nu. 17.) Tamen apud nos ob-
tendendum esse, potius tabellioni, quam testi cre-
dendum esse, resoluit Couar. ubi supra in d.
cap. 3. num. 10. quod verum est, nisi aliud tes-
tis probare valeat duobus testibus, omni ex-
ceptione maioribus de iure ciuili, vel quatuor
de iure Regio, ex l. 1. 17. tit. 18. part. 3.
35 Quibus testibus quodlibet publicum instru-
mentum improbari potest, vt resoluit Couar.
in dict. cap. 1. 3. num. 11. & 12. & Monta-
in l. 18. tit. 8. lib. 2. For. in glo. magna, in fin.
verum autem sic credendum testi. Solet etiã
in causis ciuilibus quotidie examen testium
communi proprio tabellioni causæ, in quo du-
bitatur, an credendum sit eidem tabellioni te-
stanti, & fidem facienti de tali commissione. In
quo dubio dicendum erit, magis communiter
receptum esse talem commissionem coram alio
tabellione (si reperiri possit) scribendum esse
maximè in arduis, & lucratius causis, secun-
dum Auiles, ubi supra, in cap. 27. num. 19. al-
ferentem, se vique quæque ita obseruasse, ego
tamen semper oppositum obseruatum esse
vidi. Vt rursus tabelliones abstinere debent à
pluribus, vltra ea quæ suæ creationis tempo-
re iureiurando promiserunt: nam debet om-
nino abstinere à prohibitis, in l. 1. & 28. & 14.
tit. 35. lib. 4. recopil. & in l. 1. 1. & 12. tit. 1. lib.
4. recopil. & in l. 2. tit. 8. libro 1. recopil.
& in l. 3. tit. 16. libro 2. recopil. & in l. 13. tit. 9.
lib. 3. recopil. & in l. 30. tit. 6. lib. 3. recopil.
& in l. 34. tit. 18. lib. 6. recopil. & in l. 6. tit. 1.
lib. 7. recopil. & in l. 20. tit. 3. lib. 7. Recopi.
& in l. 8. tit. 9. part. 2. & in l. 23. tit. 1. par.
3. & tradit Auend. de mandatis exequendis,
1. part. cap. 2. numer. 5. Nec lis intentari po-
test coram tabellione, qui sit frater, vel pa-
truelis ipsius actoris, iuxta text. in l. 19. tit. 5.
lib. 2. recopil. & in l. 7. tit. 15. lib. 4. recopil.
39 Et tabellio præcipue obseruare debet, vt
fidem seruet, neque aliquod instrumentum
falsum conscribat, vel acta causæ falsæ alio-
quin puniendus erit modo, & poena tradita
in l. fin. tit. 19. par. 3. & resoluit Auend. de mã-
datis exequendis, 2. part. cap. 30. nume. 1. Ex
cuius resolutione deducitur eum, qui nunquã
fuit tabellio, vel quondam fuit, sed iam priua-
tus, signantem aliquod instrumentum tan-
quam tabellionem morte afficiendum esse.
41 Quo fit, quod is, qui vñs fuerit tabellionæ-

tus officio quæsitò præter formam traditam,
in l. 1. & 2. tit. 5. lib. 4. recopil. eadem poena
mortis puniendus erit, tanquam falsarius, si-
quidè pro tali reputatur eisdem legibus, ne-
que aliquo tempore dicendum est, tabellio-
nem exiisse absque forma, ibi tradita crea-
tum, quod maximè adnotandum est ad præ-
dictas leges Regias.

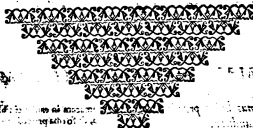
- 42 Aduerte insuper, quod si tabellio sit parti
suspectus, ab eodem recusari poterit, non vt
omnino remouetur, sed vt ad alius adiunctus
sibi detur, vt fit in iudice ordinario, ex l. aper-
tissimi, C. de iudicijs, quãuis de iure commu-
ni in totum recusetur, secundum Plateam in l.
nulli, in fin. C. de num. de actu, lib. 12. Et præ-
silio iuramento à recusante de tali suspitione;
absque alicuius causæ cognitione, seu eius
expressione alius tabellio eidem adiungitur,
vt ambo subscribat, signent, & in causa proce-
dã: & quidquid absque adiuncto per recusa-
tũ fuerit gestum, aut actum, nullius erit mo-
menti, secundum Auiles ubi supra, cap. 35.
vers. Quexas, nu. 4. cum sequentibus, Auen-
ubi supra in capitibus pratorum, 2. part. cap.
23. num. 13. & latè in hac materia tabellionis
recusati per eundem Auend. in capitibus
pratorum, 2. part. cap. 15. num. 5. & 6. ubi re-
soluit, quis debeat soluere salariũ tabellioni
adiuncto: & quod tabellio recusari poterit
satis, probat glo. in authent. detriente, & se-
mil. 6. & quod sepe, verbo, Artifices, colla-
tionem 7. quarum ad hoc notat Bald. cap. quoniã
contra falsam, num. 12. de probat. l. 1. tit. 27.
lib. 4. recopil. ibi: Por assentiar la recusacion.
45 Et cum tabelliones tot iurare teneantur, tot-
que obseruare, necessum erit, eos iurisperi-
cia pollere, ne alias eius signa conscribant
instrumentum alicuius contractus reproba-
ti, vel id minus periculis conficiant, vel circa iu-
dicialia acta, & iustum ordinẽ processus in-
ordinatè, & minus bene fe gerant. Non ta-
men requiritur, quod sint Doctores, nec to-
tius iuris periti, sed sat erit quod sint instructi
circa notararius artẽ, & notas, & formas con-
suetas, & clausulas solitas apponi, & quod in-
telligant illicitos, & reprobatus contractus,
quod intelligere poterint, si relegerint, notas
Rochi de Orta, & Mõterrohi, & similium, se-
cũdũ Greg. Lup. per tx. ibi in l. 2. tit. 1. p. 3.
in verb. De la arte de el escriuano, & Auiles
in capitibus Pratorũ, 36. verbo, Ordena-
dos, nu. 6. & Auend. in declaratione ad l. 4. &
5. tit. Delas excepciones, lib. 3. Ordinar. n. 2.
fol. 142. col. 2. ubi aduertit, quia poena puniri
debeat tabellio errans in publico instrumentum
to consiciendo.

Et

Et aduerte denique, quod omnia supradicta, in ista annotatione adducta deferuntur, præcipue tribus tabellionum speciebus, de quibus per Avend. in responso 38. tractet etiam alijs scribis, seu secretarijs Regijs, aut Regij consilij, aut Chancellerie conducit ultra alia decreta, & statuta in tit. 18. vsque ad titu. 22. libr. 4. recop. & in l. 7. & §. titu. 9. part. 2.

vbi tangentia alios tabelliones, & Regios scribas, & eorum diuersæ species congeruntur. Quamobrè suum huic annotationi imponere decreuit: sit enim fuit, pertractasse ea, quæ in plurimum cōtingere possunt, pro iure num. instructione, alioquin hæc materia integrum tractatum requireret.

PRIMO TOME
LAVS DEO
PRO
DE TABELLIONE

De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 1.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 2.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 3.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 4.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 5.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 6.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 7.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 8.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 9.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 10.

De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 11.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 12.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 13.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 14.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 15.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 16.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 17.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 18.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 19.
De Tabellione
L. 1. c. 1. §. 20.

PRIMVS TOMVS,
DE FORMA¹ ET MODO² PRO-
CEDENDI, TAM IN CAVSIS CIVILIBVS,
quàm in criminalibus, agitandis in tribunalibus se-
cularibus, tam in prima, quàm in
reliquis instantijs.

SVMMARIA HVIVS PRIMI TOMI.

Primus Tomus huius praxis *et* contumacem in causis civilibus. Tertia de
partibus clauditur. modo, & forma procedendi contra absen-
tem non contumacem, & de curatore eius
bonis dâdo. Quarta de forma, & modo pro-
cedendi via executiva in causis civilibus.

IN Iſto primo Tomo erit
agendum de praxi, forma,
& modo procedendi in
causis civilibus, & crimina-
libus, in foro ſeculari agi-
tandis tam in prima, quàm
in alijs instantijs: qui octo
partes continebit. Prima tractabit de forma
procedendi via ordinaria in causis civilibus,
in prima instantia intentandis. Secunda de
de ordine, & forma procedendi contra reum

Quinta de modo, & forma procedendi in
causis criminalibus. Sexta de ordine, & for-
ma procedendi in ſecunda instantia, tam in
civilibus, quàm in criminalibus causis. Septi-
ma de ordine, & forma procedendi in ſecun-
da ſupplicatione, cum poena mille quingen-
tarum duplarum. Octava & vltima de mo-
do & forma procedendi à iudicibus ſyndica-
toribus in ſyndicatu. Quibus omnibus expli-
citiſſime Primus Tomus completus erit.

TRI

C

PRI.

PRIMITOMIET

ORDINE ET FORMA

procedendi via ordinaria in
causis civilibus.

SUMMA HVIVS PRIMAE PARTIS

Iudicium *(solemnē &)* ordinarium in
duodecim tempora diuidit Au-

UDICIVM Solemnē,
& ordinarium existimo,
in duodecim tempora
diuidendum fore,
quantum Bart. in Tractatu,
de ordine iudicij, in
decem tabitur tempora
diuidit: quorum primum erit de iu-

dice eligendo. Secundum de preparatorijs
ante citationem. Tertium de ipsa citatione.
Quartum de libelli oblatione. Quintum de
exceptionibus dilatorijs opponendis. Sextum
de litis contestatione. Septimum de proponē-
dis exceptionibus peremptorijs. Octauum
de probationibus & testibus producendis.
Nonum de disputationibus & allegationibus.
Decimum de conclusionē in causa ad
sententiam. Undecimum de prolatione senten-
tiz definitiue. Duodecimum & vltimum de
executione sententiz definitiue. De quibus
omnibus agendum erit in sequentibus.

EX PRIMO TEMPORE

SUMMARI A

- 1 **M**agistratus, & alij plures iu-
ris ministri, quare creati
suerunt?
- 2 Iudicantis munus proprium est ius
suum unicuique reddere.
- 3 Iudices omnes sunt, aut ordinarij,
aut extraordinarij.
- 4 Iudices ordinarij qui dicantur.
- 5 Ordinarij iudices alij sunt summi,
alij inferiores, seu subalterni: & qui
sunt summi, & qui inferiores expli-
catur.

- 6 Vicarij generales episcoporum ordi-
narij sunt.
- 7 Vicarij generales episcoporum ex iu-
ris permissione iurisdictionem ordi-
nariam exercent.
- 8 Tenentes locum correctorum apud
Hispanos iurisdictionem ordinariā
exercent ex consensu Principis licet
ab ipsis correctoribus eligantur.
- 9 Officium locum Correctorum tenen-
tium durat moreis correctoribus
non sic officium vicarij episcopi.

Prima partis Tomi I.

- 10 Iudices ordinarij licet in suis territorijs habeant vniuersale iurisdictionem meri & mixti imperij, tamē apud Hispanos in aliquibus casibus, nec in prima, nec in reliquis instantijs cognoscunt.
- 11 Solus Papa, Rex, Lex, seu opidus, vel vniuersitas iudices ordinarios creat.
- 12 Tota ciuilis potestas, & iurdictio in Regnis Hispania penes ipsum solum residet, & ab eo derivatur in ciuitates & reliqua oppida Regni.
- 13 Nobilis vel aliquis alius habens iurisdictionem in suis oppidis censetur habere ex privilegio Principis, vel ex prescriptione.
- 14 Rex Hispaniarum quare tot ac tā diuersos magistratus creauerit, expenditur.
- 15 Consiliarij supremi Regis de quibus causis cognoscunt, remissiue, & etiam quibus arcantur.
- 16 Iudices causarum criminalium in Curia creati, id est, Alcaldes de Corte, de quibus cognoscant, remissiue tractantur.
- 17 Auditores Chancelliarum Vallisoleti, & Granate quatuor modis de causis cognoscunt, & qui sine explicatur.
- 18 Auditores Chancelliarum de casibus Curia in prima instantia cognoscunt.
- 19 Non licet quem vocari ad Curiam Principis pro lite examinanda.
- 20 Casus Curia qui sine traditur remissiue.
- 21 Casus Curia excedere debet summam decem millium marapetitorum, ut in prima instantia tractari possit coram Auditoribus.
- 22 Auditores Chancelliarum per viam appellationis de omnibus causis cognoscunt, dummodo excedant quantitatem decem millium marapetitorum.
- 23 Auditores Chancelliarum cognoscunt de causis Ecclesiasticis per viam violentie ad eos delatis.
- 24 Prouisio Regia ordinaria, quae ab Auditoribus in causis Ecclesiasticis datur ante grauamen illarum, desenditur, & si contra ius videatur.
- 25 Auditores Chancellaria Vallisoleti, non cognoscunt de causis Ecclesiasticis iam decisis ab Auditoribus Regni Gallicie, & si ad eos per appellationem deferantur.
- 26 Auditores Chancelliarum cognoscunt quando aliquis exterius impetrat beneficium in istis Regnis, vel aliquis naturalis impetrat beneficium iuris patronatus laicorum, vel beneficia patrimonialia diocesis Palentinae, Burgenfis, aut Calagurritanae, seu Canoniarum Doctorum, vel Magistralem, & literas Apostolicas examinant, & impetrantibus interdicunt earum usum.
- 27 Auditores Regij absque timore excommunicationis incurra examinae litteras Apostolicas, & earum executionem suspendunt, quando concessa fuerunt contra leges huius Regni.
- 28 Impetratio beneficiorum iuris patronatus Regij, vel laicorum, patrimonialia-

- natiū quarūdam diæcesum, huius Regni prohibetur per leges Regias.
- 29 Auditores Regij præmissa prius supplicatione ad Papam, suspendunt executionem licitarum Apostolicarum, quam cum effectu debent mandare prosequi, alioquin nõ eadem excommunicatione in Bulla Cæna Domini laçam.
- 30 Iudices criminum creati Châcellarijs, de quibus causis cognoscant, tra-
ditur remissuè.
- 31 Iudices nobilitarum id est, Alcaldes de hyosdalgo, de quibus cognoscant, traditur remissuè.
- 32 Iudices Audientie Regni Gallecie Alcaldes mayores appellantur, & in prima instantia cognoscunt de omnibus causis illius loci, in qui residet, cum quinq; leucis in circuitu.
- 33 Auditores Gallecie extra circuitū quinq; leucarum in prima instātia, nec etiam parrium submissione cognoscere possunt.
- 34 L. 27. tit. 1. lib. 3. Recopil. limitatur quadam noua pragmatice sanctione.
- 35 Iudices Gallecie cognoscunt in prima instantia de omnibus casibus curie, in quibus nullus vicinus illius Regni in prima instantia, Pincie conueniri poterit, exceptis quibusdā casibus.
- 36 Auditores Gallecie in illo Regno causas ad se delatas per appellationem decernunt in quibus (si minoris summa centum mille maraperinorum fuerint) ad eosdē datur supplicatio, & nõ proceditur ultra: si

- vero exceßerint centum mille maraperinos ad Pintianam Châcellariam appellari potest.
- 37 Ab Auditoribus Gallecie in criminalibus ad Châcellariam Vallisolei appellari non potest, excepto, si in sententia mortis pœna inserta-
tur.
- 38 Auditores Gallecie de sententijs laicis à iudicibus sindicatoribus per viam appellationis cognoscunt, & ab eorum sententijs ad Pintianos iudices nõ appellatur, sed ad ipsos supplicatur, præterquam si in civilibus causa ceterum mille maraperinos excedat, & in criminalibus mortis pœna sit imposita.
- 39 Auditores Gallecie de causis Ecclesiasticis per viam violēcie cognoscant.
- 40 Auditores Gallecie cognoscunt quādo quis petiit se tueri in possessione beneficij.
- 41 Est etiam Audientia Hispalensis, in qua cognoscitur de casibus curie vicinorum illius ciuitatis, & territorij.
- 42 Auditores Hispalenses cognoscunt per appellationem de causis excedentibus decem millia maraperinorū, de minoribus vero causis ad decuriones ciuitatis datur appellatio.
- 43 Auditores Hispalenses cognoscunt per viam appellationis de causis pecuniarijs fraternitatis excedentibus sex mille maraperinos.
- 44 In causis criminalibus fraternitatis territorij Hispalensis ad iudices maiores illius ciuitatis est appellandū.

- 45 Auditores Hispalenses per appellationes cognoscunt de sentencijs iudicū, nomine Alarifes, mesta, & aliorum illius civitatis, & territorij, a quibus iudices maiores cognoscere solent.
- 46 Iudices audientie Hispalensis cognoscunt de causis civilibus excedentibus trecentamillia maraperinorum, que a deo per appellationē de voluntur ab Auditoribus Canaria, & de criminalibus in quibus pena mortis inflicta fuerit.
- 47 Auditores Hispalenses cognoscunt de causis ecclesiasticis illius civitatis & territorij sibi propter violentiam delatis.
- 48 Canaria etiam alia Audientia est, qua cognoscitur in prima instantia de casibus curie, & de causis ecclesiasticis per viam violentie ad se delatis, & per appellationem de causis civilibus non excedentibus trecentamillia maraperinorum.
- 49 Plures Iudices, & Magistratus enarrantur.
- 50 Iudices extraordinarij, qui dicantur.
- 51 Creandi Iudices, & Magistratus ad minus decennij spatio opera dare debent iuri canonico, aut civili, & 26. annorum esse opus est.
- 52 Creandi iudices iuris peritia, & causarum experientia polleant.
- 53 Qui causarum experientia pollet, & si minus iuris peritia imbutus magistratu perfici poterit.
- 54 Qui non legitime doctus, aut expertus ad officium iudicandi animum

appullerit, male iudicans suam licet facit, & parti interesse solvere obligatur.

55 Iudex qui iudicans & difficilem, & ignorans minus iuste iudicavit, parti ad interesse non tenetur.

56 Iudex qui in articulo difficultis, & arduo defecit, vel saltem minus puniatur, vel omnino parciatur.

57 Iudex adhibens debitam, & necessariam diligentiam in iudicando, licet erret propter iuris subtilitatem in nihilum tenetur.

58 Iudex qui sui preceptoris doctrinā defendens erraverit, non tenetur ad aliquid.

59 Iudex (licet magistri sui defendere opinionem laudabile sit) a communis recedere opinione non debet.

60 Iudex propter imperitiam proferens sententiam inquam ad damna, & expensas tenetur parti lesa.

61 Iudex male iudicans ex dolo, vel maliticiacorrumpus precibus, vel pretio in causis civilibus infamiam incurrit, & potestatem iudicandi amittit, & ad eandem damna, & expensas quas in licem iuraverit pars lesa tenetur.

62 Iudex ex dolo, vel malitia in causis criminalibus corruptus precibus, vel precio male iudicans, eandem penā incurrit quam innocenti imposuit, & confiscatis suis bonis in exilium perpetuum mittitur.

63 Iudex dolo, vel culpa inique iudicās in foro conscientie tenetur parti lesa ad corale interesse.

64 Plures persona a ministerio iudicandi

candi arcantur.

65 Actor fori rei sequi debet.

66 Fori pluribus modis quem sortiri posse, & quibus traditur.

67 Actori electio datur eligendi iudicem, quando reus plures iudices habuerit.

68 Intencans remedium l. diffamari adire debet iudicem ipsius diffamari.

69 Proposito remedio l. diffamari coram uno ex pluribus iudicibus diffamato competentibus, Actor petere poterit causam remitti ad alterum rei iudicem, quia tunc eius electio est.

70 Actor debet animadvertere, an ex privilegio, vel consuetudine reum in suum proprium forum trahere possit, ut in audientijs scholastica, & Episcopali Salamanicensis.

71 Actor debet advertere, an causa, quam agere cupit, si ex ijs, quarum cognitio ad iudicem Ecclesiasticum pertineat.

72 Actor consideret an casu super quo reum convenire intendit, casus curia sit, ut inde perpendat coram quo iudice utilius sit actionem intendere.

73 Actor reum coram incompetenti iudice conveniens, efficit quod processus sit nullus.

74 Exceptio nullitatis processus ratione incompetencie iudicis quacunque litis parte, & quocumque tempore opponi potest.

75 Intellectus l. 2. titul. 17. libr. 4. Recopilat.

Primum Tempus.

De Iudice eligendo.

PRIMUM prodesse ius in Republica conditum fuisse, inessent qui iure vnicuique redere, l. 2. §. post originem, ff. de origine iuris, ad idem creati fuerunt Magistratus,

Iudices, & alij iuris ministri, qui ius suum vnicuique tribuerent: nam id proprium munus iudicantis est, cap. Forus, de verb. signific. & cap. 1. vers. Iudex, a 3. quæst. 1. Qui quidem iudices in duplici differetia sunt, alij enim sunt ordinarii, alij extraordinarii. Ordinarii dicuntur, qui propriam iurisdictionem habent sibi delatam à lege, Principe, consuetudine, universitate, aut populo, ad universitatem causarum, vel ad aliquorum negotiorum cognitionem, secundum Bart. Orosium, nu. 4. & alios in l. more, ff. de iurisd. omni iudic. Decim in rubr. extra. de offic. delegat. nu. 2. & Alciat. in rubr. extra. de offic. ordinarii, a. 5. & probatur de iure Regio, in l. 1. tit. 4. par. 3. Qui ordinarii alij sunt summi, alij inferiores, seu subalterni. Summi dicuntur quibus plena potestas per se competit, qualis est Pontificis Imperatoris, & Regis: quoniam in ea nullum superiorem recognoscunt, ut in d. l. more, & in cap. à iudicibus, a. q. 6. inferiores, seu subalterni dicuntur, qui suam iurisdictionem à suis superioribus, quibus immediate subsumunt, receperunt: & 1. quandoque plenam & universalem iurisdictionem obtinent, non per se, sed ex Principis beneficio, aut iuris ordinatione, ut sunt Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, & alij huiusmodi. Auditores suorum consiliorum Regis, & aliarum audientiarum Regiarum (sic enim hos auditores priores, & honorabiliores appellat, d. l. 1. tit. 4. par. 3.) tamen respectu Principis inferiores sunt. Quandoque tamen hi inferiores non habent plenam iurisdictionem, sed limitatam ad certas causas, ut sunt Correctores, & alij iudices ordinarii locorum, & iudices syndicati, & Vicarii generales Episcoporum, qui ordinarii sunt secundum glo. in cap. 2. verbo, Officiale, de officio vicarii, l. 6. & glo. in cap. prædictis, 2. §. dist. verbo, lurgia: & glo. in cap. Romana, verb. Generaliter, de appell. lib. 6. Felinus in Rubric. de officio delegat. numer. 4. & Covarr. in lib. 3. variarum, cap. 20. num. 4. Quidquid aliter distinguit Alex.

in Rubr. ff. de officio eius, à nu. 15. & Alciat. ubi supra; nam huiusmodi vicarij, ex quadà
 7 iuris permissione exercent iurisdictionem à Prælati sibi madatam, & tacite censetur per missum Episcopis hos vicarios constituere, at que eis iurisdictionem demerare, vt eorum locū teneant, viceque gerant, ex dispositio-
 ne tex. in cap. licet. de officio vicarij, lib. 6. & in cap. cum Episcopus, de officio ordinarij, lib. 6. & hinc est licitum non posse constitui vicarium Episcopi, vt docet Panorm. nu. 12. communiter receptus ex Decio, num. 15. Ripa nu. 56. & Mantua nu. 33. in cap. 2. extra de iudic. Contr. cap. alma mater, 1. par. 6. r. t. nu. 3. de sent. excommunic. in 6. Rebusio in praxi benefic. tit. de vicarijs Episcop. nu. 36. nec etiam clericū primæ tonsuræ coniugatum secundū Panorm. Decii, Rebusio, & Cona. vbi supra, sufficere tamē si fuerit initiatus prima tonsura non coniugatus, quia cum sit clericus, iuxta tex. in c. cum contingat, de xtate, & qual. spiritualia tractare poterit. Eadēq;
 8 ratione idem dicendum erit in iudicibus secularibus, quia apud Hispanos à correctoribus ciuitatum delegantur, & eorum locum tenentes nuncupantur, habentq; ordinariā iurisdictionem: & consensu Principis eam exercent, licet à Correctoribus nominetur, & eligantur, secundū Paul. Castr. in Rubr. ff. de offic. assessoris, & Curium Iunioem in rub. ff. de officio eius, quicquid oppositū te-
 neat ibi Alexand. & eadē opinionem tenent Couar. vbi supra, & Auend. de exequendis mandatis Regum, 1. par. cap. 3. nu. 2. Et Cor-
 9 rectore mortuo, horum locum tenentū officium durat: licet contrariū sit in varijs Episcoporum, & aliorum Prælatorū, ex eodem Auendaño vbi supra, nu. 3. quo in loco plu-
 10 ra aliā cumulat de istis locum correctorū tenentibus, quem omnino videas. (* Qui vi-
 carij poterunt ad libitum reuocari ab Episcopis, vel à correctoribus, quauis conuen-
 tum sit inter eos, quod intra certum tempus non possint reuocari, etiam cum iuramento, vt docet Anto. de Butr. in c. penul. de offic. vicar. Alex. in conf. 18. num. 7. & 8. vol. 2. & Boer. decif. 347. num. 1. si tamen reuocatio fiat sine iusta causa valet, non tamen incidit reuocās in penuriū, vel in aliam poenam, appo-
 sitam in conuentione, secundū Alex. vbi supra, vide Auend. de exequend. mand. princip. 1. par. cap. 3. num. 2. & Aquilem in ec. correctorum, c. 1. glo. verb. Fiel, nu. 43. l.)
 10 Qui omnes ordinarij inferiores licet in suo territorio habeant vniuersalem iurisdictionem meri, & mixti imperij, vt in l. pupillus,

verse. Territorium, ff. de verb. signific. in aliquibus tamen casibus in hisce Regnis Castellæ, neque in prima, neque in secunda instā-
 12 tia cognoscūt, vt constat ex toto tit. 9. lib. 3. recop. Quos indices ordinarios interiores solus Papa, vel Rex, aut Lex, seu Populus, vel Vniuersitas constituit, iuxta tex. in Extra. Ecclesie Romanæ, & ibi glo. verbo. Ius de mai-
 oritate, & obediē. Ioan. 2.2. & facit libe-
 à Zenone, C. de quadriennijs præscriptione, & in l. 1. vers. Cnm vrbem, ff. de officio præ-
 secti vrbis, & Imore, & Liquia, & ibi Bart. & DD. ff. de iurisdic. omni. iud. tradunt Imol.
 num. 7. & Barb. nu. 30. in c. cum ab Ecclesia-
 13 rum, de officio ordinarij. In hisce tamen His-
 paniarum Regnis tota ciuili potestas, & iurisdic-
 tio penes ipsam solū Regem consistit, ab eoque in singulis totius Regni ciuitates,
 villas, castra, & opida derivantur, vt probatur
 in l. 2. & 5. cum tribus sequentibus, tit. 1. par.
 2. & in l. 8. titu. 4. & in l. 1. 8. cum duabus se-
 quentibus, tit. 3. par. 3. & in l. 2. tit. 4. re-
 copil. & in l. 1. rod. tit. & libro, & ita resolu-
 14 tione Aule sius in cap. prætorum, cap. 1. in glof. 1. Auend. de exequen. mand. 1. par. cap. 1. Couar. in practis quæstion. cap. i. nu. 9. & Di-
 dac. Perez in l. 4. tit. 1. lib. 2. Ordinarij, & in l. 1.
 tit. 15. lib. 2. Ordinarij. Ex quibus constat, quod
 15 nobili habenti in hoc Regno iurisdictionē in suo opido, illa sibi competit iure speciali
 priuilegij à Rege concessa, vel præscriptio-
 nis, vt in dictis legibus Regni probatur, &
 16 tradit Couar. in regul. possel. 2. par. §. 3. de re-
 gul. iur. lib. 6. Quamobrem. vt subditorū cō-
 modi, & expensis Rex Hispaniarum cōsule-
 ret, & ne passim subditi ipsam sequi cogerentur, & vt commodius Respublica regeretur,
 plures diuersos magistratus creauit, apud
 17 quos vnusquisq; ius suū consequi posset. In
 primis enim creauit supremos cōsiliarios Re-
 gios, qui in prima instātia cōgnosceret posu-
 18 de omnibus, de quibus ipsemet Rex cognos-
 cere poterat, iuxta tex. in l. 1. o. 2. 35. 36. 37.
 44. 45. 47. & 48. tit. 4. lib. 2. recop. & in l. 4. tit.
 6. lib. 1. recop. & in l. 6. tit. 1. lib. 2. recop. &
 in l. 1. r. tit. 5. lib. 2. recop. & in l. 9. & 10. tit.
 7. lib. 5. recop. & in l. 3. tit. 1. lib. 6. recop.
 19 exceptis quibusdam casibus, quos sibi Rex
 reseruauit, de quibus in l. 1. o. & 12. & 23. tit.
 4. lib. 1. recop. & in l. 2. 1. & 34. cod. tit. & lib.
 & in l. 2. tit. 5. lib. 2. recop. & in l. 1. o. tit. 9.
 lib. 3. recop. Qui etiam supremi Regij cōsi-
 20 larii per viam appellationis cognoscūt de ca-
 sibus connumeratis in l. 1. o. & 31. tit. 4. lib. 1.
 recop. qui senatores dicuntur, & senatus Ro-
 mano adzquantur, lateri Regis cōuēnt assu-
 flant,

stunt, pars quæ corporis militici Regis reputantur, vt in l. ius Senatorum, C. de dignitat. lib. 11. l. quisquis, C. ad l. iulium mag. l. 1. tit. 2. par. 7. & in isto Cõsilio Supremo sunt sex decim consiliarii, & vnus Præses, & Fiscalis vnus. Creant in super in sua curia alios quatuor indices causarum criminalium, quos vulgo (Alcaldes de casa y Corte) dicimus, & vnum Fiscalẽ, qui carceris fiscalis dicitur de quorũ iurisdictione agitur in tit. 6. lib. 3. recopilat. Creant præterea alia Regia prætoria, quæ Audiẽtore Regis, vel Chæcellariæ appellantur: quarũ vna residet Vallisoleti, & alia Granatæ, & in earũ quilibet sunt sexdecim Auditores, & singuli Præsidẽtes, & duo Fiscales vnus causarum civilium, & alter criminalium, qui Regi Auditores quatuor modis iurisdictionem exercent. Primo enim cognoscunt in prima instantia de casibus, quos vulgo (de Corte) dicimus, vt in l. 11. & 12. tit. 5. lib. 2. recopilat. Nam licet receptissimum sit neminem posse ad Curiam Principis vocari pro lite examinanda, nisi per appellationem trahatur, l. nemo, C. de iurisdictione omnium iudicum, text. in autent. vt differentes indices, §. 1. collat. 9. & in l. 8. & 9. tit. 3. lib. 4. recopilat. & in l. 11. tit. 5. lib. 1. recopilat. sunt tamen nonnulli, quibus licet ad Curiam Principis vocare eos, aduersus quos actiones habent, de quibus agitur in l. 7. titulo 3. par. 3. & in l. 8. & 9. & 11. titulo 3. lib. 4. recopilat., & tradit eleganter more suo solito, Couarru. in practicis questionibus, cap. 6. & 7. Qui casus Curie excedere debent decem millium marapetinarum, alioquin de eis prædicti Auditores cognoscere nequeunt, vt probat text. in l. 11. tit. 3. lib. 4. Recopilat. Et modus, & forma procedendi ab istis Auditoribus in casibus Curie in prima instantia præscribitur à Monterroso in sua practica in tractat. 5. fol. 98. cum sequentibus. Secundo modo Auditores Chæcellariarum cognoscunt de omnibus causis, per viam appellationis ad se deuolutis, vt probat text. in l. 31. & toto titulo 5. libro 3. recopil. dummodo causæ excedant summam decem millium marapetinarum, iuxta text. in l. 7. tit. 18. lib. 4. recopilat. Et modus, & forma procedendi in hoc casu à prædictis Auditoribus præscribitur à nobis, infra in 6. part. huius primi tomi. Tercio modo prædicti Auditores cognoscunt de vi, & violentia, quæ appellatibus fieri solet per iudices ecclesiasticos, non deferentes appellationibus legitimis, vt probatur in l. 36. cum tribus sequentibus, titulo 5.

lib. 2. recopilation. nam regum officium est vi oppressos eripere, cap. regum 3. quæst. 5. & in capit. filijs 16. quæstio. 7. qui text. in hac specie accipi debet, quamvis Panorm. in capit. qualiter, de iudicijs aliter intelligat, & facit text. in capit. Principes, & in cap. admistratores, 23. quæstio 5. & in l. 13. tit. 13. part. 2. & ibi notat Gregor. Lupus, & est text. in l. 2. tit. 6. lib. 1. recopilat. & in terminis ita resolunt Nauarr. in cap. cum contingat, de rescript. rem. 1. pag. 147. Couar. in practicis quæstion. cap. 35. num. 3. & Didacus Perez in l. 5. tit. 1. lib. 2. Ordinar. decisio Prædramontan. 30. nu. 13. Auend. in capitibus Prætorum 2. par. c. 1. nu. 31. & Math. de Afflic. decis. 24. à nu. 2. Quinimo huiusmodi Auditores cognoscere possunt de iudicijs, & iniurijs illatis à clericis, & personis Ecclesiasticis cõtra clericos, vel laicos, etiam in causis beneficiabilibus, iuxta text. in l. 2. tit. 6. lib. 1. Compilat. & notat Auend. in c. Prætorum, 2. part. cap. 6. n. 12. Circa quod animaduertendum erit, quod prouision Regia, quæ vulgo dicitur (la ordinaria) ab illis Auditoribus ante grauam impetranti illatam, cõceditur assenti grauamen iam fuisse sibi illatam, & tamen tempore impetrationis nondum scõtõtia ab Ecclesiastico lata fuisset: quod nõ videtur rationi consonum, & est contra text. in Clem. appellati, de appell. & nihilominus prædicta praxis substatinetur, ex eo quod hæc recepta Regia cõceditur in duplice cõtuitu, vnus est, quod si grauamẽ reperitur illatam tollatur alter est, quod si illatam nondum sit, processus ad Auditores remittatur, & vterq; euentus iustus cõsetur, ob idq; non iniuste prædicta prouisio ad vtrumq; effectum cõceditur ante impletam conditionem, arg. text. in l. cõ hæres, 6. pro parte, ff. de acquir. hæred. Nõ tamen Auditores Chæcellariæ Vallisoleti cognoscere poterunt de causis Ecclesiasticis iam decisis per Auditores Regni Gallicie, quãdo ad eos per viam violentiæ fuerunt delatæ, & postmodum ab eisdẽ pars lpsa appellauit ad prædictos Auditores Chæcellariæ, nã in hoc casu nõ est locus appellationis, vt disponit l. 35. tit. 5. lib. 2. recopilat. Et qualiter processus fulminari debeat quãdo isto tertio modo Auditores Chæcellariæ cognoscunt de causis ecclesiasticis per viam violentiæ præscribitur à Monterroso in sua practica, tractat. 5. folio 92. in versic. Sigue se el tercero proceso. Quarto modo prædicti Auditores cognoscunt, quando aliquis exterius impetrat aliquod beneficium ecclesiasticum in his Regnis, vel quando naturalis impetrat beneficium foris patronatus

tus hincorum, vel iuris patronatus Regis, vel
beneficia patrimonialia, quæ prævio exami-
ne incolis, & originariis in Diocesi Palen-
na, Burgensi, & Calagurritana cōferrēda sunt,
vel quādo quis impetrat Canoniatum ma-
gistrālē, aut Doctoralē alicuius Ecclesiæ Ca-
thedralis, aut Collegiatæ, nā in his casibus de
prædictis causis Auditores cognoscūt, iuxta
tex. in l. 34. tit. 7. lib. 2. recop. & tunc exami-
nant literas Apostolicas, & suspendūt earū
17 executionē, inter dicentes impetrantibus ea
rum vsum sub grauisimis pœnis, & cōmina-
tionibus, quod facere posse absque aliquo ti-
more excommunicationis, resoluit Palacios
Rubios in tract. de beneficiis vacatibus in cu-
ria, §. 7. & 12. & Couar. in pract. quæst. c. 36.
n. 4. & Didac. Perez in l. 2. tit. 6 lib. 1. Ordin.
in glo. 1. versū in Hispania. Idēq. apud Gal-
los obseruari testatur Rebus. in praxi benefi-
ciorum, 1. par. signaturæ, versū. nec non iure
patronatus, n. 12 & 35. & Molin. in reg. Chā-
cellaria, de infirmis resignantibus, n. 32. Nam
28 in hisce Regnis cautū est, nullum ausum fore
impetrare litteras Apostolicas à Papa ad dig-
nitates, vel beneficia vacantia, quæ sunt Regij
iuris patronatus sub grauisimis pœnis, vt cō-
stat ex l. 5. tit. & lib. 1. recop. nec beneficia pa-
trimonialia Diocesis Palenſis, & Calagurri-
tanæ, vt in l. 1. & 22. tit. 3. lib. 1. recop. prohi-
bicumq. esse, quē posse impetrare litteras A-
postolicas in derogationē iuris patronatus lai-
corū, & in præiudiciū canoniciū magistra-
29 liū, vt cōstat ex l. 24. & 25. tit. 3. lib. 1. recop. In
quibus casibus, præmissis prius supplicatione
ad summū Pōtificem, vt os, & executio litem
Apostolicarū suspenditur per prædictos
Regios Auditores. Et praxis quæ in hoc ser-
uatur, præscribitur à l. 24. & 25. tit. 3.
lib. 1. recop. & nos infra suo loco dicemus.
Intestamentū aduocātū erit, quod supplica-
tio, quæ ad summū Pōtificē in prædictis casibus
interponitur, cum effectu legitime pro-
sequēda est corā Papa, & eiusdem Apostoli-
ca, alioquin impediētes executionē litterarū
Apostolicarū, nō euent excommunicationē
lata in Bulla Cœp. Dñi, vt constat in Motu
proprio Gregorij XIII. Summi Pont. de hie-
ris processus fulminari die Cœnæ Dñi, anno
1555. Rursus idē Rex creauit in quolibet
30 Chācellariā alios iudices crimināliū, qui vulgō
dicuntur (Alcaldes del Crimē) de quorū iuri-
sdictione, & de quibus causis cognoscere pos-
sint, agitur in toto tit. 7 lib. 2. recop. & in eadē
31 Chācellariā alios iudices, qui populi riter (Al-
caldes de hisodalgo) dicuntur creauit, qui de
causis nobilitatis cognoscunt, & de eorum

iurisdictione agitur in toto tit. 22. lib. 2. re-
cop. Deinde creauit in Regno Galliciæ aliā
audiētiam, cuius iudices (Alcaldes may ores)
32 dicuntur, & cognoscunt in prima instantia
de omnibus causis illius loci, vbi audientia
residet intra ambitum quinque leucarum,
33 neque extra circuitum quinque leucarum,
in prima instantia cognoscere possunt, quā-
uis partes ex contractu se sumississent corū
iurisdictioni, iuxta text. in l. 17. tit. 1 lib. 3. re-
34 copilat. quæ lex intelligi, & limitari hodie
debet per quandam pragmaticam Sanctio-
nem, cuius meminimus in 4. part. huius pri-
mi tomī, capitul. 2. numer. 1. 1. Cognoscunt
etiam dicti iudices in prima instantia de
omnibus casibus Curiz, vt probatur in l.
3. titul. 1. lib. 3. Recopilation. neque in præ-
dictis casibus Curiz aliquis viciorū illius Re-
gni conueniri poterit in prima instantia corā
Auditorebus Chācellariæ Vallisoletī, ni-
si in certis casibus exceptis in l. 4. tit. 1. lib. 3.
Recop. Cognoscunt præterea per viam ap-
36 pellitionis de omnibus causis civilibus, & cri-
minalibus illius Regni, ab eorū tamen senten-
tijs in gradu appellacionis latis appellari po-
terit ad Auditores Chācellariæ Vallisoletī, si
causæ ciuiles excederint summam centū mil-
le marapetinarū: si vero fuerit minoris sum-
mæ non erit locus prædictæ appellacioni, sed
ad ipsomet applicari poterit, & sententia
quam in gradu supplicationis tulerint, am-
plius neque appellari, nec supplicari poterit,
ita determinat l. 1. tit. 1. lib. 3. Recop. In cau-
sibus tamen criminalibus ab eis ad Chācellariā
37 Vallisoletī appellari nō potest, præterquā si
in sententia pœna mortis naturalis apposta
fuerit, iuxta tex. in l. 9. titul. 1. lib. 3. Recopila-
Cognoscunt etiam per viam appellacionis
de sententijs in Regno latis à iudicibus syn-
dicatoribus in causis fincatis, & à senten-
tijs eorū in gradu appellacionis latis appel-
landum non est ad Chācellariā Vallisoletī,
sed ad ipsomet erit supplicandum, præter
quā si condemnatio in causis civilibus ex-
38 cesserit summam centum mille marapetino-
rum, & in criminalibus apposta fuerit pœ-
na mortis naturalis, ita probatur in l. 15. ti-
tulo 1. libro 3. recopilation. Similiter
cognoscunt de causis Ecclesiasticis per viam
volentiæ, sicuti Auditores Chācellariarū
vt probat l. 35. titulo 5. libro 2. Recopila-
tion. Cognoscunt item de causis benefici-
39 libus, quando quis petat se defendi, & tueri
in possessione beneficii, iuxta text. in l. 1. re-
titulo 1. libro 3. Recopilation. & in toto il-
lo titulo, late agitur de eorum iurisdictione.
Creauit

- Creant etiam idem Rex aliam Audientiam
 40 Hispali, quæ dicitur, Audientia de los
 grados de Sevilla, Regente, Iuezes, y Alcaldes
 de quadra, & de quibus causis cognoscere
 possint eius auditores, & de eorum iurisdic-
 41 ne agitur in toto, tit. 2. lib. 3. recopilacion.
 Qui iudices in prima instantia similiter cog-
 noscunt de casibus curiarum vicinorum, de los
 lugares de señorio y abbadengo, que caen
 en el suelo de Sevilla, vt in l. 3. cap. 1. o. tit. 2.
 lib. 3. recopilacionis, & per viam appella-
 42 tionis cognoscunt de causis ciuilibus, de qui-
 bus in prima instantia cognouerant iudices
 ordinarii illius ciuitatis, & sui territorij, l. 1.
 tit. 2. lib. 3. recopilacion. de modo cause ci-
 uiles excedat summam decem millium ma-
 43 rapetinorum, ab eoquin si minoris summe fue-
 rint apud Decuriones illius ciuitatis erunt
 tractande, l. 3. eiusdem tituli, & libr. Similiter
 44 per viam appellationis cognoscunt de cau-
 sis pecuniariis fraternitatis excedentibus sum-
 mam sexmillium marapetinorum, l. 4. eius-
 dem tituli, & libr. & in causis criminalibus
 fraternitatis appellandum erit ad iudices ma-
 45 iores illius ciuitatis qui dicuntur, Alcaldes
 mayores, vt in dist. l. 4. dicitur in causis vero
 ciuilibus fraternitatis, quæ fuerint minoris
 quantitas sex millium marapetinorum, appel-
 landum erit ad eos, quos determinat l. 49.
 tit. 1. lib. 3. recopilacion. Pari modo
 46 per viam appellationis cognoscunt prædi-
 cti Auditores, & decem sententias de los Iue-
 zes Alamos, y de Mella, y otros Iuezes de
 la dicha ciudad, y su tierra: las quales son
 47 yr a los Alcaldes mayores de la dicha ciu-
 dad, vt probat l. 5. tit. 2. lib. 3. recopilacion.
 Cognoscunt etiam per viam appella-
 tionis de sententiis latis ab auditoribus. Au-
 dientie Canarie, quando cause ciuiles ex-
 cesserint summam trecentorum milium ma-
 rapetinorum, & in criminalibus fuerit insti-
 ta pena mortis naturalis, vt probatur in l.
 2. 4. tit. 2. lib. 3. Recopilacion. in ceteris legi-
 bus, 2. & 3. tit. 3. lib. 3. recopilacion. Preter
 48 ea cognoscunt de causis ecclesiasticis, per
 viam vocentur ad eos delatis à iudicibus
 ecclesiasticis illius ciuitatis, & sui territorij
 non vero ab alijs iudicibus ecclesiasticis re-
 sidentibus extra ciuitatem. Hi ipsi dñem, &
 eius iurisdictionem, vt probatur in l. 7. tit. 2.
 lib. 3. Recopilacion. in toto titulo, late agi-
 tur de eorum iurisdictione, vbi in l. 43. præ-
 scribitur eis nouus ordo procedendi in cau-
 sis eorum admodum agendis. Creant etiam
 idem Rex aliam Audientiam Canarie, & in
 illis septem infans adiacentibus, cuius Audi-

tores in prima instantia cognoscunt de ca-
 49 sibus curiarum, & de causis ecclesiasticis per
 viam violentiam ad ipsos delatis: & per viam
 appellationis cognoscunt de causis ciuilibus
 non excedentibus summam trecentorum
 millium marapetinorum, à quorum sen-
 tentiis in gradu appellationis, latis, non
 poterit ad Audientiam Hispalensem appella-
 ri, sed ad ipso met erit supradandumque
 in causis criminalibus vbi pena mortis na-
 turalis infusa non fuerit ab eis appellandū
 erit, vt probatur in l. 3. 4. & 14. cum alijs,
 tit. 3. libro 3. recopilacion. quo in loco agi-
 tur de iurisdictione illius Audientie. Creant
 50 etiam idem Rex alios iudices, qui dicuntur, Al-
 kaldes mayores de los adelantamientos, de
 quibus in tit. 4. lib. 3. recopilacion. &
 alios, qui dicuntur, Alcaldes de sacas, de qui-
 bus in tit. 1. lib. 3. recopilacion. & alios
 qui nuncupantur, Alcaldes entregadores
 de las cañadas, y Mestas, de quibus in tit.
 1. 4. lib. 3. recopilacion. & alios, qui dicun-
 tur, Alcaldes de las casis de la moneda, de qui-
 bus in l. 1. & 2. capitul. 2. & 3. & in l. 3. tit.
 2. libro 5. recopilacion. & alios, qui apper-
 51 llentur Alcaldes de las Atarazanas, de qui-
 bus in l. 3. tit. 2. libro 9. recopilacion. Sunt
 & alij iudices, qui nuncupantur Alcaldes de
 la hermandad, de quibus in tit. 1. lib. 3. re-
 52 copilacion. Sunt præterea alij qui dicuntur, As-
 sistentes, Correctores iudices syndicatores,
 Ordinarii, & delegati, de quorum iurisdic-
 tione agitur in titulo 5. cum tribus sequentibus
 lib. 3. recopilacion. Sunt denique alij plures ma-
 gistratus, quos recensere longum esset.
 53 Extraordinarii iudices dicuntur, Delegati,
 Arbitri iuris, Executores, & qui ex sacra
 insigne & forma sunt dati, de quibus late
 agit Aleuius in Rubrica extra de officio or-
 dinarij, & vbi dicitur, 6. qui iudices propriam iur-
 54 isdictionem non exercent, sed sibi commis-
 sam ab habentepotestatem, ideoque extraor-
 dinarij dicuntur.
 55 In quibus omnibus magistratibus iudices
 ordinarij quibus extraordinarij grandi
 præfulgere debent ab his qualitatibus cogens
 al. 3. tit. 4. part. 3. & l. 8. tit. 9. part. 2. de
 benefice literaria vt ad minus per spatium
 decem annorum operam dediderint iuri cano-
 nico, aut ciuili, si utque tit. 2. 6. quorumq;
 56 viginti annorum tantum, nec leges illas ob-
 re hodie in nobilibus illiteratis prætoribus
 designandis arbitror, & alij propter causam
 expect-

experientiam ad magistratus eligantur, quæ
ex longo tempore acquiritur, ac proinde ma-
ior ætas in illis, quam in viris literatis deside-
ratur, et si Gregorius Lupus in dicta, l. 5. con-
tendat lillam antiquam non esse, per dict.
12. tit. 5. lib. 3. recopilacion. respectu nobili-
tatis illiætorum, & quod specialiter rele-
gerint leges huius regni, iuxta text. in l. 4. ti-
tul. 1. lib. 2. recopilacion. Et quod habeant in
his peritiam, & causarum experientiam: in
quibuscunque enim magistratibus gerendis,
experientia summe est necessaria, ut in l. 1.
§. sed cum sit necessarium, de Iustinian. Et
confirm. & in Authentico, de iudicibus in
princip. versicul. non enim, collatione 4. &
in l. 3. tit. 4. part. 2. lib. 2. que ayan subdi-
ari para juzgar los pleitos derechamente
por su saber, o por uso de luengo tiempo. I-
mo iudex, qui non sit nimis inuisperitus ma-
gistratu præfici poterit, dummodo causa-
rum experientiam habeat, ut probat text. in
l. certi iuris. C. de iudicijs, & in l. expertes,
C. de decurionibus, libro 12. & firmat glosi
in capi. suscitatus, extra, de rescript. Bernard
Diaz in tractatu de Doctoribus, quæ sit
12. volum. 6. Diversorum Doctorum, & Ma-
tizenzo in dialogo rectoris, 3. part. capit. 9.
numer. 5. alioquin qui non ita doctus, aut
expertus fuerit officium indicandi ei manda-
ri non debet, ex fundamentis pro hac parte
adductis, Francisc. Hothomano in libro qua-
stionum illustrium question. 25. nisi secun-
dum alios iuris peritos adhibeat, si fuerit in-
dex maior, vel nisi consilium à iuris peritis
exposcat, si fuerit iudex pedaneus, ut Hot-
thomano vbi supra resoluit, si aliter munus
iudicandi aliquis legum, & iuris imperitus,
vel in expertus susceperit, litem suam faciet,
si per imperitiam male iudicauerit, & parti
ad interesse tenebitur, ut probat text. in prin-
cip. de obligation. quæ ex quasi delicto, & in l. si
iudex, ff. de varijs & extraordinarijs cogi-
tibus, convenit, l. 2. tit. 2. part. 3. nisi ex
ca Legem difficillem lapsus fuerit, quia tunc
ad condemnationem interesse ex causa facit, ut
firmat glos. in princip. In l. 1. de obligati-
onibus quæ ex quasi delicto, verbo, Videbitur, & ep-
ta à Bart in l. 1. numer. 4. C. de poena iud. qui
male iudic. & in l. 1. Gallos, in princip. ff.
de liber. & posthum. & quando articulus es-
set valde difficilis & arduus, tunc iudici par-
ticipat, vel saltem minus puniatur: secundum
Bald. l. mancipia, C. de servis fugitiu. Qui-
nimo si iudex adhibuerit debitam diligen-
tiam, & per se procciderit exanimatorem, nil
de necessarijs omittendo, & post modum

aliud de iuris subtilitate appaerit, ad ali-
quid non tenebitur, secundum Andre. de
Hernia, in capitulo unico, de cõtrouerſia in-
ter domin. & emptio. columna penultima,
quem sequitur Gregorius Lupus, in dicta l.
24. verbo, Daup, aut si defendens doctrinam
sui præceptoris errauerit, exemplo Cafi
Iurisconsulti, quem refert Iulianus in l. dice-
re, §. Casus alius Sabinus, ff. de arbitrat. Pa-
normitan. capit. 1. de postulatione præla-
numer. 25. & Aules capitulo prætor. capi-
tulo primo, verbo, Y fies, & capit. 20. & 22.
Nos tamen, & si laudabile iudicem discipu-
lum, defendere opinionem sui magistri, ta-
men ob id censemus, non esse recedendum
à communi Doctorum, quidam quidem hoc
longe melius & tutius sit, argument. text. in
l. vnica, ibi: Cerebrior opinio est, ff. de offic.
quæstion. & in princ. Institut. de hæredib.
instit. & capit. nouimus, de verborum signi-
fic. nã minime sunt murmuranda, quæ à ma-
ioribus nostris tradita sunt, l. minime, ff. de
legibus, Bartolus l. 2. num. 5. C. de poena iud.
Silus nuptia in princip. libr. 5. fol. mhi 117.
Aules, vbi supra in dict. capit. 1. num. 15. In
super si propter imperitiam protulerit sen-
tentiam iustam, ad damna & expensas tene-
bitur secundum Bart. in quæstio. 9. incip. In
dex, & Aules dict. cap. 26. & las partes, 1.
numer. 15. & Bernard. Diaz in Regul. 363. ver-
2. declara. Ceterum si propter malitiam, vel
dolum, precibus, vel pretio corruptus male
iudicauerit, tenebitur ex maleficio in causis
civilibus, extra in famiam, quam incurrit am-
rit potestatem indicandi, & parti læse in tan-
tandem, & ad omnia damna, & expensas,
quas prætexta in iustitia pars læsa in iudicio
intulerit tenetur, per text. in l. final. C. de
poena iud. qui male iud. l. filius famul. §. si i-
dex, ff. de iudic. & in Authentico: non o. sure,
C. de poena iudic. & in l. 5. tit. 24. part. 3.
& l. 24. titulo. 22. part. 3. in criminalibus
causis eandem poenam, quam in innocen-
tis imposuerit, subſtinebit, confiscatis suis
bonis exilium perpetuum mittetur, iuxta
text. in l. 5. titulo 2. part. 3. & in l. 5. titu-
lo. 9. libro. 3. Recopil. tradit Aules, vbi su-
pra, capitulo 1. verbo, Fiel, & numero. 20.
Auendano in Tractat. de mandatis Regis
exequendis, capit. 2. numer. 2. versic. si qui-
dem, & Matienzo in dialog. 3. part. capit. 33.
num. 6. & in foro consuetudine iudex dolo, vel
culpa male iudicans tenetur parti læsæ ad to-
tale interesse, ut probat text. in capi. si quis
dixerit, & in capit. qui resistit, & in capi. si
ecet 11. quæstio. 3. in dicto text. in cap. fin. de
injurijs,

- in iuris, & firmat Caietanum in summa, verb. Iudicis peccata, August. Berol. in rubri. extra de appellat. no. 91. Soto lib. 3. de iust. & iur. quæst. 4. art. 2. Nauar. in Manual. cap. 25. num. 12. & Couar. in regu. peccatum, 1. par. §. 3. num. 1. de regul. iur. in 6.
- 64 Aduerte tamen officium iudicandi pluribus prohibetur esse, quorum metio fit in l. cum prator, §. fin. & in l. cum furiosus, & in l. cæcus, & in l. si lögus, ff. de iudic. quibus iuribus conuenit de iure Regio, l. 4. tit. 4. par. 3. vbi Greg. Lup. & tex. in l. 7. & 8. tit. 9. libr. 3. Recopilatio. & tradit Didac. Perez in l. 2. & 3. tit. 15. lib. 2. Ordinam.
- 65 Et superioribus apparet, plures esse iudices, atq. magistratus diuersos, Vnde cum actor sequi debeat forum rei, vt probat tex. in l. iuris ordinem, C. de iurisdic. omniū iudic. & in cap. cum sit generale, de foro compet. in l. 2. tit. 1. part. 3. & in l. 8. & 9. tit. 3. lib. 4. Recopilatio. (quem forum pluribus modis vnusquisque sortiri potest, vel ratione rei sitæ, quæ petitur, vt in capit. sanc. de foro compet. vel ratione originis, vel ratione domicilij, vel ratione beneficii, vt in cap. final. de foro com. & vel ratione contractus, vt in cap. dilecti, de foro compet. vel etiam ratione delicti, vt in cap. cum sit generale, eodem titulo, & latè docet gloss. in l. hares ab-
- 67 tens, §. perinde, verbo, debet, ff. de iudic. & explicat Petrus Rochæ in cordis tologia reum cuiuslibet, cap. 23. oportebit actori iudicem competentem ipsius rei eligere, totū quo ipsum reum conueniat, qui reus si iure comuni, vel speciali diuersos iudices habuerit, tunc actor ad actionem iustitiam eligere poterit quem maluerit, vt probat tex. & vbi Doctores in l. ykam. C. de iurisdic. omnium iudic. & tex. in l. cum clericus, vbi Bald. in num. 1. C. de Episcopo. & cleric. & gloss. Doctores in l. ykam. C. vbi in rem actio. gl. in cap. cum dilecti 1. de foro compet. Romanus consilio 412. Mathæus de Afflict. in de cisionibus Neapolit. decisio 237. & in
- 68 consil. libr. 1. Rubric. 37. numero 18. Quo fit quod intentas remedium, diffamari, C. de ingenu. & manum. adire debet iudicem ipsius diffamari, vt cum plurius resoluat Couar. lib. 1. variarum, cap. 18. numero 4. & 5.
- 69 Tamen si plures iudices diffamati cōpetant de iure communi, & coram iudice ab eo de facto prædictum remedium proponat. Actor petere poterit causam remitti ad alterum iudicem rei: nam tunc electio actori datur, ex

supra resolutis, & in specie resoluti Couar. vbi supra, num. 6.

- 70 Considerant etiam actor, an ex aliquo privilegio ad suum proprium forum trahere reum possit, vt in audietia scholastica Salmatina, & in alijs huiusmodi, vel an hoc ius sibi cōpetat ex consuetudine, vt in audietia Episcopali Salmatina, & in similibus, vbi clericus ex consuetudine præscripta, laicos cōueniunt, quod fieri potest, vt probat tex. in c. si clericus laicum, de foro compet. Præterea aduertat actor, an casus sit ex ijs quorū cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectet, quorum meminimus in proemio secundo Tomi huius operis, in primo præludio, de quibus index ecclesiasticus cognoscit: nam tunc eundem ecclesiasticum adire debet. Aduerte insuper actor, an casus super quo reum cōueniunt debet, sit curiæ necne, & an vtilius sit reum coram iudice ordinario inferiori conuenire, vel coram auditoribus regalibus, de quibus casibus curiæ quos vulgo. Casos de Corte, dicimus, sit mentio in l. 5. tit. 3. part. 3. & in l. 2. tit. 5. libr. 2. Recopilatio. & in l. 8. cum tribus sequentibus, tit. 3. lib. 4. Recopilationis, & in l. 11. tit. 5. lib. 2. Recopilationis, & apud Couar. in prædic. quæstio. cap. 6. & 7.
- 73 Denique actor conuenire debet reum coram suo iudice competente, alioquin si ad incompetentem trahat, processus nullus erit, vt probat tex. in l. 1. C. si non competito iudice, vt in cap. si clerici, de iudic. Quæ exceptio nullitatis ex defectu iudicis cōpetentis, quocunque tempore, & in quacunque parte litis opponi poterit, secundum gloss. in l. Clementin. 1. de sequest. possession. quam sequitur Paulus in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. & Hippolyt. in singular. 10. & Couarrub. in prædic. quæstio. cap. 2. §. numer. 4. (& Thomas Grammaticus de cisione 61. numero 10.) Ex qua resolutione intelliges, tex. in l. 2. tit. 17. libr. 4. Recopilatio. dum probat nullitatem sententiarum opponendam esse intra sexaginta dies, vt intelligi debet, nisi opponatur exceptio nullitatis ex defectu omnimodæ incompetentiæ: nam talis exceptio quocunque tempore opponi poterit, vt supra diximus, secundum
- 75 Couar. in prædicar. quæstio. cap. 25. nu. 4.

(1)
 A. ...
 ...
 ... D. 3. ...

Ex Secundo Tempore.

SUMMARIA.

- 1 REVS extraiudicialiter prius ab actore mouendus ex veritate, & non ex iuris necessitate.
- 2 Interpellatio extraiudicialis efficit quod reus condemnatur in expensis primæ citationis, nisi compareat, & confiteatur debitum.
- 3 Limitatur glossa, verbo, Rationabili, in cap. querela, de procurat. & in cap. honoratus, gloss. magna, 74. distinctio. & in cap. 1. de dolo, 2. & contum.
- 4 Filius familias patrem, & quilibet actor quemcumque ascendentem, ut conuenire valeat, a iudice veniam prius petere debet.
- 5 Filius familias etiam cum venia iudicis patrem conuenire nō potest, nisi in quibusdam casibus, & tunc venia a iudice petita.
- 6 Filius emancipatus veniam petere debet, ut parentes suos conuenire valeat.
- 7 Sunt plures persone, que absque venia conuenire nequeunt.
- 8 Gens socium absque venia conuenire non potest, etiam affinitate dissoluta.
- 9 Intellectus ad l. iur. eorum, §. affinitate, ff. de posthum.
- 10 Quod Monachus contra Abbatem agere valet nulla petita venia contra Archid. verius est.
- 11 Qui sine venia agere nequeunt, si eam non petant, de iure communi
- 12 pena se Arcorum, & de iure Re-

gio pena amissionis causa puniuntur.

- 12 Qui sine venia agere non potest ea non petita agit, & ante litem comest. pœniet, vel vocari non comparetur iniuri, liberatur à pena.
- 13 Nulla precedente partis citatione, venia ad agendum cōcedi poterit.
- 14 Forma petendi veniam ad agendum, & aliquem conueniendum.
- 15 Filius fam. qui aliquem extraneum super aduentitijs conuenire vult patris consensu exigere debet.
- 16 Quando filius familias agit super aduentitijs cum consensu patris libellus concipiendus erit in eiusdem patris persona cum qualitate legitimi administratoris.
- 17 Ut filius fam. extraneum conuenire possit super aduentitijs, in quibus pater usufructu caret, patris consensu opus est, contra Ottonem, & alios.
- 18 Patre absente, filius fam. maior 25, annis, absque eius consensu in iudicio esse potest.
- 19 Forma concipiendi libellum, quando filius fam. aliquid petere, vel aliquem super aduentitijs conuenire vult.
- 20 Filius fam. quando super Castrensi bus vel quasi, vel super beneficiis, aut spiritualibus actionem intendere vult, patris consensus necessarius non est, & in propria, & non patris persona libellus concipiendus erit.
- 21 Quia minor curatorem habens in iudicio comparere non potest libellus in curatoris persona concipiendus erit.

- 22 Minor absque curatoris, aut patris consensu in iudicio stare potest in beneficiis, aut spiritualibus, & alijs casibus relative congestis in quibus si decipiat, restitui poterit.
- 23 Si minori desit curator, aut tutor: ei à iudice ad licentiam dandus est alius quem maluerit.
- 24 Minor qui absque tutore, aut curatore licentiam intendit, compelli poterit ad patris instantiam tutorem aut curatorem ad licentiam assumere: alias iudicio repellendus.
- 25 Minor, causam suam, & non precise curatorem ad licentiam accipere astringitur.
- 26 Curator ad licentiam satisfacere debet.
- 27 Mulier coniugata antequam contra aliquem experiat, veniam & expressam mariti sui licentiam consequi debet, nec tacita sufficit, contra Cifuentes, & Gome.
- 28 Quando ex l. dispositione alicuius licentia ad aliquem actum exigitur, expressa opus est, & non tacita.
- 29 Licentia mariti, ut mulier agat nunquam ex temporis diuturnitate presumitur, nisi ratum temporis effluxerit, cuius contrarium in mortalium memoria non cadat.
- 30 Licentia danda à marito uxori sufficit testibus probari.
- 31 Licentia prestanda à marito, ut uxor agat ab excommunicatione non prestanda.
- 32 Prescriptionem contra coniugatam matrimonio constanter curren, substat auctor contra alios.
- 33 Prestita licentia à marito ut uxor agat sufficit usque ad executionem sententia.
- 34 Maritus ratum habere potest gestum ab uxore sine licentia in iudicio, si ratificet antequam nullitas ab adversario opponatur.
- 35 Maritus ex causa compelli poterit uxori licentiam prestare, & ut agere valeat.
- 36 Marito absente, qui non speratur de proximo venire, causa cognitione praecedente poterit eius uxori à iudice prestandi licentia agendi.
- 37 Ut iudex licentia prestare possit uxori agere volenti propter mariti absentiam, sufficit, quod absit, à loco in quo est agendum; nec opus est absit à territorio contra Auenand.
- 38 Consideratio l. 59. Tauri, quae est l. 6. tit. 3. lib. 4. Recopil.
- 39 Iudex potest agendi licentiam uxori prestare eius marito muto, aut furioso existente, qui loco absentis habetur.
- 40 Forma petendi licentiam agendi ab uxore agere volente in mariti sui absentia, aut quando mutus, furiosusve fuerit.
- 41 Mulier agere volens contra maritum vergentem ad inopiam, nulla licentia eius aut iudicis petita, experiri iudicio poterit.
- 42 Agens contra maiorem in eam personam, contra minorem habentem tutorem, aut curatorem in eorum, & minoris personas, citationem, & petitionem formare debet.

- 43 Proceſſus geſtus cū minore, abſque tutoris, aut curatoris, authoritate nullus eſt.
- 44 Minori comparentis in iudicio ſine tutore, aut curatore dandus eſt tutor ad licem, qui curator ſatiſdare tenetur.
- 45 Agere volens contra ciuitatem, caſtrum, collegium, aut quamcunq; vniuerſitatem, in eorum procuratorem tendat actionem, & non in ſingulas perſonas vniuerſitatis.
- 46 Libellus licet poſſit concipi contra ciuitatem, aut quamcunq; vniuerſitatem, ſi ab ea mittatur procurator, aut ſyndicus reſponſurus cum eo liſ agitari valeat.
- 47 Etiam ſi ſolus ſyndicus vniuerſitatis pro ea cōpareat citatus valida erit ſententia.
- 48 Si aſſtori competat aliqua actio in aliquem deſunctum, antequam agat, petat heredes deſuncti, vel adire, vel hereditatem repudiare intra deſinitum aliquod tempus.
- 49 Forma qua petitur, quod deſuncti heredes adeant, vel hereditatem repudient.
- 50 Ad petitionem creditoris deſuncti iudex aſſignat arbitrio ſuo terminum heredi deſuncti, vt adeat, vel repudiet, qui ter contumacia inculſa, habetur pro adente, vel repudiante, quod ſibi deterius fuerit, & tunc contra ipſum agitur.
- 51 Heres contumax in adendo, vel repudiando habetur pro repudiante, vel adente quo ad creditores, quorum petitionem terminus ſibi

- ſuit præfixus, non quo ad alios.
- 52 Heredi petenti tempus iuris ad acceptandum, vel repudiandum dari poteſt annus, ſi à principe peterecur, & ſi ab alio nouem menſes ſtatuantur.
- 53 Tempus nouem menſium iure hereditibus conſeſſum vt repudient, vel adeant coarctari à iudice poteſt intra tempus centum dierum, & nō ultra ad hoc vt heres pro adente, vel repudiante habeatur, ſed vt hereditati curator detur ad reſpondendum creditoribus breuius tempus ſtatu poteſt.
- 54 Vnde emanauit praxis, quod iudex aſſignet aliquem terminum, vt quis adeat, vel repudiet, & quod non adente, vel intraterminum non recuſante hereditatem, aduerſus eum intententur actiones, & ſi recuſauerit, quod ſequentes in gradu requirantur, & nemine adente, curator bonis decur contra quem actiones dirigantur.
- 55 Quoties maritus heres vt eius, aduerſus uxorem vel heredem eius agere intendat petat prius bona que ſua conſtante matrimonio acceptari, vel repudiari intra breue temporis ſpatium.
- 56 Si reus conueniendus abſens ſit in locis remotis, aut capſus ab hoſtibus ſuis bonis deſenſor dandus eſt in quem dentur actiones, præhabita informatione abſentia, capſuitati, debiti, & quod bona illa ad abſentem ſpectent.

Secundum Tempus.

De preparatorijs ante Citationem.

OSTQVAM

A¹ctor deliberat coram quo indice suum aduersa tum conuenire debeat, oportebit, eundem & eius aduocatum sequentia attendere. Primo quod extrajudicialiter reum admoneat; vt probat text. in l. quidam Hiberus, ff. de seru. urbano, p^{re}dicto, & in l. debitor, C. de pignorijs, que tamen admonitio de necessitate iudicii non est, sed potius ex quadam vrbano, p^{re}dicto, & in l. quidam Hiberus testatur Angel. num. 11. & Is. num. 41. m. §. sic itaque, In l. de actionibus Panor mitan. & Felin. in cap. 3. de accusatio Quamuis text. ille hoc non probet, vt aduertit Dua renos lib. 2. disputa. cap. 28. Hæc tamē interpellatio extrajudicialis utilis erit, quia ea p^{re}cedente reus condemnari poterit in expensis primæ citationis licet ad iudicium veniens fateatur debitum, quamuis ab actore non petantur, secundū Bald. in l. non ignoret, C. de fructib. & lit. expens. Bald. & Salice. in l. properandum, §. fin. autem, C. de iudic. Is. in l. certi conditio, colu. 1. ff. si certum petat Decius in l. qui in alteru, nu. 9. ff. de regul. iur. & Didac. Perez in Rubr. tit. 1. lib. 3. Ordin. quæst. 6. Rebus, in 3. Tomo ad leges Gall. tit. de expensis, ex quibus imitantur glo. in cap. querellam, verbo, Rationabili, de procurat. & glof. magna, in capitulo honoratus. 74. distinct. & glof. in c. 1. de dolo, & contum. asserentes, citatum comparentem intermino nō teneri soluere expensas primæ citationis, vt non procedant dictæ glossæ quandoprius extrajudicialiter esset interpellatus. Quinimo ex parte actoris p^{re}sumitur hæc denūciationem extrajudicialem reo factam fuisse, ac proinde reum arctari ad probandum sibi de non citatum non fuisse, alius teneri ad expensas quod illud tempus factas, ita colligit Romanus ex text. in l. in fideicomis. in p^{ri}nc. vers. Tamen, ff. de vfufr. & fruct. ibi: & in notab. 397. & verba illius legis notat Bart. ibi: & Florianus ponderat ad materiam dictæ l. quidam Hiberus, & hoc corollarium tenet idem Ro-

manus in singulari 396. Sequitur Felin. cap. non est, in fin. cap. quoniam contra num. 5. & ibi Decius de probat. Hippolyt. l. pare vel marito, n. 43. ff. de quaestionibus. Sed in p^{re}dicto iuris credere contrariā sententiā veram esse imo quod nō p^{re}sumatur interpellatio, nisi probetur, quæ opinio primo probatur ex iuris regulis quæ arctant ad probandā qualitatem deductam, iuxta l. 2. ff. de probat. tradit Hippolyt. in Rubrica, C. de probat. n. 337. Secundo facit, l. si ex legati causa, ff. de verborum obligat. si interpellatio si naturam adiectionis consideremus. Tertio facit, quia resularet iniquitas cum reus obligaretur ad probandum negatum, quod impossibile est secundum Felin. cap. nouit, de iudi. nec obstat text. dict. l. in fideicomis. quia loquitur in actione ex testamento in qua non est necessaria interpellatio, & sic non requiritur probatio denūciationis, secundum Bart. l. si hæres, ff. de eo quod certo loco, l. 6. actionum insitit de actionib. Secundo aduertat Actor, si sit filius familia, & conuenire velit patrem, matrem, vel alios ascendentes vtriusq. sexus in infinitū, quod imprimis veniam à iudice petat: licet enim filius famil. non possit etiam cum venia suos parētes conuenire, vt probat text. in l. is nulla. 4. ff. de indic. & in l. fin. C. de in ius vocat. & in l. 2. tit. 2. part. 3. & in l. 2. tit. 17. part. 4. Tamen in pluribus casibus concessis per gloss. in d. l. is nulla, & gloss. in cap. fin. verbo, Regulariter, de indic. lib. 6. & Gregor. Lupum, in d. l. 2. & 3. tit. 2. part. 3. bene poterit eos conuenire dummodo prius veniam à iudice petat, iuxta glof. in §. p^onales, verbo, Cū hic, insitit, de action. & glof. in l. ad optium, verbo, Vocari, ff. de in ius vocand. quam opinionem dicit communem Is. in dict. §. p^onales, num. 87. Quinimo filius emancipatus eandem veniam petere tenebitur quoties suos parentes conuenire voluerit, vt probat text. in l. 4. vers. p^{re}tor, & in l. ad optium, §. 1. ff. de in ius vocand. & in l. fin. C. de in ius vocand. & in l. 3. tit. 2. part. 3. & in l. 4. tit. 3. part. 3. & ita pro regula constituit cum pluribus ambagionibus & limitationibus, Socin. in reg. 244. Hipol. in singulari 613. Roderic. Suarez, in l. 9. tit. 1. lib. 1. For. Horose, in l. quæ hinc & di, num. 3. ff. de in ius vocand. & Petrus Duenas in Regul. 351. Sunt plures alij, qui absq. p^{re}dicta venia conuenire æqueque, quorum meminit text. in l. 4. §. p^{re}tor ait, ff. de in ius vocand. & alijs legib. alius titul. & in l. 2. tit. 2. part. 3.

8. Præterea socer, & socrus à genero conueniri

D 5

niti

niri non possunt sine dicta venia, secundum
glos. receptam; communiter ex Alexand.
ibi, num. 1. in l. generaliter, ff. de in ius vo-
cand. vbi Alexand. firmat idem observandum
esse, etiam affinitate dissoluta, per tex. in l. pe-
nult. C. de iure doti. Cui opinioni non ob-
stat tex. in l. cui eorum, §. affinitate, ff. de po-
stul. quatenus probat affinitate finita, eius ef-
fectus censeri finitos: nam illud procedit quod
do effectus consistit & in aliqua utilitate
absque reuerentia: ceterum si in aliqua reue-
rentia consisteret, affinitate dissoluta, eius ef-
fectus non cessarent, secundum Angel. & Ale-
xand. in dict. l. generaliter, Nouerunt etiam
sine venia conueniri non posse à prinigno fir-
mat glos. in dict. l. generaliter, in fin. dum al-
legat tex. in §. Socrum Infit. de nup. Ioan.
Andr. post Speculatorem in tit. de actore, §.
1. num. 21. versu. generaliter, quam opinionem
dicit communiter probari Curtius Junior in
l. 1. num. 3. & 7. C. de ius vocand. Contra-
sententiam, imo absque venia posse Nouer-
cam conueniri tenent Fulgos. Alexand. col.
2. Socin. quæst. 10. & Ias. in dict. l. generaliter,
& hanc dicit magis communem decisio Pe-
damontanea, 31. num. 20. in fin. quo in loco
late disputat istum articulum.

10. - Rursus monachus suum Abbatem conue-
niri non poterit, nisi petita prius venia, versu
mat Archid. in eum passor, 2. quæst. 7. in
hoc tamen casu verior opinio est, veniam non
esse necessariam, ut docet Innocent. in cap. cu
p. de accusat. & sequitur Panorm. in cap. ex
parte, num. 6. de accusat.

11. Et adverte quod si aliquis ex supradictis
qui veniam tenentur petere conuenierit ali-
quem in iudicio, erit puniendus de iure co-
muni poena quinquaginta aureorum, ut pro-
bat tex. in l. in eum, ff. de in ius vocand. & §.
fin. Infit. de poena tenere litig. & not. glos.
in §. poenales, Infit. de action. verb. In eum,
& ibi Misingerius à num. 29. & Ias. nu. 43.
& de iure regio punitur poena amissionis
tause, ut in l. 1. tit. 2. p. 3. à qua poena libera-
bitur, si ante litem contestatam potuerit, &
ab instantia necessent: vel vocati non inuiti
comparuerint, nil opponendo contra voca-
tem, ita tenet glos. in dict. §. poenales, verbo,
In ius vocasset, & ibi Ias. num. 5. per tex. in
l. quamuis, ff. de in ius vocand. versu. In primo
actu iudiciali non fuerit, opposita exceptio
venia non petita: nam tunc censetur remis-
sa necessitas petendi veniam secundum Bart.
num. 2. Angel. in fin. Alexand. colum. 2. vee
sic. ultimo nota in l. quamuis, ff. de in ius vo-
cand. & communiter omnes ex decisione Pe-
damontanea 31. num. 21. Vnde tunc cau-
bis, quod quando tibi competat prædicta
exceptio venia non petita, tam opponas in
primo actu iudiciali.

13. Adverte insuper quod ad hanc *veniam* co-
cedendam citationi partis non requiritur, ut do-
cet Bald. in l. ea quæ, C. quomodo, & quando
iud. col. fin. & in l. sed si hæc, §. prætor ait, ff.
de in ius vocand. & Maranta de ordine iud.
6. part. memb. 1. num. 8. sed erit petenda mo-
do, & forma sequenti in principio libelli.

Petition.

14. FVlano con licencia que ante todas cosas, à V. m. pido, y siendome co-
cedida, ò injustamente denegada, como mas aya lugar de derecho pa-
rezco ante V. m. y pongo demanda contra fulano mi padre legitimo, y
contando el caso della, digo que así es, &c.

Et ita erit de reliquis dicendum mutatis
mutandis.

15. Ceterum si filius falsis conuenire velit
alium extraneum, non potestem super bonis
aduentitijs, in quibus pater vsumfructum ha-
bet, non poterit in iudicio esse absque consen-
su patris, ut in l. fia. §. necessitate, C. de bo-
nis quæ liber. & in l. 7. tit. 2. part. 3. & ibi
Gargor. Lup. in glos. r. & Socinus in reg.
195. adeoque tunc libellus erit concipiendus

in persona patris cum qualitate legitimæ ad-
ministratois. Quinimo si extraneus esset co-
ueniendus à filio familias super bonis aduen-
titijs, in quibus pater non habet vsumfructum,
ut in specie tex. Auth. excipitur, & Authen-
idem, C. de bonis quæ liber. absque consen-
su patris non posset filius in iudicio esse se-
cundum glos. in l. fin. versu. Necessitate, C. de
bonis quæ liber. verbo, Imponenda, quomodi-
cunt communiter receptam Bart. & Bald.
num. 9.

num. 9. ibi & veritorem, & tiorrem appellat, Ioan de Imoll. fin. §. 1. ff. de verbo. obligat. & A finius in praxi, §. 18. cap. 1. n. 3. Pro qua opinione facit tex. in c. fin. §. humilmodi, de iudic. lib. 4. & l. 7. tit. 2. part. 3. dum illa iura in diffinita requirunt partis consensum. Et ita existimo tenendum esse, & si oppositam sententiam, imo consensum patris non esse necessarium, asserit Orog Doctor antiquus, relatus à glo. diff. l. fin. vbi imponenda, C. de bonis quz liber. Bart. vbi Angelus dicit, hanc esse veritorem opinionem: & communem testatur Curtius in l. 1. C. qui admittit, num. 38. & Zu-

cardus nu. 68. & Sebastianus Bantius in tractat. de null. processus, in rubric. ex defectu inhabilitatis, nu. 41. Quod tamen verum est, nisi pater absens esset, nam tunc huiusmodi maior vigintiquinque annis poterit in iudicio esse, iuxta tex. in l. 7. tit. 2. par. 2. Ex qua resolutione constat, quod in predictis casibus libellus erit formandus in persona patris, adiecit qualitate legitimæ administratoris, quæ qualitas adijci debet, vt consultat Bart. in l. 1. n. 2. C. de bonis maternis, & Felin. in e. cum olim, col. 4. de testib. & forma libelli erit in hunc modum.

Petition.

39 **F** Viano, como padre y legitimo administrador que soy de la persona y bienes de fulano mi hijo legitimo, como mas aya lugar de derecho, parezco ante V. m. &c.

30 Sed si filius familias velit extraneum continere super bonis castrensisibus, vel quasi, vel beneficislibus, aut spiritualibus, tunc patris consensu non requiritur, & libellus in propria persona erit concipiendus iuxta tex. in l. 3. ff. ad Senat. cons. Maecido. l. 1. §. 1. ff. de castren. pecul. l. filius fam. in princ. ff. de procurat. l. si longius, §. 1. ff. de iud. & tex. c. si de iud. in 6. & tradit Greg. Lup. in l. 2. titu. 2. p. 3. & m. l. 7. tit. 2. p. 3. in gl. 7. & Sebastia. Bant. in tract. de nullitate process. n. 41. Rubric. ex defectu inhabilitatis, vbi dicitur, cum multis plures personas, quæ in iudicio stare non possunt, congerit quem requirere quando casus occurrunt.

21 Tercio aduertat actor, quod si sit impubes vel pubes minor 25 ann. & tutorem, vel curatorem habeat, quod libellus, & petitio concipiantur nomine tutoris, vel curatoris: nam minor 25 annis non habet personam legitimam standi in iudicio, vt probat tex. in l. 1. & 2. C. qui personam legitimam l. 7. & l. 1. tit. 1. par. 3. nisi pro rebus beneficislibus, vel spiritualibus, & super illis absque consensu patris, & tutoris, vel curatoris in iudicio experiri poterit, vt in c. fin. de iud. in 6. & etiam in alijs casibus, quos congerit Panor. in cap. ex parte, de restit. spot. Et si in eisdem casibus decipiarur bene restitui poterit, vt docet Panor. in dist. cap. ex parte, m. 16. & sequitur Covar. lib. 1. variat. c. fol. c. 5. nu. 8. sic intelligens tex. dist. cap. fin. de iud. lib. 6. At vero si tutorem, vel

curatorem actor minor non habuerit, petere debet in iudicio, vt sibi detur tutor: vel curator ad lites, qui dandus erit quem ipse voluerit, vt probat tex. in l. qui habent, §. si pupillus, & ibi glo. ff. de tutelis, & in l. 13. tit. 16. p. 6. Quinimo si absque tutore, vel curatore in iudicio experiat, & aduersarius petat, vt tutor vel curator ad lites ei detur, compellendus erit etiam inuitus tutorem, vel curatorem accipere, alioquin non erit audiendus, cum non habeat personam legitimam standi in iudicio, & processus, & sententia contra eum lata esset nulla, vt probat tex. in l. non ideo minus, C. de procura. & firmat glo. fin. in l. si longius, §. fin. ff. de iudic. ibi, puto quod, vbi etiam se quantur Bart. Bald. & Paul. & Bantius, tract. de null. ex defectu inhabilitatis, num. 41. & Angel. in §. 1. num. 4. instit. de curat. pro eu-

21 **I**ns opinione est, l. 13. tit. 16. par. 6. Vnde constat, hunc minorem causatiue, & non precise cogendum esse, tutorem vel curatorem suscipere, hoc esse, quod si velit audiri in iudicio, tutorem, vel curatorem accipiat, alias non audietur, in quem sensum est accipiens tex. in l. 13. §. si pupillus, ff. de tutelis, qui sibi videbitur cōtradecere. Qui curator satisfacere debet, vt resoluimus infra in isto tempore, in versu. Quinto aduertere.

27 **Q**uarto attendat actor, quod si sit mulier educta, & contra aliquem voluerit in iudicio experiri, tenetur prius veniam à marito impetrare, quia absque licentia mariti in iudicio esse non potest, vt probat tex. in l. 5. Tauri,

Tauri, quæ habetur in l. 1. tit. 3. lib. 5. Reco-
pilatio quæ processus, & omnia acta essent
nulli in momento, quæ licentia expresse à ma-
rito præstanda erit, nec sufficit tacita, ut pu-
ra si maritus præsens esset, tempore quo mu-
lier in iudicio ageret, nec maritus cōtradice-
ret. Nam quoties, ex l. dispositione licentia

28 alicuius in aliquo actu requiritur, expresse,
& non tacite erit præstanda, secundum Bart.
Angelum, Rom. & Imol. l. 2. §. voluntatē, ff.
solutio matrim. Archid. & Ioan. Andr. in c.
Abbatem, de electione, lib. 6. & est cōmunis
opinio, teste Corseto in singulari suo in par-
te, Licentia, Decio in cons. 38. & eandem te-
nent, plures alij rehti ab Anton. Gomez in
d. l. 5. num. 5. & ab Auend. quos ipse ibi se-
quitur in declaratione l. 4. & 5. titu. de las ex-
cepciones, lib. 3. Ordin. nu. 39. quauis Ci-
fuentes in dict. l. 5. quæ sit. 4. & Anton. Gome-
z, ibi, nu. 5. opposita sententiam teneant,

29 nempe tacitam licentiam sufficere. Nec talis
licitia præsumitur, si actus reperitur gestus
à muliere coniugata, etiam ex diuturnitate
temporis, nisi tantum tempus elapsum esset, cu-
ius memoria hominum in contrarium non
esset, ut resoluit Auend. ubi supra, nu. 41. &

30 42. Non tamen, requiritur, quod prædicta
licitia in scriptis detur, sed sufficit testibus
probari, ut tenet Motalu. in l. 1. Tauri, ver-
bo, de la licentia, nam per epistolam, vel nū-
tium maritus hanc licentiam vxori dare po-
test, ut colligitur, ex glo. si cum dotem, §. si
patri, verbo, Oportet, ff. soluto matrim. tex.
I. honores, ff. de decurio. Bar. l. si filius fami-
liar. in fin. ff. de donat. notat Speculator in tit. de
actore, §. 1. eod. l. 4. Bart. in l. 1. §. necessitate,
in fin. C. de bonis quæ liberis, quos sequitur
Cifuentes in d. l. 5. Tauri, quæ sit. 9. & Roder.
Suares in l. 13. tit. De his deus, lib. 3. Fori,

31 versu. Queritur ulterius, nec sufficit si à mari-
to excommunicato præstetur talis licentia,
ut tenet Bald. in l. 1. col. fin. C. de iuris, & fa-
cti ignorantia.

32 Ex quibus sequitur, quod cum mulier cō-
iugata sit impedita agere, quod matrimonio
constante, contra eam non currat præscriptio
in suis bonis, etiā non dotalibus, per tex. in l.
in rebus, §. si. C. de iure dotium, & facit regu-
la quod non valenti agere non currit præ-
scriptio, ut in l. 1. §. si. C. de annali exceptione,
& in auth. nisi triennale, C. de bonis ma-
ternis, ubi Pinelus in n. 42. prædictam regulā
explicat, & pluribus ornat. Nihilominus ta-
men Ioan. Faber, in l. 1. colum. 2. C. de bonis
maternis, oppositam sententiam tenet argu-
tex. in c. constitutus, de in integr. restit. præ-

sertim, quod in curia ecclesiastica potuit age-
re, & impedito currit tempus si non fecit dili-
gentia de tollendo impedimento, ut in cap.
fin. de electione, Cifuentes tamen in d. l. 55.
in fin. distinguit in hunc modum, videlicet,
quod cōtra talem mulierem in rebus dotali-
bus non currat præscriptio, & ita intelligit tex.
in dict. l. rebus, §. fin. glo. 3. & Doctores in c.
cum non liceat, de præscrip. & conuenit l. 8.
tit. 29. par. 3. & idē esse in rebus donatis prop-
ter nuptias, quæ hodie Antea dicitur, resol-
uit Roder. Suares in tit. de las arras, lib. 3. For-
sin, l. limit. & cum refert Gregor. Lup. d. l.
8. verbo, En dote. In rebus vero non dotali-
bus, inquit Cifuentes, quod præscriptio con-
tra eam currat, per tex. in l. velles necne, C. de
reuocand. donat. Nec obstat tex. in d. l. 1. §.
fin. C. de annali except. nam respōdeo, quod
mulier in præsentia potuit agere cum licen-
tia mariti, ad quam præstendam erit compellendus, ut in l. 56. & 57. Tauri, ceterū in d. l.
1. §. filius familias non potuit agere in pre-
sentia patris potestate. Sed quia cōgrua ratio dif-
ferentia reddi non potest inter cōiugatam,
& filium familias, cum filius possit agere de
licitia patris, & compellere patrem ad dan-
dam sibi licentiam, ut in l. si. §. necessitate, C.
de bon. quæ liber. ideo ipse Cifuentes hoc re-
liquit cogitandum. Vnde Palac. Rub. in dict.
l. 55. Tauri, num. 2. & ibidem Doct. Castel-
lus in glo. fin. versu. adde mulier existimant,
præscriptionem non currere contra talem
mulierē, tam in bonis dotalibus, quā in alijs
quibuscumque eorum, quia est impedita agere
constante matrimonio: tum etiam, quia ex
alio capite contra cōiugatam præscriptio
non currit, ex eo quod est prohibita cōtrahe-
re, & alienare, ut probatur in d. l. 55. Tauri, &
contra prohibitum, alienare præscriptio non
currit: nam in alienationis, verb. præscriptio
cōtinetur, ut in l. alienationis, verbum, 28. ff.
de verb. signifi. & ita firmant glo. & DD. in
l. 1. C. si aduersus vsucap. Mihi autem magis
placet opinio Ioannis Fabri, cui libenter ad-
hæreo, existimans in præxi panorm. vario-
rem, & receptiorem admittendam fore, ex
eo quod qui de facili impedimentū remoue-
re potest a deūdo iudicio, vel alio modo, im-
peditus dici non potest, ut probat text. in l.
qui potest, 23. ff. de regul. iur. & ibi notant
gloss. & Decius, tex. & ibi Panorm. in cap. si,
de elect. optimus tex. in l. quibus diebus, ff.
de condit. & demonstr. ex quo idem colligunt
Alberic. & Bald. ibi Felin. Rubens, &
alij plures, quos refert, & sequitur Pinel. in
authen. nisi triennale, num. 48. C. de bonis
mater.

matrē, & ad idē est text. melior in l. sed & si, §. huc clausula, ff. ex quib. caus. maior. sed mulier coniugata de licentia mariti, vel eo re cufante ad eundem indicem, vt maritum compellat ad præstandam sibi licentiam, potest esse in iudicio, & sic illud impedimentum remouere, iuxta text. in l. 7. Tauri, cum duabus sequentibus, quarum decisio innouata est, in l. 3. & 4. titulo 3. lib. 5. Recopilatio. Ergo aduersus eā bene poterit præscriptio currere in bonis nō dotalibus, nec arthalibus, cum possit facili negotio impedimentum remouere, sic etiā contra filium familias currit præscriptio in illis bonis, in quibus pater non habet vsum fructum, vel illi renuntiauit qualicet absque licentia patris nō possit agere, tamen cum illud impedimentum de facili potuit remouere per iudicē adductum, vt patrem compelleret ad dandam sibi licentiam iuxta speciem text. in l. fin. §. necessitate, C. de bonis quę liber. idē contra filium familias an illis bonis præscriptio currit viuo patre, secundum Bald. in dict. Authentic. nisi tricennale. ante numer. 1. Bald. in l. 1. numer. 21. C. qui admittit. Balb. Tractat. de præscriptio. 1. part. 6. part. num. 15. in princ. & plurē alios, quos refert & sequitur Pintius, vbi supra, num. 33. Vnde constat, lapsum fuisse Cifuentem in dict. l. 55. Tauri, in fin. dum asseruit, rationem differentie constructi nō posse inter mulierem coniugatam, & filium familias, quasi voluerit contra filium familias nō posse præscriptionem currere in bonis, in quibus vsum fructus patris non queritur, etiam si de licentia eius possit agere, & iudicē adire, vt patrem compellat, cum tamen oppositam verum sit, vt supra resolvimus. Nec huic nostre veræ, opinionioni obstat dicere contra reuerentiā mariti, vel patri debuit videri quod iudicem adeant, vt maritum vel patrem compellat, iuxta eā, quæ notat Pinel. vbi supra, num. 45. in fin. nam respondeo, quod vxor & filius familias hoc facere possunt ex permisso legis, atquideo eis licitū, & honestū est argum. l. Crachus. C. de adult. Non etiā refragatur argumētum adductū ex d. Alienationis, verbum. Nam respondeo, quod oppositam sententiā vtiore esse, imo prohibita alienatione, nō censei prohibitam præscriptionem, seu vtius opinionem, secundū Bart. in l. filius fam. §. diui. nu. 2. deleg. 1. cuius opinionem venorē testatur. Pinel. vbi supra, nu. 21. & opinionio Ioan. Fabri reiecit eius fundamentis expresse se subscribit per plura fundamenta Roder. Suar. in l. 3. de las deudas, lib. 3. For. verū. Q. 97. & iterius

vtum quo in loco satisfaciit, text. in l. 1. §. ne antem, C. de anna. except. quē etiam aliter, & noue intelligit Pinel. vbi supra, num. 45. cōsensit satis huic opinionio Greg. Lup. in l. 8. tit. 29. part. 3. in glo. verb. En dote, dū querēs an in bonis non dotalibus, nec arthalibus mulieri coniugata præscriptio currat, se remittit ad Ioan. Fabr. & ad Panor. in cap. 2. de cōc. præb. vbi Panor. firmat impedimentū nō excusare eum, qui per aditum iudicis illud remouere potuit. (¶ Ioan. Fabri opinio nem se quitur Couar. lib. 1. Variar. cap. 8. n. 8.) hanc tamē opinioē Fabri limitat Roder. vbi supra, d. l. 3. quando maritus esset ita stertus, & austerus, quod præsumeret manus violentiæ vikorē iniicere, si eum adiudiciū traheret, cuius doctrinā ego intelligo verā, quidō maritus solitus esset mulierem male tractare, & minas in executionem ponere, ex his quæ nos infra resolvimus in 3. tom. c. 5. §. 4. n. 6.

Aduerte tamen, quod si maritus in initio litis præstitit prædictam licentiam vxori nō requiritur alia licentia, nec nouus consensus mariti ad prolationem sententię, vel executionem eius, vt resoluit Cifuentes in d. l. 55. Tauri, quæst. 15. per ea quæ notant, gloss. & DD. in d. l. fin. §. necessitate.

Aduerte etiam quod maritus poterit ratū habere omoem actum in iudicio per eum cōiugem absque licentia, & validum erit, vt probat text. in l. 8. Tauri, quæ habetur in l. 5. titulo 3. lib. 5. Recopilatio. Quod intelligi verum si ratificatio interveniat antequā exceptio nullitatis opposita esset per a d. iudicem, vt tenet Cifuentes in d. l. 8. in secundo dubio.

Aduerte insuper, quod si necessitas extiterit, & maritus noluerit præstare vxori licentiam ad agendum, quod poterit per iudicem cōpelli præcedente causę cognitione, vt dicta licentiam præstet iuxta text. in l. 7. Tauri, quæ habetur in l. 4. tit. 3. lib. 5. Recopil.

Rursus aduerte, quod si maritus sit absens, & non speretur de proximo venire, tunc in d. p. poterit prædictam licentiam vxori dare præcedēte causę cognitione, vt in l. 59. Tauri, quæ habetur in l. 6. tit. 3. lib. 4. Recop. & sufficit quod maritus sit absens a loco in quo erit agendum, argum. text. in l. absentem, & in l. collegarū, §. u. ita l. mulierū, §. si ff. de verb. signific. Nec erit necesse, quod absit à territorio iudicis, vt asserbat Auend. in declaratio. de l. 4. & 5. tit. de las exrepciones, lib. 3. Ordi. nu. 43. vers. Quando, quia prædicta lex §. 9. solummodo considerat, quod non speretur maritum de proximo venire, & ita si

infra

intra territorium sit impeditus tali impedimento quod non speretur de proximo venire iudex cū cognitione causę legitime necessitatis, vel utilitatis poterit prædictā licentiā concedere, nec facit facit dicere, intra territorium posse à iudice compelli, nam propter reverentiam maritalem rationi consona est, quod mulier contra maritum non agat.

39 Aduerte præterea eandem licentiam pos-

se iudicem coniugata concedere. Quando maritus esset mutus, licet præsens esset, vel quando esset furiosus: nam tunc loco absentis habetur, ut in l. sed in viuis, §. filio familias, ff. de iniurijs, & ita resoluunt Auerd. vbi supra, num. 41. & in his casibus, quando iudex licentiam concedere potest, petitio erit formanda modo sequenti.

Petition.

40 **F** Vlana, muger legitima de fulano, digo, que yo tengo necesidad de mouer y tratar ciertos pleytos en juyzio cōtra fulano, y el dicho mi marido estā ausente deste lugar, y no espero que vendra tan presto, porende à V. m. pido que auida informacion de la ausencia del dicho mi marido, y de la necesidad que tengo de mouer los dichos pleytos, me mande dar licencia paralos poder mouer, y estar en juyzio, y hazer los demas autos necesarios para su buena expedicion, sobre que pido justicia, y el officio de V. m. imploro, y juro en forma de derecho, &c. Que esto no pido de malicia.

41 * Caterum si mulier conjugata velit agere contra suum maritum ad inopiam vergentē pro dote sibi restituenda, vel pro alimentis, aut alia causa bene poterit in iudicio experiri, sine licentiā mariti, vel iudicis, argumento eorum quæ notat glossa in l. fin. §. necessitate, C. de bonis quæ liberis, & in specie firmat Albaric, quem sequitur Palati. Rub. in Repet. cap. per vestras, §. 27. num. 1. & 2. de donat. inter vir. Segura in Repet. l. 1. §. si vir uxori, colum. 2. ff. de acquirend. possession. & Cifuentes in d. l. 55. Tauri, quæ ff. 16. & ibi Anton. Gomez, num. 3.

42 Quinto aduertat actor, aut experiri, debeat cum maiori, vel minori 25. annis: nam si maior fuerit reus, contra ipsum citatio & petitio erit formanda, si vero fuerit minor, habens tutorem, vel curatorem, tunc contra tutorem vel curatorem, & ipsum minorem erit intentandum, iuxta tex. in l. 1. §. sufficit, ff. de adm. nistrat. tutor. vbi Bart. & Imol. in l. contra pupillum ff. de re iudic. & probatur in capitulo suo, & ibi notat Decius de appellat. n. 7. Alioquin processus gestus cum minore absque autoritate tutoris, vel curatoris nullus esset, ut probat tex. in clarum, C. de autor.

44 præst. & in l. acta, §. fin. & in l. contra pupillum. ff. de re iudic. & tunc debet dicere: Pōgo demanda à fulano, y à fulano su tutor, & curador, vel sic, à fulano cōmo actor, & curador, que es de la persona y bienes de fulano! Caterum si minor contra quem actor velit agere tutorem, vel curatorem non habuerit citandus erit ad instantiam actoris, ut legitime compareat responsurus actori, & si comparet sine tutore, vel curatore tunc actor petere debet, ut sibi detur curator ad litem, quo casu dabitur etiam inuito, ut probat tex. in §. item in iuri. Instit. de curatoribus, & in l. qui habent, §. si pupillus. ff. de testib. & in l. 7. titol. 2. part. 3. & l. 13. titol. 16. p. 6. Qui curator ad litem datus statim debet satisfare, ut docet Bartol. in l. & si species, ff. rem possid. & Neuiza. in cons. 17. n. 64. Alexand. in consil. 122. tomo. 1. & Menoch. lib. 2. de arbitrat. cent. 2. casu 50. num. 25.

45 Sexto aduertat actor, quod si agere velit contra Civitatem, Villam, Oppidū, Capitulum, Conuentum, Collegium, quod conueniat procuratorem, siue syndicum ipsius civitatis, Villæ, Opidi, capituli, conuentus, vel vniuersitatis, non tamē singulares personas, vt

- vt probat tex. de iure cōmuni, in l. in tantum, §. vniuersitatis, & ibi D.D. ff. de rerū diuif. & in l. fed si hac, §. qui manumittitur, ff. de in ius vocand. & de iure Regio, in l. 1. tit. 2. par. 3.
- 46 Bene tamē verū est, libellū posse cōcipi contra ciuitatē, & villā, opidū, capitulū, vniuersitatem, vel cōuentum, & si ab eis mittatur synodus responsurus poterit cum eo processus agitari, secundum Ioan. Pla. in l. 1. C. de iure reipubli. lib. 1. r. afferentem, quod si solus synodus citaretur, & compareret, sententia vale

ret, pro cuius opinione facit dict. l. 13.

- 48 **Septimo aduertat actor**, an actio quā vel intendere, competat sibi cōtra aliquem de functum, qui decesserit relicto, hāredibus, quia tunc prius debet à iudice petere mandatum contra hāredes ad aduendam, vel repudiandam hāreditatem intra certum tempus: nam omnes hāredes debent requiri, prius quam curator detur bonis, vt docet Bart. in l. 1. nu. 3. ff. de curatore bonis dando, qui casu peticio modo sequenti formauitur.

Peticion.

- 49 **¶ Vltimo como mas aya lugar de derecho**, parezco ante V. m. y digo, que fulano me está obligado à dar tal cosa, y es difuncto, y pasado del ta presente vida, y dexò por sus hijos, y herederos legitimos à fulano. A Vuestra merced pido mande dar su mandamiento, en que mande a los dichos sus herederos, que dentro de vn breue tiempo parezcan ante V. merced legitimamente à acceptar, ò repudiar la dicha herencia, sobre que pido justicia, y el oficio de Vuestra merced imploro, y juro en forma de derecho, &c.

- 50 **Tunc iudex precipit**, quod intra tres dies compareant acceptandam, vel repudiandam hāreditatem, vel intra alium terminum à iudice praefigendum, secundum distāciam loci: & si in illo termino non comparuerint, actor incusabit eis cōtumāciam, & iudex precipiet quod intra alios tres dies cōpareat, ad aduendam, vel repudiandam hāreditatem, & isto secundo termino elapso, actor incusabit secundam cōtumāciam, & tunc iudex assignauit tertium terminū aliorum trium dierū, afferens, quod si non comparuerit, habebit eos pro acceptatibus, vel repudiatis, protut actor maleciter. Intentabitq. actor aduersus eos tanquā in hāredes acceptantes: nam elapso tēpore per iudicem concessio ad deliberandum, hāredes habebantur pro acceptatibus, vel repudiatis, quod defensus facit, vt probat tex. iuxta gloss. verb. Delibet in nem. in l. scimus, §. si autem, C. de iure deliberand. & tradit Palac. Rub. in repetit. Rubric. §. 66. num. 3. de donat. inter vir. vider. Explicat Mant. in lib. 1. r. de iur. cōm. voluntat. 13. à princip. Quod tamen intelligi verum quoad creditores, ad quos in istam tertium terminus fuit praefixus, quia solum eis prodest, non alijs, argum. l. de etate, §. qui

tacuit, & in l. fin. ff. de interrogat. action. docet Bald. in Rubric. C. de success. ad dict. à nemine reprehēsus, secundum Gregor. Lup. in l. 1. tit. 6. par. 6. verb. Cien dias. Sed hāredes si in aliquo ex illis dilationibus, comparuerint, petendo tēpus iuris sibi assignari ad deliberandū, an adire, vel repudiare debeant hāreditatem, tunc tempus iuris poterit assignari, quod est vnius anni, si à Principe impetretur, & si ab alio iudice est nouem mensis, vt probat tex. in d. l. scimus, §. hec quidem

- 51 **tunc conuenit**, l. 1. tit. 6. par. 6. vbi dicitur, tēpus nouem mensū posse coactari arbitrio iudicis, dummodo nō sit tempus minus centū dierum: quod procedit ad hoc vt hāres, hābeat usq. pro aduente, vel repudiante. Tamen quoad hoc vt curator bonis detur ad respondendam creditoriū, breuius tempus praefigi poterit à iudice, vt probatur in l. 1. §. sane, ff. de success. ad dict. & in l. si curator, C. de iure delib. & firmitur commu. Doctor. ex Alex. l. 1. & Deci. in rubric. C. de success. ad dict. & notatur in glo. exp. ex par. de verbor. signific. hic hinc praefixus dicitur fuisse, quod iudex assignat decem, vel viginti dies hāredibus ad acceptandam, vel repudiandam hāreditatem defuncti, secundum Palac. Rub.

vbi

vbi supra, sed si intra terminum eis præfixū adierint hæreditatē, vel nec adierint, nec recusauerint (quo casu pro adeuntibus habentur, vt supra diximus) aduersus eos actio erit intentanda: at vero si hæreditatem recusa uerint, requirendi erunt quibus causa successionis contingit, secundum Bart. in l. 1. numer. 3. ff. de curato. bonis dand. & Gregor. Lup. in l. 12. titu. 2. part. 3. in gloss. verb. Sin herederos. Et si in gradu sequētes se abstineant, tunc actor petet, curatorem, vel defensor rem bonis dari, qui dandus erit, vt in dist. l. 1. ff. de curat. bon. dand. nam perinde erit, ac si sine herede defunctus decederet, quo casu curator bonis datur, vt probat text. in l. diu. ff. quibus ex causis in possideatur, & in l. 12. titu. 2. part. 3. notat Angel. & Imol. in l. 1. ff. de seruus hæreditarius, ff. de stipulat. seruorum, & l. 1. in l. cum debitoris, C. de iudic. & notat Menochius in libr. 2. de arbitrarijs, rehur. 2. casu 150. 3. numer. 1. & curatore, vel defensore dato, aduersus eum erit intendendum. Similiter quoties maritus, uel eius hæres, aut quilibet alius creditor uoluerit cōtinere uxorem, aut eius hæredem prius debet petere à iudice, quod præcipiat, vt intra breue tempus vxor, uel eius hæres, acceptet, vel repudiet lucra quæ sita constante matrimonio, vt docet Palae. Rub. in dist. Rub. §. 66. &c.

56 Oportet aduertat Actor, an reus conueniendus, sit absens, in partibus remotis, uel sit captiuus, ita quod de proximo non speretur venire, quia tunc prius debet comparere coram iudice asserens, aduersarium suum sibi debere certam quantitatem pecunie ab sentemque esse in partibus remotis, & bona reliquisse, opusque esse defensorem illis bonis dari, aduersus quem ipse actionem intendat, quo casu iudex (recepta informatio absentis, debiti, & quod illa bona spectant ad absentem) præcipit bona sequestrari, & defensorem eis dat, aduersus quem actor pro suo debito agat, quod procedit per text. in l. ab hostibus, iuncta glo. ibi, ff. ex quibus causis maiores, & in l. 12. tit. 2. par. 3. & notat Menoch. lib. de arbitrar. cent. 2. casu 150. 3. numer. 17. & processus fulminabitur, vt dicimus infra in 5. par. huius primi tomi.

- 1 **C**itatio quid sit?
- 2 Iudicium proprie non incipit à citatione, sed improprie.
- 3 Citatio necessaria, vt iudicium inchoetur.
- 4 Defensio à iure naturali prouenit.
- 5 Defensio nemini deneganda est.
- 6 Iudex pro absente defensiones supplere debet.
- 7 Citatio omni iure introducta.
- 8 Iudicium sine citatione etiam corā Principe actum nullum omnino est.
- 9 Si derur cōmissio procedendi, nullo iuris ordine seruario intelligenda est de alio ordine, quam citationis.
- 10 Intellectus l. 10. tit. 7. lib. 4. recap.
- 11 Citatio ab omni iure descendit, modus tamen, & eius forma à iure cārum positiuo qui variari potest, & alterari, per l. aut Principem.
- 12 Prima citatio ad iudicium est de iure naturali, reliquæ inductæ ad præparationem sententiæ de iure positiuo, & ob eo tolli possunt.
- 13 Multi sunt casus, quibus proceditur absque citatione, quia defensio in eis non competit reo.
- 14 Citatio altera realis, altera uerbalis.
- 15 Realis citatio quæ sit.
- 16 Citatio uerbalis quæ sit.
- 17 Citatio uerbalis una iuris, altera hominis est.
- 18 Citatio uerbalis iuris quæ sit.
- 19 Citatio uerbalis hominis in plures species scinditur.
- 20 Citatio sit per edictum.
- 21 Citatio sit etiam per litteras, seu epistolam.
- 22 Citatio

Ex tertio Tempore.

SYMMARIA.

- 22 Citatio regulariter fit per scripturā
 23 Citatio fit per vocem præconis.
 24 Citatio aliquando proprio iudicis ore
 fit, quæ tunc peremptorijs obinet.
 25 Citatio per nuntium, apparitorem,
 aut executorem fit.
 26 Nuntius aliquem citare non potest
 absque iudicis mandato.
 27 Citatio quæ extra locum ubi sit iu-
 dex est facienda, sicut intra eius ter-
 ritorij, mandatum in scriptis exigat.
 28 Nuntius debet de iudicis mandato
 reum etiam in criminalibus citare,
 quod de iure communi, & Castelle
 procedit.
 29 Si nuntius nullo iudicis præcedente
 præcepto aliquem capiat qui deli-
 ctum confiteatur, nullus erit eius co-
 sessio.
 30 Nuntius in quatuor casibus absque
 iudicis mandato poterit aliquem
 capere realiter.
 31 Nuntio afferenti se aliquem citasse
 credendum est.
 32 Nuntio dicenti sibi iniuriam illa-
 tam, nulla fides adhibenda, nisi re-
 sibus probet.
 33 Nuntio ubi credatur aliquem citasse,
 requiruntur duo testes de iure Castel-
 le, si ille sit nuntius iudicis inferioris,
 si regis unus testis sufficit.
 34 Iudicibus Curie Regis afferentibus,
 aliquem citasse datur fides, absque
 ullo teste.
 35 Citatio etiam fit per rebellionem in-
 citantem libellum de mandato iu-
 dicis.
 36 Libelli oblatio cum citationis non
 habet, aumen eius notificatio de in-

dicis mandato cum citationis obla-
 tionem.

- 37 Citatio fit etiam per partem adversam.
 38 Citantur aliquando aliqui percu-
 bam, aut campanam.
 39 Citandi sunt omnes de quorum pre-
 iudicio principaliter, & non secundario
 tractatur.
 40 Is in quem petitio dirigitur præci-
 pue citandus est.
 41 Citatio debet emanare a iudice iu-
 risdictionem habente.
 42 Citatus a iudice incompetenti coram eo
 comparere debet, suum privilegium
 allegaturus, nisi notorie, & clare
 de incompetencia eius constet.
 43 Citatio ad partis instantiam decer-
 nenda est.
 44 Citationem ad partis instantiam de-
 cernendam esse non probatur in cap.
 r. de iudi. contra Panorm.
 45 Citatio decernenda absque partis
 petitione, quando iudex ex officio
 procedit.
 46 Citatio in actis processus descripta
 parte petente, & ex iudicis præcep-
 to decreta presumitur in dubio.
 47 Intellectus ad l. 3. tit. 3. lib. 4. recop.
 & apud Lusitanos lib. 3. tit. 7. §. 1.
 48 Plura de citatione remissive.

Tertium Tempus.

De Citationem.

MANIS institutio processus
 ab ipsa citatione exordium su-
 mit, quæ nihil aliud est, quam
 iuridica vocatio ad iudicis co-
 spectum, estque fundamentum
 & principium ordinis iudicij, seu caput
 Tom. E substan-

substantialia ordinum iudiciorum, vt colligi
tur, ex §. fin. Institut. de pona temere liti-
gant, ex gloss. Rubric. ff. & C. de in ius vo-
cand. gloss. in Clement. i. verbo, Citationes,
de iudicijs, & ex l. i. tit. 7. part. 3. & ita de-
finit Alciat. in praxi. l. i. part. fol. 13. cui sub-
scribit Didac. Perez in l. i. tit. 2. lib. 3. Or-
dinam. column. mihi 813. & nemine relaxo
consentit Damhauderius in praxi, capit. 54.
numero 1. & 2. Nec intelligas inde proprie
iudicium incipere à citatione, sed potius im-
proprie, vt supra resolui in fine primæ an-
notationis. Nihilominus tamē ex superiori-
bus constat, citationem omnino necessariam
esse ad iudicia inchoanda, cum defensionem
respiciat, quæ à iure provenit naturali, vt in
lvi vim ff. de iustitia & iur. & in l. i. §. cum
arictes, ff. si quadrup. paup. fecit, dicat. quæ
nemine deneganda est, vt in l. defensionis fa-
cultas, & ibi Bart. C. de iure filii, lib. 10. &
in l. vnus, §. cogniturum, ff. de quæstionib.
& in c. cum inter, extra, de exceptione. Ideo-
que iudex non solum illam tollere, imo, pro
absente defensiones supplere debet, vt in
l. si non defendatur, ff. de potest. & Lamplio
re, C. de appellat.
7 Omnisque iure introducta est: nam Deus
omnipotens volens exemplum iudicibus se-
culi præstare, vt inquit tex. in cap. Deus om-
nipotens, 2. quæ st. i. vides fuit hæc citationes,
prius quam Adam iudicaret dicens, Adam
vbi es? vt constat Genes. cap. 3. de iure natu-
rali inuentam fuisse, cõstat ex Clem. pasto-
ralis, §. Cæterum, de re iud. ad effectum, vt
vniquisq; se defenderet, vt in l. de vnoquo
que, ff. de re iud. & l. nã ita diuus, ff. de adop.
quæ defensio de iure naturali, est in dist. l. vt
vim, de iure canonico, & civilis necessaria est
se constat, ex tex. in c. inter quatuor, de ma-
iõr. & obed. & in l. Adrianus, ff. de iure filii,
& docet Bart. in extrãvag. ad reprimendum,
verb. sine figura, & Imol. in Clem. cap. 1. de
verbor. signi. In tantum quod omnis citationis
reddi nulli omnino iudicij, etiam si coram
Pastore videretur, vt probatur in d. Clemē.
pastoralis, §. Cæterum, & in c. 1. de caus. poss.
9 & proprie quod intellige, vt per Couarr. in
praxi quæ st. c. 23. n. 6. vers. Tertio. Quo fit
quod si in aliqua cõmuniõne dicatur, vt pro-
cedatur non seruat iuris ordine, illud intel-
ligi debet de alio ordine, puta de conclusio-
ne, iuramento calumnie, libellõ oblatione, &
de alijs nō tamen de citatione, quia hæc omi-
ti nō debet, nec per Principem, nec per legē,
vt probatur in d. Clem. pastoralis, §. cæterum,
& dist. Clem. cap. 1. in dist. cap. 1. de caus.

poss. & prop. & tradit Marant. de ordine iu-
dic. 6. p. memb. 1. n. 3. Afinus in praxi, §. 1. c.
1. n. 28. & Bant. de nullit. process. in Rubric.
de null. ex defectu citationis, n. 8. nisi in ali-
quibus casibus, quos notat Couarr. in praxi.
10 quæ st. c. 23. n. 6. vers. Primū. Et iuxta hæc re-
solutione intelliges, ex in l. i. tit. 7. lib. 4. re
cop. vt dū disponit, processum valere nō ser-
uato iuris ordine, sed tantū consilio de verita-
te procedat, & intelligatur de alio ordine,
nō vero de citatione, cum tolli nequeat, nec
per Principem, nec per legem.
11 Aduerte tamē, quod licet hæc citatio def-
cēdat à iure diuino, & naturali, omniq; iure
sit approbata, tamen modus, & forma citadi
introducā sunt à iure positiuo, ac ideo mor-
dus poterit variari, & alterari per Principem
vel legem, vt notat Bald. in l. 1. n. 2. C. quomo-
do, & quando iudex, Felin. in c. dilecti, colu-
5. de except. & Alex. cõf. 225. col. 2. to. 6.
12 Hinc est, quod prima citatio, per quā po-
test quis se defendere, dicitur de iure natu-
rali, & quod à Principe non potest tolli, reli-
quæ tamen citationes, quæ inducuntur sunt ad
præparationem sententiæ, de iure positiuo
dicuntur institui, & à Principe tolli pos-
sunt, secundum Bald. in cap. cum sit Romæ
na, column. fin. de appellat. Decium in l. mili-
tis, num. 12. ff. de testamento milit. & Manth.
de Afflict. in decis. Neapoli. 283. & Codaer.
13 vbi supra, versic. Primum. Hinc fit, quod in
multis casibus absque citatione proceditur,
quia defensio reo non competit, quos con-
gerit Marianus Socinus in Rubri. de dilato-
ribus, artic. 7. principali, & Antonius Micel-
lus in concordant. glo. Iuris civilis, & canon.
concordantia. 52. 126. in l. nec quicquam, §.
vbi decretum, ff. de officio proconsulis, Hi-
polytin singul. 175. Marant. vbi supra, à nu-
mer. 5. & Bantius de nullit. ex defectu cita-
tionis, num. 21. & Couarr. in praxi, quæ st. c.
23. num. 6. vers. secundum.
14 Est aduertendum, citationem duplicem
esse nempe realem, & verbalem realis est, quæ
fit per detentionem, seu captiõnem perso-
næ, de qua loquitur text. in l. neminem, C.
de exhibend. reis, & in c. si clericus, defen-
tent. ex communi. in 6. tradit Bart. per tex. ibi
in l. plerique, ff. de in ius vocand. Ioan. An-
d. in cap. Romana, §. contrahentes, de foro
competent. lib. 6. (* Et Realis dicitur for-
15 tior, & potentior verbalis, vt docet Alexand.
in addit. ad Bart. in l. sepulchri, num. 3. ff. de
sepulchro viol. Bosius in praxi, capit. mio-
tit. de foro compet. nu. 97. & Gregor. Lup.
in l. 12. titu. 7. par. 3. verb. Emplacado in fin.
& Fo-

- 16 & Folerius in pract. criminal. versic. audiantur excusatores, nu. 76.) Verbalis autem citatio est, quæ tantum verbis fit: & has duas species citationis colliges, ex tex. in l. consentaneum, & ibi glo. verbo, Cogendum, C. quomodo, & quando iud. tradit Socio in
- 17 Tract. de citatione, art. 3. Rursus citatio verbalis est duplex, una iuris, & altera hominis, citatio iuris dicitur illa, quæ a lege fit, de qua in c. 1. & c. cupientes, de electione in 6. & in c. quomodo, de offic. ordin. in 6. & in l. fin. C. de dolo, & differentiam inter utramque, refert Didac. Perez in l. 1. tit. 2. libr. 3. Ordinaz. versic. Dissert. tamen. Præterea citatio verbalis hominis sub diuiditur in plures species. **Prima** est, quæ fit per edictum, de qua agit tex. in cap. gratum, de offic. delegat. c. fin. de dolo, & contum. & tradit Bart. in Extrauag. ad reprimendum, verb. per edictum, & l. 3. tit. 10. lib. 4. recopilat. (* Tradit Maranta de ordin. iudic. c. par. mebr. 1. de citatione, à nu. 82. & Rebus in 3. tom. constit. in præfatione. Tract. de citatione, à nu. 93.) **Secunda** est, quæ fit, per liceras, seu epistolam, de qua agit tex. in l. sed interpolatur, § si arbitet, ff. de recep. tit. arbit. & in c. quoniam cootra, de proba. & Bart. in d. Extrauag. ad reprimendum, verb.
- 22 Per liceras, & in l. 3. tit. 3. lib. 4. Recop. regula tamen citatio in scriptis fit, vt pro regu. la constituit Duenas in regul. 93. **Tercia** est, quæ fit per vocem præconis, vt in auth. qui semel, C. quomodo, & quando iud. & in l. si. C. de feriis, & in l. 7. tit. 6. lib. 2. recop. & in l. 3. tit. 10. lib. 4. recop. (* Maranta de ordin. in dic. 6. part. 1. membro iudicij, de citatione, à nu. 97. cum non nullis sequentibus, & Rebus, vbi sup. à nu. 72.) **Quarta** est, quæ fit proprio ore iudicis, de qua agit tex. in l. 2. C. quomodo, & quando iudi. & ista habet vim peremptorij, vt notat Matheslanus in sing. 131. Corsetus in singulari citatio 1. Barbat. in clem. 1. de except. col. 12. & Isf in l. si procurator. notab. 1. ff. de verbor. obligat. **Quinta**, quæ fit per nuntij apparitorē, seu executorē, vt in cap. prudentiam, 1. resp. de offi. deleg. & cap. cum parati, de appellat. & in l. magis, versu illud, ff. de rebus eorum, & tradit Bart. in dict. Extrauag. ad reprim. verb. Per nuntium. Iste tamen nuntius destinatus ad citandum non poterit citare abque commissuone, & mandato iudicis, vt probatur in l. cum clericis, & ibi Bald. C. de Episcop. & cleric. & in l. sed si has, § prator ait, de in ius vocand. firmat Bart. vbi supra, verbo, Per nuntium, & probatur in l. 1. titu. 7. part. 3. l. 2. tit. 29. part. 7. & in l. 3. titu. 3. lib. 4. recopilat. **Quinta** Tom. j.
- 27 nimo si citatio fieri debeat extra locum iudicis, tamen intra eius territorium, necessarium erit mādātū iudicis inscriptum redactū, vt probat text. in dict. l. 3. libr. 4. recopilat. & apud Lusitanos, lib. 3. Ordin. tit. 1. § 1. vbi dicitur, quod si citatio fieri debeat intra ciuitatem, quod nuntius poterit citare absque licentia iudicis, & eius mandato. Et quod de mandato iudicis officij debeat citare de iure cōmuni, & de iure huius Regni Castellæ, in causis criminalibus etiā pro cedit, vt probat text. d. l. neminem, C. de exhiben. reis, & in l. 6. titu. 4. lib. 3. recopilat. & l. 7. titu. 2. 3. lib. 4. recopilat. alio
- 29 quin si abque mādātō iudicis nuntius personaliter caperet aliquem, & confiteretur delictum, talis confessio esset nulla, nec ex ea delinquens posset puniri, ita cum Anchor. & cōmuni firmat Alex. in l. qui in alien. §. Celsus, colum. fin. ff. de adquirend. hered. In quatuor tamen casibus, absque mandato iudicis nuntius poterit realiter capere, quorū meminit text. in l. 2. titu. 29. part. 7. tradit Didac. Perez in l. 1. titu. 2. libr. 3. Ordinam. colum. mihi 819.
- 30 Aduerte etiam, quod nuntio asserenti se aliquem citasse plena fides adhibenda erit, secundum glo. in c. cum parati, verb. nuntius, de appell. & plures alios, quos refert & sequitur Decius ibi, n. 10. asserens hanc esse magis communem, & Menochius lib. 2. de arbit. centuria 2. casu 112. nu. 1. & tenet cōmuniter omnes, teste Niconitio in repet. c. quoniam contra fal. de probat. versu Citationes, aume. 99. At tamen glo. in dict. cap. quoniam, verbo, Citationes, & glo. in cap. quod sicut, verbo, Vocato, de electio. & plures alij relati à Tiraquello de retract. §. 3. gloss. 9. nu. 3. firmant soli nuntio asserenti se aliquem citasse, fide non esse adhibendam, sed debere secum duos testes adhibere, corā quibus citationem faciat, quorum opinio iure nostro regio cōprobatur, ex inrbus infra referendis. Ceterum Hoffen. Panor. & plures alij in d. c. cū parati, & Menoch. vbi supra, num. 8. dicunt hoc relinquendum esse arbitrio iudicis, qui qualitatem personarum, & negotij considerans, & nil contra nuntium vrgere præiudens, probabis eius fidem, & si aliquam causam iustam videri ob quam à fide nuntij recedere debeat, vtique recedit. Non tamen erit credendum nuntio asserenti, sibi fuisse iniuriam illatam à citato, nisi testibus probetur, secundum gloss. in capitulo veneratoribus, verb. Iudicio, de sententia excommunicationis, in 6. tradit Segura in l. 6. ex legati causa, num. 58. ff. de verborum, & resolut
- 32 E 2 Menoch.

- 33 Menochius ubi supra sume. 1. At vero de
iure huius Regni ab hoc, ut fides adhibetur
nuntio afferenti, se aliquem citasse, requirunt
duo testes, si nuntius fuerit iudicium in
feriorum, si vero fuerit nuntius Regis, unus
testis sufficit. Iudici regis curie assenti,
se aliquem citasse, creditur absque aliquo tes-
te, ita disponit l. i. tit. 7. part. 3. & firmat
Montalvus in l. 6. tit. 3. lib. 2. Fori, verbo.
Su omē, & Rebus. de citatione, articulo pri-
mo, gloss. 4. numer. 14. & Didacus Perez in
l. 1. titulo 9. libro 2. Ordinarum, column. mili-
120. & in l. 1. tit. 2. lib. 3. Ordinarum, gloss.
1. quæst. 23.
- 35 Sexta citatio est, quæ fit per tabellionem
cum intimatione libelli de mandato iudicis,
argum. tex. in cap. circumcisiones, 23. quæst.
5. ibi. Sed illorum notitia, & probatur in l.
3. titulo 3. libro 4. recopilatio. tradit Dam-
hau derms in praxi, cap. 54. nume. 6. Nam li-
cet libelli oblatio vim citationis non habeat,
ut firmat gloss. in l. 1. ff. de ius vocand.
per text. in l. Libertus, ff. eodem tit. tamen
libelli notificatio per tabellionem de man-
dato iudicis, vim citationis habet, nam si per
nuntium fieri potest, à fortiori per tabellio-
nem.
- 37 Septima citatio est, quæ fit per partem ad-
uersam, de qua agitur. l. ff. de feris fugitiu.
& l. eum qui, §. si epistola, ff. de furt. & no-
tat Iafon in §. quædæm, num. 32. Inhibet
de actio. & Montalvus in l. 6. tit. 3. lib. 2. Fori,
verbo. Su omē.
- 38 Octava citatio est, quæ fit per tubam vel
campanam, de qua agit gloss. in Clement.
gravis, verbo. Voce præconia, de sentent. ex-
commun. tradit Socin. in tractat. de citatione,
articulo 3. & Montalvus ubi supra. Et ita in
Ecclesia Cathedrali Salamantina tempore in-
terdicti canonici per tubam ad horas Cano-
nicas citantur: & nos in hac vniuersitate Sal-
mantina per campanam citamur, ut in Capel-
la Beate Barbaræ congregemur ad examen
priuatum subeundum per aliquem licen-
tiandum.
- 39 Aduerte insuper, quod omnes sunt citan-
di, de quorum iudicio principaliter non
secundario agitur, ut probat tex. in l. nam ita
Diuis, ff. de adoptionibus, l. 1. §. denunciar-
ri, ff. de venire in spicem, no, quem tex. ad hoc
allegat Bald. in l. iubemus, colum. 2. C. ad
Trebellian. & in Rubric. in fin. C. de success.
redit. ad idem est tex. in l. de vnoquoque, ff.
de re iud. Et præcipue est citandus is contra
quem petitio dirigitur, ut probatur in cap.
final. de maiorit. & obediens. & tradit Bald.

- in lab eo, in final. C. quomodo, & quando
iud. Felin. in cap. fin. de maiorit. & obed. col.
2. Alexan. conf. 86. tom. 2. Decius 445. lib. 4.
col. 8. Maranus Sorin. in Tractat. de citatio-
ne, art. 5. quæst. 1. & Miles in repetitorio, ver-
bo, citari oportet.
- 41 Rursus aduerte, quod citatio decreti de-
bet à iudice competentis iurisdictioni sube-
re, iuxta text. in Clementia. ut lite pendet.
iuncta gloss. ibi verbo. Competenti, quam te-
stantur communiter receptam Perusinus, n.
27. Decius nu. 6. in c. si duobus, extra, de ap-
pel. & DD. communiter in l. si quis ex alie-
na, ff. de iud. & est communis opinio secundum
Iafon l. more, nume. 6. ff. de iurisdic. omniū
iud. Nihilominus tamen si quis citetur à iudi-
ce incompetenti tenebitur comparere ad
allegandum suum priuilegium, secundum gl.
in d. c. si duobus, verbo. Tenebit, per text. in
d. l. si quis, & in l. ex quacunque, ibi Iaf. nu.
37. ff. si quis vocatus in ius non ierit, & in l.
2. tit. 7. par. 3. Quod intellige verum, quando
de iurisdictione iudicis dubitatur: ceterum
si notorium esse iudicē incompetenter ad
citatus non tenebitur comparere etiam ad al-
legandum priuilegium, secundum glo. c. si E-
piscopus, verbo. Conuocari, 3. quæst. 4. glo. c.
conuenior, verbo. Congruetur, 2. quæst. 8.
& glo. fin. c. veniens, de accusat. & ibi remif-
sit. tradit Socinus num. 286.
- 43 Præterea aduerte, quod ut citatio firma sit
decretum debet per iudicē ad instantiam par-
tis, ut probat tex. in c. proposuisti, ibi, ad peti-
tionem cuiusdam aduersarij, de foro compe-
& in l. propterandū, §. & si quidam, C. de iud.
ibi, requirere aduersario, & ita firmat Panor.
c. 1. de iud. & Socin. in tract. de citatione, art.
6. nu. 1. & plures alij, quos refert & sequitur
Duenas in reg. 96. Hæc opinio licet vera sit,
non tamē probatur in d. c. de iud. quidquid,
ibi dicat Panor. quia ibi tantū series facti po-
nitur, ut venē aduertit Decius ibi n. 7. intelli-
ge tamen prædictā opinionem verā esse, nisi
iudex procederet ex officio, ut notat Panor.
in d. c. proposuisti. Notat. 2. Alex. l. 4. §. Iu-
linanus, ff. de iud. & Ripa in cap. 1. num. 2. ex-
tra, de iudic. At verò quoties citatio in actus
processus descripta inueniatur, ex mani-
dato iudicis, parte petente in debito præ-
sumeretur decretum, ita tenent Doctores com-
muniter, teste Barbatia, numer. 13. & Ripa,
num. 10. in dict. cap. 1. de iud. & Curtio, nu-
mer. 7. in l. ad peremptorium, ff. de iud. quā-
uis Augustinus Beronius in dict. cap. 1. n. 49.
in causæ dicat oppositam sententiam recep-
torem esse.

47 Ex quibus intelliges. tex. in l. 3. titulo. 3. lib. 4. recopil. & tex. apud Lusitanos, lib. 3. Ordinam. titulo 1. §. 1. vt dicitur ibi dicitur. Nuntium nō posse aliquem citare extra ciuitatem in loco territorij sine iussu iudicis, alioquin puniri posse pōna, de qua ibi, & citatio nem nullam ipso iure esse, intelligatur, illud verum esse nisi in actis processu reperiatur citatio descripta, quo casu præsuntur demā dato iudicis facta fuisse, nisi contrarium probaretur, &c.

48 Et hæc sufficiunt de citatione, à nobis dicta pro instructione, plura aliam materiā citationis tangētia require apud Socinum in illo Tracta. de citatione, & Sebastianum Banc. in Tracta. de nullis. processu. Rubric. de nullita. ex defectu citationis, & in tit. 7. part. 3. & ibi Greg. Lup. & in tit. 3. lib. 4. recopilatio. & apud Lusitanos, lib. 3. Ordin. tit. 1. & tradit Didac. Perez in l. 2. tit. 2. lib. 3. Ordin.

Postquam reus citatus fuerit, & comparere noluerit, vel iam quod comparuit à iudicio recessit, sine iudicis licentia, tunc actoris tria remedia de iure prodita sunt in quibus erit procedēdū modo & forma à nobis assignata infra in 2. part. huius primū omi. Si vero comparuerit reus legitime, nec recesserit, tunc si actor non compareat, puniendus erit, iuxta tex. in l. 5. tit. 3. lib. 4. recopil. Ceterum si cōpareat actor in iudicio, offeret suū libellum petitionis, ideo de quarto tempore oblationu libelli erit dicendum.

Ex quarto Tempore.

SUMMARIA.

- 1 Libelli definitio scribitur.
- 2 Libellus de iure cōmuni in scriptis offerendus est.
- 3 Libellus in scriptis offerri debeat nec ne iudicis arbitrio relinquatur de iure huius regni, dum tamen aliquis petitio à pud acta interueniat super qua iudex sententiam fundare valeat.
- 4 Libellus in scriptis offerendus apud regia tribunalia, & audicoria.
- 5 Libellum concipiat aduocatus iux-

ta stylum regionis, ubi causa agi-
canda sit.

- 6 Libellus qualis debet esse.
- 7 Libellus cōpendiose & multiloquio contempto componendus est.
- 8 Libellus breuiter, & in summa quid continere debeat traditur.
- 9 Libellus nomen actoris seu accusatoris contineat.
- 10 Libellus nomen actoris, aut accusatoris debet continere, si ipse met compareat, si vero eius procurator tunc eius nomen apponendum in libello erit.
- 11 Si cōstituto procuratore, constituens personaliter vult comparere ad alium quid petendum, debet in libello adijcere. No reuocādo mis procuratores, alias suos procuratores reuocare visus erit.
- 12 Clausula libello solita apponi, Cōmo mejor aya lugar de derecho, quos effectus operetur.
- 13 Clausula, y me querello y pongo de manda, quam utilitate assit de iure cōmuni, que nullā assit de iure regio.
- 14 Libellus absque conclusione sustinetur de iure regio.
- 15 Libellus etiam rei nōmē contineat.
- 16 Libellus tempore citā continere debet.
- 17 Libellus consistat ex facti narratione, causa facti, & conclusione.
- 18 Narratio facti in libello qualis esse debeat.
- 19 Petitio, & narratio obscura de iure regio non admittitur, quam etiam ex officio iudicis repellere fas est.
- 20 Petitio generalis de iure regio in

Tom. 1. E 3 qui-

- quibusdam casibus admittitur.
- 21 Petitio generalis libello concepta nō repellatur de iure communiparte non opponente.
- 22 Libellus continere debet causam, & ius sufficiens, ex quibus conclusio sequatur, nomen tamē actionis proponere opus non est.
- 23 In actionibus tam realibus quam personalibus duplicem causam repetiri cōstat, propinquam & remotam.
- 24 Causa propinqua in realibus est dominium, aut ius reale, remota autem est causa, ex qua id sit causatum.
- 25 Causa propinqua in personalibus actionibus ipsa obligatio est, remota vero, contractus ex quo ea oritur habuit.
- 26 In libello, in quo actio personalis agitur, causa remota actionis exprimenda est, si vero reali propinquam causam exprimere faceret.
- 27 Clausula, I puesto que por mi ha sido requerido, &c. operatur, quod per eam cōstet interpellationem extraiudicalem præcessisse: reus reus in expensis condemnatur.
- 28 Clausula, Por que pido a V. m. que auida mi relación por ver si da dera en quanto, &c. Quia operatur in libello posita.
- 29 Plura libello petens optima astringitur probare.
- 30 Per etiam clausulam, Por su sequencia definitiva, oportet ratam, que in tal caso, &c. Inducitur libelli conclusio, que nunquam omittenda est.
- 31 Si in libello narratio facti & cōclusio interueniat, cōclusioni standum erit, nisi opponatur clausula. Petitio iustitiam: quia tunc narratis etiā erit standum.
- 32 Plures casus in quibus conclusione opus non est in libello, remissiuē.
- 33 Clausula, I asi condemnado, a ello le compella y apremie, &c. qualiter intelligatur.
- 34 Libellus in quo præpositur ordo illorum verborum. Le compella y apremie, y condene substat.
- 35 Clausula, sobre lo qual todo pido cumplimiento de justicia, Plures effectus habet, & nunquam committenda tam ex parte actoris quam rei.
- 36 Clausula, I el officio de V. m. imploro, operatur quod iudex possit officium suum ad utilitatem petentis cōcedere, sicut alias ad utilitatem privaram illud impartiri nequeat.
- 37 Clausula, I las costas proestō, operatur quod iudex victum in expensis condemnet, quē alias condemnare non potest parte non petente.
- 38 Iudex parte etiam non petente victum in expensis condemnare poterit, que facta fuerit post litis contestationem.
- 39 Iuramentum malicie apertum & post litis contest. semel & plures, quoties contra aliquem adest præsumptio, quod aliquis maliciose proponit, debet præstari, tam in secularibus quam in ecclesiasticis causis.
- 40 Iuramentum calunie in secularibus tribunalibus Regni Castelle. vsu receptum non est.

- 41 Iuramentum calumnie de iuri cō-
muni, ad omnia que accederet possi-
bilia constat, a prestandum est, ne-
quid in lice calumnie fiat.
- 42 Aduocati, Regni Hispaniarum in
libello actionis, & in alijs petitione-
bus iurantur iuramento malitia lo-
co iuramenti calumnie.
- 43 Si petitur à parte ipsa cum iurame-
to malitie aliquid, iuramentū quali-
ter prestandum.
- 44 Quando aliquid petitur à procurato-
re, tunc iuramentum malitie in eius
animam, & domini prestare de-
bet, etiā si alia iuramenta in animā
sui domini duntaxat presteet.
- 45 Clausula apponi solita in libello: Iu-
ro à Dios, y à esta Cruz, & c, neces-
saria non est.
- 46 Iuramentum calumnie, parte ad-
uersa non petere non est de substan-
tia iudicij, & ideo nullitatem pro-
cessus non inducit, & si omittatur
tacite.
- 47 Iuramento calumnie tacite renun-
tiari potest, non vero expresse.
- 48 In libello nomē iudicis apponendum
est, cum titulo qui sue dignitati con-
ueniat.
- 49 Nomē iudicis in libello omittitur de
consuetudine, nisi in negotijs Curie
Romane.
- 50 Libellus inscribendus cum titulo con-
uenienti iudici, coram quo porrigi-
tur.
- 51 Exprimuntur tituli quidam, & in
scriptiones, que in libellis, diuersi à
iudicibus apponi solent.
- 52 Libellus debet esse subscriptus ma-
nu aduocati.
- 53 Forma libelli in actione de constitu-
ta Hispanie concepti.
- 54 Actio de constituta pecunia compe-
tit, si debitum procedat.
- 55 Constitutor post debitum contractū
fideriussor ante, & post, interuenire
potest.
- 56 Actione de constituta obligatur,
quis, nudo pacto.
- 57 Vt actio de constituta competat pri-
mum debitum, non debet posse eli-
di, exceptione de iure pratorio in-
troducenda.
- 58 Volens intentionē suam instrumen-
tis probare, cum libello actionis ea
producere debet, & iurare ea vera
& non falsa esse, alias post, non ad-
mitteretur, nisi iuret de nouo instru-
menta reperijsse.
- 59 L. 1. tit. 2. lib. 4. recopil. quomodo in-
telligenda.
- 60 Libelli ab actore obligati reo copia
danda est, ut cedat vel cōcedat.
- 61 Reus libello ab actore oblato, intra
nouem dies de iure Regio responde-
re debet.
- 62 Reus in causis gabellarū intra tres
dies libello respondere tenetur.
- 63 Dilatio viginti dierum dabatur
reode iure communi, ut libello acto-
ris responderet.
- 64 Si reus intra terminum iuris non cō-
pareat responderi libello actoris, tunc
actor uno ex tribus remedijs cui
poterit.
- 65 Si reus compareat, & confiteatur,
quod in libello continetur iudicium
finietur.

66 Si reus conueniens compareat negus,
dipponat dilatoriam, aut fori excep-
tionem declinatoriam an pñctis co-
restationem, & an pñctis co-

Quartum Tempus.

Oblationis libelli.

LIBELLVS varijs mo-
dis definitur, vt constat ex
gloss. in cap. i. de libelli o-
blatione, Speculat. in titu-
de libellorum conceptione,
§. 1. Gofred. de libello-
rum forma, in princ. Albe-
ric. in suo dictionario, verbo, Libellus, pra-
dicto. Papi in form. libel. in 2. real. glo. 1. Al-
ceter. in sua pract. fol. 101. columna 4. Imol. &
Ancharran. in Clement. 2. p. de verborum
significat. assergentibus, libellus esse scriptura
breue cõmentem claram intentionem actoris. Et
licet libellus de iure communis in scriptis ef-
feto offerendus, vt probat tex. in authen. offe-
ratur, C. de litis contestatione, & in cap. 1. de
libell. oblatione, & ibi gloss. verbo, Necessa-
rio, & Gratius consi. 75. numeri 2. & de iure
Lusitan. idem esset dispositum, lib. 3. Ordina-
ment. tit. 19. in tantum quod erat de substan-
tia ordinis iudicij, vt notat gloss. in summa
2. quæst. 1. & gloss. in cap. de causis, de offi-
cio delegat. & gloss. in cap. 1. de libell. oblat.
& gloss. in cap. quoniam contra falsam, ver-
bo, Petitiones, de probat. In fin. §. tripli, nu-
mer. 35. Institut. de actio. Tamen de iure hu-
ius Regni relinquitur arbitrio iudicis, an li-
bellus in scriptis sit offerendus necne, vt ex-
tat decisum in l. 10. titu. 17. lib. 4. Recopil. &
explicat Auendanius in suis responsis res-
ponso 1. 3. nu. 15. Quod verum est dum mo-
do interueniat aliqua scriptio in scriptis re-
dicta apud acta processus per notarium, vel
per viam vocem petentis super qua iudex
posuit suam sententiam fundare, vt notat gl.
in dist. Clement. 2. p. verbo, Necessario. O-
rosius in l. actione, nu. 4. ff. de edendo, &
Auend. in dist. respon. 1. nu. 12. At vero in
Regijs Auditorijs, & supremis tribunalibus
libellus in scriptis est offerendus, vt probat
tex. in l. 1. titu. 4. lib. 4. recopilat. & resolu-
it Ioan. Matienso in dialogo relator. 3. parte.
43. num. 1.

5. Quando autem libellus in scriptis offeren-
dus sit, aduocatus debet illum compicere se-
cundum stylum illius regionis, vbi causa agi-
tanda erit, vt finat gloss. in Authen. offeratur,
verb. Prædictis, Speculat. in titu. de libello-
rum conceptione, §. iam nunc. Socinus in
cap. 1. colum. fin. de libell. obl. Debetque li-
bellus esse clarus, certus, & cõcludens petiti-
onem agentis, per quem demonstretur species
futuræ litis sine incertitudine, vt probat tex.
in l. 1. ff. de edendo, & in cap. fin. de libell. obla-
tione, lat. in §. omnium, num. 25. Instit. de
act. Orosius vbi sup. num. 34. & probat tex.
in l. 4. titu. 2. lib. 4. recopilat. Et debet componi
compediose sub verbis breuibus absq; mul-
tiloquio verborum, vt probatur in l. amplio-
rem, §. in refutatorijs, C. de appellat. & l. fin.
C. de precibus imperat. offerenti: Et in sum-
ma quid libellus continere debeatur, tradit Spe-
culator vbi supra, sub quibusdam verbis, quos
refert gloss. in cap. 1. de libelli oblatione,
& lat. d. §. omnium, nu. 139 & 144. Marant.
de ordin. iudic. in dist. 6. part. membr. 3. nu.
4. & versas sic se habent. Quis, quid, coram
quo, quo iure habetur. Et à quo recte com-
positus quisq; libellus habet. Quod etiam de
iure Regio probatur in l. 40. titu. 2. par. 3. vn-
de operæ pretium erit videre explicationem
vniuscuiusque clausulæ dicti libelli.
9. Primo in libello requiritur, quod appona-
tur, Quis, nam nomen actoris, vel accusato-
ris, semper apponi debet, vt probat text. in l.
libellorum, in princip. ff. de accusat. cap. per
scripta, §. libellorum, 2. quæst. 8. c. forus, de
verbor. signific. in l. 4. titu. 2. part. 3. Et in illo
Regno formatur hoc modo, quod si actor
personaliter in iudicio cõpareat, nomen eius
erit apponendum, vt puta, Fulano vezino de
tal lugar, &c. si vero per procuratorem com-
pareat, tunc nomen procuratoris erit appo-
nendum, forma sequenti, Fulano in nobre,
y como procurador de fulano, de cuyo po-
der hago presentaciõ, &c. Et quia sepius
cõtingit, quod postquam aliquis cõstituit pro-
curatorem ad aliquam causam, ipsemet vult
cõparere personaliter in iudicio ad aliquid
petendum in illa causa, vel alia tunc post no-
men eius in libello appositum, erit adicienda
sequens clausula, Fulano vezino de tal lugar
(no reuocado mis procuradores) parezco
ante V. m. alioquin si prædicta clausula non
adijceretur, per illam comparationem visus
esset, suum procuratorem reuocasse, vt pro-
bat tex. in c. si quem, de procurat. lib. 6. & no-
tat gloss. & Doctores in capit. non iniussit,
extra, de procurat. Barto. & omnes in l.

notari.

- putati, nūm. 1. ff. de procurator. Cepola in cautela. 1. 19. Post nomen actoris solet adijci alia clausula, scilicet, Como mejor aya lugar de derecho, quæ licet nō sit necessaria, est tamen vtilis, & habet hunc effectū, quod si duo remedia proposita sint in libello, vnum aptum, & aliud ineptum, vel aduocatus sit dubius de remedio competenti, virtute dictæ clausulæ sustinetur libellus eo modoquo melius de iure valere possit, vt notat Imol. in l. cum pater, §. filius matrem, ff. delegat. 2. & in l. nemo potest in princ. ff. delegat. 1. Panor. & Belam. in c. exhibita de iudi. Ex prædictis clausulis plures effectus congerit Decius in cap. cum super, nu. 12. de offic. deleg. 1. in §. omnium, num. 149. nu. 151. Institui de act. Marant de ordin. iud. 6. part. membr. 3. nu. 10. Hippolyt. in singul. 36. Post prædictas clausulas solet apponi alia, scilicet, Y me querebo, y pongo demanda, quæ clausula licet vtilis esset attentō iure communi, cum per eam suppleretur defectus conclusiōnis, vt notat Bald. in l. edita, nume. 6. C. de edend. & gloss. 1. cap. quia præfatus, quæ sit. 4. & l. in l. 1. nu. 1. ff. de edend. iure tamen Regio non est necessaria, quia absque conclusiōne libellus subsistit, dummodo aliqualis petitio in scriptis redacta interueniat, ex qua colligi possit, quid actor petere velit, quamuis inepte sit composita, vt probat text. in l. 1. tit. 17. lib. 4. recopil. Et idem dispositum est apud Lusitanos, lib. 3. Ordin. ut. 49. in princ. & notat Auend. in l. respon. nu. 18. & Matienço in dialog. relat. 3. part. c. 43. numer. 2.
- Secundo in libello requiritur, quod apponatur. A quo, quia nomen rei apponi debet, vt in dict. l. libellorum, in princ. & in dict. cap. forus, & tradit Speculator in tit. de libelli conceptione. §. quid libellus, & concipitur hæc modo, Y pongo demanda contra fulanum, &c.
- Tertio, in libello requiritur quod apponatur. Quid quia id, quod petitur apponi debet, narratio factum per hanc clausulam. Y cōtādo el caso de mi demanda, digo que así es, vt probat text. in l. si rem, & in l. officiu, ff. de rei vend. & ibi notat Bart. & Porca. in §. curare. Institui. de actio. nam libellus ex tribus cōstat nempe ex facti narratione, causa facti, & conclusiōne, secundum Bart. in l. si prius, num. 3. ff. de noui operis nunt. l. in §. omnium, nu. 115. Institui. de act. Quæ facti narratio debet esse breuis, clara, certa, & specifica per quam res petita suis limitibus, & qualitatibus exprimitur, & animus petentis constet, vt reus facilius delibere, an cedere vel

contendere debeat, ita probat text. in c. 2. de libelli oblat. & expressius in l. quæ sit. 4. lib. 2. recop. Petitionem enim, & narrationem generalis, & obscuram non admittitur de iure Regio, imo & si nō opponatur 3. parte, iudex ex officio repellere poterit petitionem generalem, & obscuram, vt probat text. in dict. l. 4. tit. 2. lib. 4. recopil. iuncta l. 17. tit. 17. lib. 4. recopil. & in specie notat Auend. respond. 1. nu. 19. & Matienço in dialog. relat. 3. part. cap. 43. nu. 2. & 4. nisi in quibusdam casibus exceptis in d. l. 4. vbi narratio generalis admittitur, quamuis de iure communi libellus generalis non repellatur, nisi parte opponente, vt notat Alexand. consil. 32. lib. 4. num. 7. & 8. & Matienço de ordin. iud. 6. part. membr. 3. numer. 26. Auend. in d. l. respon. c. num. 19. & Matienço vbi supra, num. 9.

- Quarto, in libello requiritur quod apponatur. Quo nam apponi debet, quod iure, causa, vel actione petatur, nō tamen necessarium erit nomen actionis proponere, sed sufficit causa sufficientem ponere, ex qua, conclusio sequatur, secundum Bart. in l. edita, C. de eden. Pañormit. & Felis. cap. dilecti, de iudic. & communiter omnes, ex l. in §. omnium, nu. 16. Institui. de act. & de iure regio probatur in l. 40. tit. 2. par. 3. & latius resoluimus, infra in 3. tom. in initio, nu. 7. circa quod est aduertendum quod in actionibus nam realibus, quam personalibus duplex causa reperitur, propinqua scilicet, & remota, propinqua vero in rebus est dominium, seu ius reale, remota autem est causa illa, ex qua illud dominium fuit causatum. Caterum in actionibus personalibus causa propinqua est ipsa obligatio, remota vero cōtractus, ex quo oritur ipsa obligatio, ita docet Bar. in l. & an eadem, §. ad iudic. nu. 19. ff. de excep. rei iud. Oroscius nu. 18. & reliqui moderni in l. ff. de excep. rei iud.
- His sic constitutis, resoluendum erit, quod in actione personali est exprimenda causa remota, & non sufficit propinquam exprimere, verbi gratia, si mihi debes decem ratione mutui, non sufficit dicere, peto decem, quia mihi ad illa es obligatus, sed requiritur dicere, quia illa mihi debes ratione mutui, vero in actione reali sufficit causam propinquam exprimere, nec necessum est remota exprimere, vt puta, peto domum, quia ab me pertinet, ratione domini, vel quasi nec opus est dicere, quia dominiū ad me spectat ratione legati, vel alicuius contractus, ita firmat gloss. in l. 1. in princip. ff. de edend. recepta communiter ibi per DD. & gloss. in cap. 2. de libelli oblatione, & hanc testantur communiter

Tom.]

E s

nem

nein optionem Panor. mit. num. 14. & Decius num. 9. in c. dilecti, de iudic. &c.
 27 Post prædictam clausulam apponi solet
 clausula sequens. Y pnesto q por mi ha sido
 queriendo no lo ha querido, ni quere hazer
 sin cõceda de juyzio, vt per eam constet de
 interpellatione extrajudiciali, & reus veniat
 in expensis ordinandis, vt resoluisti supra
 2. Tempore, num. 2.
 Statim subsequitur alia clausula, scilicet.
 28 Porq pido a V.m. q auida mi relacio por ver
 dadera, en quito baste para el vçimiento de
 sta causa, &c. quæ operatur huc effectũ, q li
 cet plura in libello cumulã ea omnia adstrin
 gatur probare, vt docet Archid. in c. 2. de tes
 tib. in 6. tamen per prædictam clausulã solu
 modo adstringitur probare id, quod ad vi
 ctoria illius causæ sufficiat; quæ clausula sue
 cessit in hõrũ clausulã antiquæ, scilicet. No
 me obligado a prouar mas de lo necesario,
 de qua agit Panor. in c. ex part. 1. nu. 8. de
 rescript. & in c. examinata, de iudi. & Gome
 zius in §. omnium, col. 7. in litu. de est. &
 Angel. in Tract. de malef. verb. In porticum
 Ecclesie. Post modum subsequitur alia clau
 30 sula nempe. Por fu sentẽcia definitiva, õ por
 otra q en tal caso lugar aya, cõdene al dicho
 fulano, a que me de y pague, &c. Per quã in
 ducitur conclusio libelli, & nunquam omitti
 debet, quia vis libellorũ in ea consistit: nã nõ
 attenditur quid naretur, sed quid cõcluda
 tur, secundũ glo. 1. in cap. h. ex quippe. 3. q. 6.
 Inno. cap. super hiteris, de rescript. & Iaf. in
 l. 1. in princ. ff. de edendo, & in §. omnium,
 n. 35. Et licet de iure Regio cõclusio nõ sit
 necessaria, vt diximus supra n. 14. aliquis ta
 mē potius in actis redacta requiritur ex qua
 colligi possit, quid actor intēdat, vt ibi resolu
 31 uimus. Sitamen in libello narratio facti con
 traria vel diuersa a cõclusionē interuenerit,
 standum erit cõclusioni, non verò rationi,
 secundum Deci. conf. 28. col. 2. nu. 3. vol. 1.
 post Anto de Butr. & Panor. in c. ex part. B.
 de foro compet. per tex. ibi, nisi apponatur
 clausula, Peto iustitiam, quia tunc etiam nar
 ratũ stādum erit, ita cum Corneo, & alijs re
 soluit Auēd. in d. 1. respon. n. 18. Sunt tamē
 32 de iure cõmuni plures casus, in quibus cõ
 conclusio non est necessaria, quos congerit Iaf.
 in d. l. 1. n. 17. ff. de edend.
 Subsequitur alia clausula, scilicet. Y asicõ
 33 denado a ello, le cõpela y apremie por todo
 remedio, y rigor de derecho, de qua agit Bal.
 in l. vinũ, ff. si cert. pet. & Iaf. in d. §. omnũ, a
 n. 189. & est clausula executiua, & licet ordo
 34 preposteretur, dicēdo: Pido le cõpela, y apre

mie, y cõdene, tamen libellus sublineabitur,
 secundum Bart. in l. 1. c. de executione rei
 indicat. & l. si cum nulla, ff. de re iud. & Iaf. d.
 §. omnium, n. 144. & facit tex. in cap. 1. de
 offic. ord. vbi DD. cõmuniter, idem resoluũt.
 35 Alia clausula sequitur, scilicet. Sobre lo qual
 todo pido cumplimiento de justicia, &c. quæ
 clausula salutatis appellatur, & nunquã omi
 tēda erit, tã ex parte actoris, quã ex parte rei,
 nã plures effectus operatur, multiq; defectus
 per eã supplētur, vt videre est per Ant. Butr.
 in c. 2. de libel. obl. Panor. & omnes in c. cū
 dilectus, de ord. cog. Panor. Deci. Felin. in c.
 1. de offi. deleg. & Iaf. in d. §. omnũ, a n. 147.
 Et aliũ effectũ huius clausulæ ponit Didac.
 Perez in l. si tit. 4. lib. 3. Ord. in gl. pen. in. fi.
 Quæ tamē tu improba ex ijs, quæ notati in
 fra in 7. tēpore, in fine libelli replicationis a
 36 ctoris. Sequitur alia clausula, scilicet. Y el ofi
 cio de V.m. imploto, &c. quia iudex officiũ
 suum ad vilitatem priuatã impartiri nequit,
 vt l. 4. §. hoc autē iudicium, ff. de caus. in fest.
 vbi Bart. & omnes, Innoc. & Panor. cap. ad
 nostram, 2. de iure iuran. tamen per prædi
 ctam clausulam iudex poterit officium suũ
 ad vilitatem priuatam impartiri in omnibus
 sibi necessarijs.
 37 Alia clausula, sequitur, scilicet. Y las costas
 protesto: nam licet victus cõdēandus sit vi
 ctori in expēsis, vt in l. propter dũ, §. siue au
 tē alterutra, C. de iud. & in c. calumnia extra,
 de porsu. cap. olim. 2. de priuile. cap. finē liti
 bus, de dolo, & contu. & in l. 3. tit. 3. & l. 7. tit.
 21. par. 3. nõ tamen iudex tenetur hãc cõde
 nationē expensarũ facere, nisi a parte petite
 fuerint, secundum glo. in c. fin. de rescriptis
 ceptã cõmuniter a Panor. Imol. & Belame.
 ibi Bart. Alex. & Iaf. d. l. propter dũ, §. si
 ue autē, & Couar. in pract. quæst. c. 27. nu. 5.
 vbi per totũ caput agit de his expēsis, & ca
 rã cõdemnatione. Et si omilla fuerit expēsa
 rũ cõdenatio, poterit appellare victor iuxta
 glo. in c. significauerũ, de exceptionibus, &
 ibi notat Panor. a n. 7. Felin. a nu. 1. & Re
 buff. in 3. tom. consti. Tract. de expens. art.
 3. glo. ult. nu. 15. & in Tract. de appella. arti.
 9. glo. vnic. n. 29. (* Si tamē victus appel
 let in causa principali, victor ex eo quod vi
 ctus non fuit condemnatus sibi in expensis
 non poterit appellare, ita vt iudex ab eo im
 petratas de causa appellationis cognoscat.
 Nam imo iudex impetratus a victo appellã
 te, erit iudex competens in causa, iuxta tex. in
 l. final. C. quando prouocare non est neces.
 Speculator, titulo de appellatio. §. in qui
 bus, vers. penult. & Rebuffus in dict. Tract.
 de

*hinc in
lib. de iur.
Covar. hic in
lib.*

38. de expensis, art. 3. glo. v. n. c. num. 15.) Ideoque in libello prædicta clausula ponitur: iudex tamen, si voluerit, bene poterit condemnare victam victori in expensis factis post litis contestationem, quamvis à parte non fuerint petite, secundum glossam in dict. cap. finem libus, Bart. & alios in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damn. infect. & Couar. ubi supra. (* Si tum victus iussit causam litigandi habuerit, non erit condemnandus in expensis, ut resoluit Menoch. lib. 2. de arbitrar. Centu. 2. ca. su. 177. à num. 1. quo in loco cummulat iustas causas litigandi.)

39. Ultimo subsequitur alia clausula, scilicet. Y juro à Dios y à esta f. que esta demanda no pongo de malicia, &c. Licet hoc iuramentum malitiae præstari debeat super exceptionibus, vel quando aliquid loco exceptionis proponitur, semel & pluries, quoties præsumptio est contra aliquem, quod malitiose proponat, & ita ante, & post litem contestatam, tam in profanis, quam in ecclesiasticis causis, ut in l. Thesaurus, ff. ad exhibendum, c. cum dilecti, de electione, cap. postorialis de except. c. præsentium, de testib. in 6. & docet Specul. tit. de iuramento, §. 1. nu. 6. & Host. in summa de iur. calum. §. 1. in quibus in fin. et etiam in causis beneficiis, ut resoluit Bantius Tract. 29. de nullitate de nullit. ex defect. proces. nu. 29. & Menoch. lib. 1. de arbitrar. quest. 1. o. n. 4. resolvens hoc iuramentum calumnie de iure diuino induci esse, ut probatur Exod. cap. 2. ac ideo nec consuetudine, nec statuato effici posse, quod in causis per tractandis in iudicio committatur. Tam quia in tribunali bus secularibus huius regni iuramentum calumnie de consuetudine non obseruatur (ut refertur infra in fine septimi Temporis) quod iuramentum calumnie de iure præstandum erat post litem contestatam, in causa principali, ad omnia que accederent vel emergeret, ne quid calumnie in tota lite fieret, ut probatur in Authen. hoc sacramentum, C. de iure iuran. propter calum. c. 1. de iuramento calumnie in 6. ideo aduocati huius regni passim, vtuntur iuramento malitiae in libello principali actionis, & in quibuscunque alijs petitionibus, opposicionibus exceptionibus, accosationibus, & denuntiationibus. Vnde cum aduocatus ob prædictam rationem vtatur iuramento malitiae in locum iuramenti calumnie, si id quod petitur, vel proponitur ab ipsa parte principali proponatur, præstandum erit sub forma in ista clausula contenta: si vero proponatur à procuratore, aliter erit dicendum, nempe. Y juro à Dios y à esta f. en anima de mi

parte, y la misma licet procurator debeat præstare alia iuramenta in anima (sui domini, ut probatur tex. in cap. procurator. 38. de electione lib. 6. tamen quando iuratur decalumniis, erit iuramentum præstandum à procuratore in anima suam, & animam domini, iuxta tex. in cap. 2. §. 1. & ibi gloss. verb. Ab ipsis de iuramento calum. in 6. gloss. in Authen. principiis, verb. Migravit, C. de iure iur. propter calum. & notat Angl. in §. nunc admonendi num. 6. Instit. de pena temere litig. resolutum cum pluribus Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. gloss. 4. versic. Dubitari poterit. Et ob eandem rationem dicendum erit, hanc clausulam necessariam non esse: nam etiam iuramentum calumnie non est de substantia iudicii, nisi parte aduersa petente, ideoque tacite omitti potest, nec in dicit nullitatem processus, quamvis, expresse renuntiari non possit iuxta tex. cap. 1. §. 1. de iuramento calum. in 6. exterum parte aduersa petente de substantia iudicii est, præstandum erit, alioquin processus erit nullus, iuxta tex. dict. cap. 1. §. 1. de iuramento calum. in 6. & potest deponere Bantius. Tractat. de nullitatibus proces. sub. tit. de nullitate ex defectu processus, num. 29. Et Menoch. ubi supra. num. 4. & Alex. Straticus in sua præxi iudiciali, cap. 20. num. 94. qui à num. 94. disputans ait: tunc potest à partibus remitti, ex parte aduersæ, in l. 2. sed quia veremur, C. de iur. iur. propter calum. de iure tamen huius regni processus erit nullus quando non fuerit præstitum, si parte petentem fuerit, & si iudice huiusmodi præstitum iuxta tex. cap. 1. §. 1. tit. 1. lib. 4. & quod in finalibus verbis, & tradit Didacus. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. glo. 4. versic. dubitatur. Praxis vero hanc clausulam recipit, ut supra dictum est, non tamen inde processus erit nullus si omittatur.

40. Quinto requiritur quod in libello apponatur coram quoque oam pomen iudicis apponi debet cum titulo & conuenienti sig. dignitate, ut probatur tex. dict. libello eorum, & in l. 4. o. r. a. p. art. 3. & notat Speculator in tit. de libellorum concep. §. 4. & Alciat. in sua præxi fol. 101. col. 2. Hodie tamen consuetudine introducta est, quod nomen iudicis non apponatur nisi negotijs Curia Reuerent. secundum Gomez. in c. statutu. §. 1. in princ. de referri. in 6. quia tebellionis libello oblato in actum statim redigunt, libellum fuisse portectum, tali die coram tali iudice.

41. Aduerte præterea quod in libello, & in quacunque petitione inscribere oportet debet cum titulo congruenti dignitate iudicis, & si

sum lris, sed iudex eas referunt ad merita
causæ, & ad vltiora procedit, nisi oppo-
nens offerat se incontinenti probaturum
eas: nã tunc impeditur lris ingressus, &c.

ad Bart. in l. lile à quo, §. si de testamto, ff.
ad Trebel. & bellus in opponendis per ep-
torij ante lris cõtestatione ad impedi-
dum ingressum erit formadº modo sequenti.

6 **G** Eronymo, vezino de la ciudad de Zamora: parezco ante V. m. y digo, que no estoy obligado à responder à la demanda contra mi puesta por parte de Pedro, vezino desta ciudad, en que en efecto me pide tal cosa: cuyo tenor auido por inserto, digo que la dicha deman- da no es puesta por parte, ni contra parte, en tiempo, ni en forma; ca- rece de relacion verdadera, y que V. m. me deue dar por libre. Por- que al dicho aduerso le obsta la excepcion de transaccion sobre esta misma causa, la qual le opongo in vim dilatoriz, vel peremptoriz, co- mo mas aya lugar de derecho, para impedir el ingreso, y progreso desta causa, y para hazer cessar el orden deste juyzio, y me ofrezco luego incontinenti à prouar la dicha excepcion, no me ofre- ciendo à superflua prouança: porque pido à V. merced, que auida su- maria informacion de lo dicho, me absuelua deste juyzio, condenan- do en costas al dicho aduerso; sobre que pido justicia, y costas, y el ofi- cio de V. merced imploro: y ante todas cosas pido deuido pronuncia- miẽto sobre este artículo, y juro en forma de derecho, que esta excep- cion no pido de malicia, &c.

7 **E** T intellige, quod quando reus opponit exceptionem peremptoriam in vim di- latoriam ante litem cõtestatam, ad im- pediendum lris ingressum, & super ea recipiuntur testes, & in ea succubuit, quod po- terit post litem cõtestatam eandem appo- nere in vim peremptorie ad merita causæ, & nonos testes super ea producere, iuxta tex. in cap. veniens. 2. de testib.

8 Quando verò prædictæ tres excep- tiones lris finitæ, & reliquæ, quarum exemplo subiecit Añsinus in praxi, §. 13. cap. 6. & Marant 6. par. memb. 9. n. 11. opponuntur in vim peremptoriarum ad merita causæ, obijci debent post litem cõtestatam, vsque ad sententiã diffinitiuam, & non post, vt probatur in l. peremptorias, vbi Bald. & alij, C. sentent. rescind. non poss. & Ber- trandus cõsult. 75. nu. 4. volu. 1. Decius in Rub. C. de edendo, nu. 6. Imola, & omnes

9 in cap. exceptionem, extra, de excep. Sunt tamen aliquæ exceptiones peremptoriz, quæ post diffinitiuam opponi possunt, de quibus agit Maranta in d. membro 9. pum. 17. & nos dicemus infra in Duodeci- mo Tempore in Lusitania verò reus tene-

10

tar opponere exceptiones peremptorias post litem cõtestatam, & intra decem dies illas probare, vt in libr. 3. ordin. titu. 38. in prin. De iure huius regni debet eas oppo- nere reus post litem cõtestatam intra 20. dies, vt probat text. in l. 1. titu. 5. libr. 4. recopil. quo termino elapso reus non pote- rit eas opponere, nisi cum iuramento alle- rat, eas de nouo emergisse, vel nouiter ad suam notitiã venisse, & simul index de- terminet admittendas esse: & si reus non probauerit dictas exceptiones intra termi- num in iudice concessum ad eas proban- das, in expensis condandis erit arbitrio iudicis, vt probat d. l. 1. Quæ tamen limi- tanda erit ex traditis per Rodericum Suez- rez in l. post rem indicatam, in declaratio-

11 terminet admittendas esse: & si reus non probauerit dictas exceptiones intra termi- num in iudice concessum ad eas proban- das, in expensis condandis erit arbitrio iudicis, vt probat d. l. 1. Quæ tamen limi- tanda erit ex traditis per Rodericum Suez- rez in l. post rem indicatam, in declaratio-

12 ne l. Regni. 6. pro euidencia, nu. 40. ff. de re iud. Rursus, si reus viderit aliquod ius sibi cõpettere aduersus actorem, tenebitur in- tra dictos viginti dies proponere recon- uentionem, vel mutuat petitionem: & si exceptiones aliz, vel reconuentiones

13 fuerint eius qualitatibus, quod probari de- beant per instrumenta, debet in illis porri- gere simul cum exceptionibus, & recon-

nentionibus, si verò per testes sint proban-
de, iurare debet, se testes ad hoc habere.

- 14 Ceterum si dixerit, probandas esse per tes-
tes, & instrumenta, tenebitur producere
instrumenta intra dictos viginti dies: qui-
bus transactis, non debent per iudicem ad-
mitti, nisi reus iurauerit solemniter, instru-
menta de nouo fuisse reperta: nec antea se
15 potuisse illa producere. Hæc præcis præ-
scribitur à dict. l. i. tit. 5. lib. 4. recopil. ceterum
si obijciens exceptiones perempto-
rias fuerit minor, ciuitas, Ecclesia, collegiū
vel vniuersitas, vel alia quæcunque perso-
na, cui de iure competat restitutio in inte-
grum, transactis illis 20 diebus poterit hæc
restitutionem petere, & sibi erit conceden-
da semel cum denegatione alterius restituti-

onis concedendæ, dñmmodo illam pet-
at ante conclusionem causæ ad diffiniti-
uam. Si verò fuerit persona, cui prædicta
16 restitutio non competat, publicatis at-
testationibus non poterit obijcere aliam ex-
ceptionem in prima instantia ad hoc vt
super ea probatio admittatur, nisi per con-
fessionem partis aduersæ velit eam proba-
re, ita disponit l. 5. tit. 5. lib. 4. recopil. &
in l. 6. eiusdem tit. & libr. præscribitur
pœna contra minorem petentem restituti-
onem, ad obijciendas nouas exceptiones,
publicatis atestationibus, si eas non proba-
uerit. Et quando reus obijcit prædictas
exceptiones peremptorias respondet di-
recte ad petitionem principalem actoris,
modo & forma sequenti.

Libellus responsorius rei ad petitionem actoris, cum excep- tionibus peremptorijs, & reconuentione.

- 17 **C** Eronymo, vezino de la ciudad de Zamora, como mejor aya lu-
gar de derecho parezco ante V. m. respondiendo à vna deman-
da contra mi puesta por parte de Pedro vezino desta ciudad de Sa-
lamanca, en que en effecto me pide cien ducados, que dize le estoy
obligado à pagar, por razon de que deuiendoselos vn Iuan vezino
desta dicha ciudad, yo me le constituy por pagador de la dicha deu-
da, segun y que mas largamente en su demanda se contiene, cuyo te-
nor auido à qui por repetido, y à el me refiriendo. Digo que iusti-
cia mediante V. m. me deue absoluer y dar por libre de la dicha de-
manda, y de lo en ella contenido, condenando en costas à la parte
contraria. Lo qual assi pido, y V. m. deue hazer por lo siguiente. Lo
primero, por todo lo general que se suele dezir y alegar que he aqui
por expreso: y porque la dicha demanda no es puesta por parte, ni
contra parte, tiempo, y forma, carece de relacion verdadera en to-
do y por todo: y por tal la niego, afirmandome en la contestacion
por mi fecha. Lo otro, porque niego estar yo obligado à pagar al
dicho aduerso los dichos cien ducados, ni tal con verdad se proua-
rà. Lo otro, porque el dicho Iuan, al tiempo que el dicho aduerso
dize me constituy por su pagador, no le deuia cosa alguna, y si algo le
deuia fue mucho tiempo despues de quando dize que yo me consti-
tuy por su pagador, y assi no le cõpete à la parte contraria la acción
que menos bien ha inrentado. Lo otro, porque caso no confessado
que lo susodicho cessara, que no cessa, V. m. sabra que el dicho aduerso
auia hecho pacto y concierto con el dicho Iuan de no le pedir la di-

cha deuda, y así le obsta la excepcion pacti de non perendo, y por el conſiguiente à mi en ſu nombre, la qual opongo al dicho aduerſo in vim peremptoria. Lo otro, porque aunque no huuiera lugar lo arri ba dicho, que ſi ha, el dicho aduerſo me eſtá obligado à pagar dozien toſ ducados que le preſtè, de los quales me hizo eſcritura de obliga ciõ, y el plazo de la paga eſ paſſado, como coſta deſta eſcritura publi ca de obligaciõ, de la qual hago preſentaciõ en lo q haze, ò hazer pue de en mi fauor, y no en mas, ni aliende, con el juramento y ſolenidad neceſſario, &c. Los quales le pongo por reconuenciõ mutua peti cion, ò nueva demanda, ò com q mas aya lugar de derecho. A V.m. pi do que por ſu ſentencia que en tal caſo lugar aya, le condene à que me loſ de y pague por todo remedio y viã executiua. Por lo qual, y lo que mas en mi fauor haga, pido à V.m. ſegun y como de ſuõ pedido tengo; y en lo neceſſario el oficio de V.m. imploro, pido cumpla mi en to de juſticia, y las coſtas proceſſo, y juro à Dios y à eſta que eſtas excepciones y reconuenciõ nõ pongo de mala fe, &c.

Expoſitio huius libelli reſponſorii

- 18 **D**iximus, (Geronymo, &c.) quia in il to libello reſponſorio nomẽ actoris, & rei appoſui debet, ſicut in libello principalis actoris, diximus ſupra in quarto tempore, nam in obijciendis exceptionibus efficitur actor, iuxta tex. in l. 1. & 2. ff. de except. quod enim licet actori, licet reo, ut in l. non debet ff. de regul. iur.
- 20 **D**iximus, (Reſpondiendo à vna demãda in quẽ en eſeto dixi, &c.) Iſta clauſula cõ tinet narrationem petitionis actoris: quã narratio fieri debet ſummarie ad petitionem actoris ſe referendo per illa verba, Se gun, & que mas largamente, &c. ex narra tione enim ſimphacter ſolũ reſultat exce ptio competens reo, ſecundum Bart. in l. 1. & 6. in l. 1. ff. de except. ubi num. 7. conclu dit, exceptionem non in genere, ſed in ſpe cie propoſandam eſſe, idem firmat Felin. in c. pãſſoralis, col. 5. de except. & in c. cõ ordinem, de reſc. col. 7. verſi. Prima decla ratio, & verſic. Sexta declaratio.
- 21 **D**iximus, (Nõ e poſſibile por tunc, &c.) quia petitiõ forſan propoſita fuit ab aliquo non habente legitimam perſonam ſtandam iudicio, v. l. pãſſa, & procuratore non habente mandatum, ut in l. procurator, ff. de procur. l. 3. tit. 1. lib. 4. re copilation. vel ab alijs, de quibus diximus ſuõ.
- 22 in quinto Tempore, numer. 13. & 83. **D**iximus, (Ni contra parte, &c.) nam ſi petitiõ non fuit propoſita à parte, ſequitur, quod nec contra partem, cum ſint cor relatius, & ex vice relatius poſito vno; ne liquum cenſetur poſitum; ut loquitur glo. in Clem. 1. verbo, Eternaliter, de ſumma Trinit.
- 23 **D**iximus, (Ea tiempo, &c.) ratione preſcriptionis, quã totus eſſet reus, ut in tit. C. de preſcrip. 30. vel 40. annor. & plures tãtus preſcriptionis cõſergerit Mõ taluus in l. 7. tit. 1. lib. 2. For. in glo. 4. & vide per Conarum. in regula poſſeſſor. de regul. iur. in 6. Appoſuit etiam iſta clauſula ad excludendam intentionem actoris, ſi forſan ante tempus intentauit actiõ nem contra tex. in 6. plus autem, in ſtituta de actiõ. & in cap. vnicõ, de plus petitiõ. in l. 5. tit. 1. lib. 1.
- 24 **D**iximus, (Niſi forma, &c.) quia ſi libellus petitionis nõ contineat cautam, vel in eo deſiciat aliquid ex ſubſtantialibus, de quibus diximus in Quarto Tempore, rei ciẽdus erit. Et omnes ſupradictæ clauſulæ frequenter & ſemper apponuntur in quo libet libello reſponſorio deinde inſcrip tiõ adiunguntur exceptiones reo cõpetentes ad uerſus actore per illa verba. Lo otro, &c.

Et iq

- 27 Et in presenti libello exempli gratia appo-
posuimus illam exceptionem, quod debi-
tum non præcesserat, quia ad hoc ut actio
de constituta competat, requiritur, quod post
debitum contractum constitutor se obliget,
ut in l. 1. §. 6. debitum, & §. 1. ff. de cõsti. per
eum Deinde fuit apposta alia exceptio pa-
cti de nõ petendo, facti ab actore in fau-
ore primi debitoris: ad hoc enim ut actio de
constituta pecunia competat, primo debui-
t elidi non debet aliqua exceptio: de iure
prætorio inducitur, ut probat tex. in l. quod
si marit. & ibi gl. ff. de cõsti. pec. Fuit præ-
terea apposta alia clausula, scilicet, com-
põcta de ista escriptura, de qua hago presenta-
tionem in hoc que habet, o hanc pcedere in mi-
fauore, y no mas, nisi aliendi: quoniam con-
tra producentem instrumentum verba eius
sunt interpretanda iuxta tex. c. cum olim,
de censib. notat gl. in c. presentium, verb.
potestas de testib. Tradunt Decius in c.
cum venerabilis, n. 22. de excep. & Barba.
in consil. 3. folio 4. col. 7. ac proinde po-
nitur prædicta clausula, cum per illam fiat
protestatio, quod producentis instrumentum in-
tendit illud producere solummodo in par-
tibus pro se facientibus, in quo casu supra
dicta contestatio cessat, secundum DD. re-
latos à Decio ubi supra, quo in locoponit
contra cautelam ad hoc, ut prædicta clau-
sula non prosit ponenti illam, nempe, quod
adversarius dicat, se velle ut prædicto in-
strumento non obstat protestatione pro-
ducentis. Optima tamen cautela est ex par-
te producentis, ut semper producat instru-
mentum cum prædicta clausula protestatio-
nis, & ita quotidie in praxi fit, quoties in-
strumentum aliquod producitur: sic tamen
cautus ille contra quem producitur, ut è
tra dixit protestationis. Fuit etiam appo-
sta clausula reconuentionis, quæ quando
reo competit, intra illos viginti dies appo-
ni debet, ut in l. 1. tit. 5. lib. 4. recap. Et plu-
ra de reconuentione in omnes apud Maran.
de ordi. iud. 4. pan. 6. dist. iudiciorum.
- 28 Diximus (postmodò lo qual, &c.) quia
per hæc verba ponitur clausula conclusio-
nis, quæ sicut in libello actoris requiritur,
ita & in libello rei, sed ubi glo. in l. 1. verbo
videtur, ff. de excep. & notat ibi Bart. n.
& etiam praxi quæseruat, tamen Bart. &
alii in d. l. 1. ff. de excep. oppositum tenent.
- 29 Postquam ite libellos responsorios produ-
ctus fuerit à reo, duximus ad copiam eius
actori exhiberi, ut firmat Bart. l. 1. §. 1. n. 7.
ff. de eden. & nos diximus supra in 4. Tem

por, num. 60. & tunc actor habet sex dies
connumerados à die notificationis illius li-
belli ad respondendum exceptionibus in
dicto libello contentis, ad replicandum &
producenda sua instrumenta super illis. Qui-
bus sex diebus transitis, actor amplius nõ
poterit sua instrumenta producere, nisi cũ
iuramento, quod de nouo venerunt in e-
ius notitia: quo casu actor poterit illa pro-
ducere usque ad sententiam, interlocuto-
riam probationis. Et si in libello responso-
rio reposita apposta reconuentione aduer-
sarij, tunc actor habebit nouem
dies ad respondendum, & obijcienda suas
exceptiones, & producenda sua instrumenta.
Ita diffinitur in l. 1. tit. 5. lib. 4. recapil.
quam dispositionem, si has forensis non
recipit, sed in quacunque parte litis, vsque
ad conclusionem cause instrumenta, tan-
tum ab actore, quam à reo producta admittit,
iuxta dispositionem iuris communis, in
capit. cum dilectus, extra, de fide instrum.
quam praxim & sylum refert Cobar. in
praxi, quæst. c. 110. num. 8. immo ex ista
causa post conclusionem admitti, ut respõ-
dit Maran. de ordi. iud. 6. p. acti. 7. nu. 27.
Dummodo producat iuret nouissime fuisse
se reperta, nec antea in eius notitia uenisse,
ita cũ Bar. & comuni resoluit Couar. ubi su-
asserit, apud Regiã tribunalis nisi frequen-
tius recipi, quàm hæc communè Bart. admonet
tamen ipse iudices, quod eam instrumenta
admittant post conclusionem in causa asse-
rens, facilius posse admitti, quando conclusio
esset in causa, in qua postillam senten-
tia nõ esset locus appellationi, vel suppli-
cationi, ego vero credere, quod si in foro
seculari, in quo leges Regiæ sunt obser-
uandæ opposita fuerit exceptio de l. 1. tit.
2. & l. 2. tit. 5. lib. 4. recap. in quibus inter
certum terminum statuitur, instrumenta
esse producenda, & non ultra, tunc si
producentis tenebatur arguere, & probare
syllum hunc contra illis legibus, per
decendum esse inducitur, alias prædictæ
leges Regiæ nouæ Reconuentionis esset ob-
seruanda, iuxta notatam Imola & Fel-
sio in c. de tregua & pace: nam qui syllu-
m contarium allegat illum probare de-
bet, ex notatis à nobis superius in 7. annota-
n. 12. Et hinc est, quod in instrumenta pro-
ducuntur ab alia parte, iudex respondet, quod
habet pro productis, & quod in processum
ponantur (Saluo iure imperpetuum, &
non admittendorum, &c.) vel dicti. (Ad-
mittantur in quantum huiusmodi de recho.)